

Trygghet i fokus

En kartläggning av livskvalitetsbrott och otrygghet i Stockholmsregionen

TRYGGHET I FOKUS

EN KARTLÄGGNING AV LIVSKVALITETSBRÖTT OCH
OTRYGGHET I STOCKHOLMREGIONEN

Adress:

Regionledningskontoret
Ledningsstöd och utveckling
Box 22550
104 22 Stockholm
Telefon: 08-737 25 00

Trygghet i fokus. En kartläggning av livskvalitetsbrott och otrygghet i Stockholmsregionen
Stockholm 2021
RS 2019-1061
Anmäld till Region Stockholms regionstyrelse 2021-05-18

Förord

Brott och otrygghet kopplar ett allt starkare grepp om samhället och de människor som lever i det. Otryggheten och rädslan att utsättas för brott riskerar att begränsa människor i deras vardag och i de beslut som de väljer att fatta – eller inte fatta – på grund av otryggheten. Det är en oacceptabel utveckling. Samtidigt som diskussionen om otrygghet sker brett är både den praktiska och teoretiska kunskapen om otrygghet i Stockholmsregionen låg. Att denna rapport nu kan visa konkreta slutsatser om hur otryggheten ser ut och skiljer sig åt i regionen är ett viktigt första steg för att på allvar kunna bekämpa den pandemi som otryggheten faktiskt utgör.

Med nyfikenhet och utan skygglappar har den opolitiska expertgruppen gjort ett gediget arbete med att forma en inriktning för kommissionen baserad i forskning och fakta. Med en gemensam nulägesanalys kan sedan effektiva och korrekta åtgärder utverkas. Här behöver alla goda krafter gemensamt dra åt samma håll.

I den urbana storstadsregionen som Stockholmsregionen utgör är kommungränser inte mer än administrativa gränser. Det är inte ovanligt att bo i en kommun, jobba eller gå skolan i en annan och delta i olika fritidsaktiviteter i en tredje. När människors rörelsemönster sker integrerat över hela regionen måste också lösningar på otrygghetsproblemen ske utifrån människors verklighet. Enskilda projekt i enskilda kommuner må vara både de rätta och riktiga, men riskerar om de är just enskilda att få en begränsad effekt i en så starkt integrerad region som Stockholmsregionen.

Den här delrapporten skapar en bred kunskapsbas för oss att stå på. Utifrån denna ska vi i ett nästa steg kunna utverka konkreta förslag för att minska otryggheten. Jag vill tacka Magnus Lindgren som leder arbetet samt alla som väljer att engagera sig och alla som lägger ned tid och kraft för att motverka otryggheten och dess effekter på samhället. Det är uppenbart att frågorna engagerar och motiverar. Det bådär gott för det fortsatta arbetet för en tryggare Stockholmsregion.

Kristoffer Tamsons (M)
Ordförande Trygghetskommissionen

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	7
1 Inledning.....	11
1.1 Inrättande av Trygghetskommissionen.....	15
1.2 Trygghetskommissionens uppdrag.....	15
1.3 Trygghetskommissionens arbete.....	16
1.4 Delrapportens disposition.....	16
2 Avgränsningar.....	18
2.1 Fokus på säkerhet och trygghet kopplat till brott och ordningsstörningar.....	18
2.2 Fokus på livskvalitetsbrott.....	19
2.3 Fokus på de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen.....	20
3 Vad är säkerhet och trygghet?.....	21
3.1 Säkerhet.....	21
3.2 Trygghet.....	21
3.2.1 Vad inkluderar trygghetsbegreppet?.....	22
3.3 Saftey och Security.....	25
3.4 Sambandet mellan säkerhet och trygghet.....	25
3.5 Trygghetskommissionens definition av säkerhet och trygghet.....	26
3.6 Sammanfattning.....	27
4 Livskvalitetsbrott – ett nytt begrepp som beskriver brott och ordningsstörningar som påverkar människors trygghet i vardagen.....	28
4.1 Vardagsbrott.....	28
4.2 Mängdbrott.....	28
4.3 Livskvalitetsbrott – ett nytt begrepp.....	30
4.4 Trygghetskommissionens definition av livskvalitetsbrott.....	30
4.5 Sammanfattning.....	33
5 Brottsligheten och otryggheten i Stockholmsregionen.....	34
5.1 Kunskapskällor.....	34
5.1.1 Statistik över anmälda brott.....	35
5.2 Offer- och trygghetsundersökningar.....	47
5.2.1 Nationella undersökningar.....	48
5.2.2 Regionala undersökningar.....	51
5.2.3 Lokala undersökningar.....	54
5.3 Exempel på andra trygghetsrelaterade undersökningar.....	58
5.4 Mörkertal.....	59
5.5 Sammanfattning.....	61
6 En hotspotkarta över brottsligheten och otryggheten i Stockholmsregionen.....	62
6.1 Mönster i tid och rum.....	62

6.2	Polisanmälda livskvalitetsbrott i Stockholmsregionen	64
6.2.1	Hälso- och sjukvårdsnod	66
6.2.2	Kollektivtrafiknod	68
6.2.3	Kulturnod	69
6.3	Rapporterade händelser i kollektivtrafiken	71
6.3.1	När sker händelserna?	72
6.3.2	Vem har rapporterat händelserna?	73
6.3.3	Var sker händelserna?	73
6.3.4	Hälso- och sjukvårdsnod	74
6.3.5	Kollektivtrafiknod	76
6.3.6	Kulturnod	77
6.4	Trygghetsundersökning	78
6.4.1	Hälso- och sjukvårdsnod	80
6.4.2	Kulturnod	83
6.5	Sammanfattning.....	83
7	Otrygghet. Vem? Var? Varför?	85
7.1	Otrygga grupper.....	85
7.1.1	Barn.....	85
7.1.2	Unga vuxna	86
7.1.3	Äldre	87
7.1.4	Kvinnor	88
7.1.5	Personer med funktionsnedsättning	89
7.2	Otrygga platser	90
7.2.1	Bostadsområdet	91
7.2.2	Kollektivtrafiken	92
7.2.3	Hela platsens betydelse	95
7.3	Orsaker till otrygghet	96
7.3.1	Drog- och alkoholpåverkade personer	96
7.3.2	Platser med dåligt rykte.....	97
7.3.3	Anonymitet och främlingskap.....	97
7.3.4	Den fysiska miljön betydelse.....	97
7.4	Sammanfattning.....	98
8	Referenser.....	100
	Bilaga 1 Kommunprofil för polisanmälda livskvalitetsbrott för länets 26 kommuner år 2020	104
	Bilaga 2 Polisregion Stockholm och kommunindelningen (2021)	113
	Bilaga 3 SCB:s Medborgarundersöknings Trygghetsindex 2010 – 2020 Stockholms län.....	114

Sammanfattning

I september 2020 tillsatte Region Stockholms regionstyrelse en Trygghetskommission med en parlamentarisk styrgrupp och en särskild utredare i form av forskaren och f.d. polisen och chefen inom polisen Magnus Lindgren vid Stiftelsen Tryggare Sverige. Med i projektgruppen är också Ingela Erneholm (utredningssekreterare) och Magnus Kristiansson (seniorrådgivare) vid regionledningskontoret, Region Stockholm.

Trygghetskommissionens uppdrag är att identifiera vita fläckar inom det trygghetsskapande arbetet i Stockholmsregionen och föreslå hur det arbete som redan finns kan utvecklas. Förslag till konkreta åtgärder som kan genomföras av Region Stockholm tillsammans med andra aktörer för att öka tryggheten i Stockholmsregionen ska presenteras i en slutrapport till regionstyrelsen i november 2021.

För att kunna föreslå konkreta åtgärder krävs kännedom om hur situationen och utmaningarna ser ut idag. I den här första delrapporten till regionstyrelsen presenteras därför en aktuell lägesbild av trygghetsproblematiken i Stockholmsregionen.

Utifrån regionstyrelsens uppdrag och med hänsyn till projektets tidsram har det varit nödvändigt att göra vissa avgränsningar. En första avgränsning är att Trygghetskommissionen endast behandlar frågor som rör säkerhet och trygghet kopplat till brott och ordningsstörningar. En andra avgränsning är att fokus är på de som bor, vistas och arbetar i Stockholmsregionen. En tredje avgränsning är att utredningen i första hand tar sikte på den typ av brott och ordningsstörningar som har stor påverkan på människors livskvalitet i vardagen, det Trygghetskommissionen benämner livskvalitetsbrott.

Med begreppet livskvalitetsbrott avses den typ av brott, eller störande beteenden som inte utgör brott, som påverkar tryggheten i vardagen för de som bor, vistas och verkar i ett område. Det handlar om allt från grov brottslighet till enkla ordningsstörningar i form av ungdomsgång som stör ordningen i den offentliga miljön, buskörningar i bostadsområden, nedskräpning, resor utan giltig biljett i kollektivtrafiken, förtäring av alkohol på platser med alkoholförbud, otillåten affischering, offentlig urinering, mopedkörning och cykling på gångbanor, med den gemensamma nämnaren att de är synliga/offentliga och därmed påverkar människors livskvalitet i vardagen.

Skälet till att Trygghetskommissionen tar sin utgångspunkt i livskvalitetsbrottens påverkan på tryggheten är, förutom dess allvarliga konsekvenser för de som bor, vistas och verkar i regionen, att mycket av samhällsdebatten i övrigt handlar om den grövsta brottsligheten. Frågor som rör organiserad brottslighet, gängkriminalitet, våldsbejakande extremism, terrorhot etc. är viktiga och det finns ett pågående arbete med att försöka motverka denna

typ av grova brott. Men det innebär samtidigt att brott som inte anses vara lika allvarliga riskerar att prioriteras ned trots att de kan ha mycket stor påverkan på individers trygghet, hälsa, livskvalitet och tillit till samhället. Detta är allvarligt eftersom denna typ av brott och ordningsstörningar signalerar ett uttryck för att inte rätta sig efter de regler som gäller. Om sådana ageranden dessutom inte bemöts med någon reaktion går detta att tolka som att ingen bryr sig om att upprätthålla ordningen, att samhället har retirerat och att samhällskontraktet inte längre gäller. Forskning och praktiska erfarenheter visar också att fokus på livskvalitetsbrotten också tenderar att ha en positiv påverkan på utvecklingen av den grövre brottsligheten.

En analys av livskvalitetsbrottens utveckling i Stockholmsregionen under de senaste tio åren visar att de i allt väsentligt följer den nationella trenden. Exempelvis har hotbrotten ökat, medan bostadsinbrott, fickstöld och våld i offentlig miljö har minskat. Det framgår av både den officiella kriminalstatistiken över polisanmälda brott och olika regionala och lokala offerundersökningar.

Värt att notera är att drygt hälften av de livskvalitetsbrott som polisanmälts i Stockholmsregionen under 2020 och som ingår i denna rapport avser skadegörelse, inklusive klotter. Stockholmsregionen står också för en mycket stor andel av samtliga anmälda skadegörelsebrott i form av klotter ur ett nationellt perspektiv.

Det är emellertid inte enbart själva brottsligheten som är ett problem. I princip samtliga nationella, regionala och lokala trygghetsundersökningar visar att oron och rädslan att utsättas för brott har ökat under den senaste tioårsperioden. Denna oro och rädsla påverkar allt från var människor väljer att bosätta sig, var företag beslutar att etablera sin verksamhet och hur olika investeringsbeslut fattas till hur personer lever sina liv och rör sig i regionen.

Grupper som ofta är mer otrygga är till exempel barn, unga vuxna, äldre, kvinnor, storstadsbor och personer med olika funktionsnedsättningar. Här blir det tydligt att det sällan handlar om grupper som är mer utsatt för brott, utan snarare om hur de som individer upplever risken för att det ska inträffa brott eller ordningsstörningar och hur de värderar konsekvenserna av detta.

Faktorer som på en övergripande nivå påverkar tryggheten är, förutom utsatthet för brott, individens *känsla av kontroll* (god informell eller formell social kontroll, information, rumslig tydlighet och förutsägbarhet), *tillit till samhället och andra människor* (god förvaltning och skötsel, stöd till brottsdrabbade), *oro för anhörigas och andras säkerhet* (uppfattningen om risken för att anhöriga ska drabbas) samt *tro på sin egen och andras förmåga att förhindra brott och hantera eventuella konsekvenser av att utsättas* (uppväxtförhållanden, fysiska eller psykiska förutsättningar, socioekonomiska förhållanden).

En viktig iakttagelse utifrån en analys av polisanmälda livskvalitetsbrott och olika offer- och trygghetsundersökningar är att brottsligheten och otryggheten i Stockholmsregionen inte sker slumpmässigt. Tvärtom tenderar brottsligheten och otryggheten vara koncentrerad till vissa kommuner, kommundelar, bostadsområden och platser i regionen. Genom att kartlägga och identifiera denna typ av "hot spots" kan det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet effektiviseras genom att resurser allokeras till de platser där brotten tenderar att ske.

För att lättare åskådliggöra data över var i Stockholmsregionen brotten inträffar, var olika typer av ordningsstörningar och andra händelser tenderar att ske samt var invånarna är otrygga har Trygghetskommissionen, som ett första steg i en metodutveckling, tagit fram en digital hotspotkarta. Kartan bygger på statistik över polisanmälda livskvalitetsbrott samt rapporterade ordningsstörningar och andra händelser till Trygghetscentralen vid Region Stockholms trafikförvaltning. Dessutom redovisas data över otrygghet i regionen utifrån Polisregion Stockholms trygghetsundersökning.

Hotspotkartan visar att många av de polisanmälda livskvalitetsbrotten och rapporterade ordningsstörningarna är fokuserade till områden som ligger nära Region Stockholms verksamhet i form av kollektivtrafiknoder, hälso- och sjukvårdsnoder och kulturnoder. På motsvarande sätt ligger många av de platser som beskrivs som otrygga nära kollektivtrafiknoder, hälso- och sjukvårdsnoder och kulturnoder. Det innebär att Region Stockholm påverkas och i samverkan med andra aktörer har möjligheter att påverka de förhållanden som bidrar till en otrygghet för de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen.

Hotspotkartan innehåller information om var invånarna är otrygga samt var livskvalitetsbrotten och ordningsstörningarna tenderar att ske på en regionövergripande nivå, kommunnivå samt på kommundelnivå/lokal nivå. Kartan kan därmed utgöra ett viktigt planerings- och uppföljningsunderlag i det regionala och lokala brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.

För att bryta utvecklingen krävs ett regionalt samarbete eftersom brottslingarna inte bryr sig om några kommungränser. Denna typ av samarbeten blir ännu viktigare då staten har lagt mer och mer ansvar på kommuner, regioner och näringsliv att själva upprätthålla ordningen och öka tryggheten, vilket också avspeglar sig i Region Stockholms kostnader för olika former av säkerhetslösningar. Bara under 2020 hade Region Stockholm kostnader på cirka 670 miljoner kronor för ordningsvakter och väktare, larm, kamerabevakning, skadegörelse m.m. Samhällskostnaderna i stort är ännu mer omfattande där bara effekterna av en misshandel kan uppgå till 6 miljoner kronor, medan en misshandel som leder till invaliditet kan uppgå till hela 50 miljoner kronor.

Kunskapen om brottsligheten och otrygghetens stora samhällskostnader måste uppmärksammas av olika regionala och kommunala företrädare. Det är i kommunernas och i regionernas kostnadsbudgetar, snarare än i de statliga anslagen, som de verkliga effekterna av brottsligheten synliggörs.

Trygghetskommissionens förhoppning är därför att kunskapen om brottslighetens och otrygghetens kostnader, tillsammans med kunskapen från hotspotkartan, ska bidra till en professionalisering av det regionala och kommunala brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Detta arbete måste vara nära förknippat med stödet till dem som utsatts för brott.

Utifrån den här delrapportens kartläggning över brottsligheten och otryggheten i Stockholmsregionen fortsätter Trygghetskommissionens arbete med att kartlägga vilka aktörer som i dagsläget har ansvar för vilka områden för att sedan föreslå konkreta åtgärder på hur det arbete som redan finns kan utvecklas och vad mer som behöver göras för att öka tryggheten i Stockholmsregionen.

1 Inledning

Under det senaste decenniet har möjligheterna att skapa och upprätthålla säkra och trygga miljöer för medborgare och näringsliv ställts på stora prov. Omvärldsförändringar med ökad globalisering och digitalisering samt ett nytt säkerhetspolitiskt läge i Europa påverkar de yttre säkerhetsfrågorna. Till detta kommer nya förutsättningar för den inre säkerheten i form av en förändrad demografi, en ökad polarisering när det gäller tilliten till grundläggande samhällsfunktioner och, inte minst, en oroande situation när det gäller brottsligheten och otryggheten.

När det gäller brottslighetens utveckling visar en analys att vissa stöld- och våldsbrott har minskat de senaste tio åren. Samtidigt har en grövre och mer organiserad brottslighet fått fäste, också i mindre städer och på ren landsbygd. Av en myndighetsgemensam lägesbild från 2021¹ framgår att det bland annat handlar om brott som otillåten påverkan, ofta i samband med myndighetsutövning eller riktat mot målsäganden och vittnen. Till det kommer brott mot välfärdssystemen, där de som drabbas ytterst utgörs av de mest utsatta människorna i vårt samhälle.

En central del för den organiserade brottsligheten är narkotika. I många städer finns så kallade drogsccener där narkotika säljs i princip helt öppet. Bara i Stockholm finns ett 60-tal sådana platser med Sergels Torg som den mest ökända sedan 50 år tillbaka.² Rekordmånga svenskar avlider av narkotika, och antal dödsfall är näst flest per capita i EU.³

Mycket av narkotikabrottsligheten kan kopplas till situationen i de cirka 60 områden som polisen⁴ kategoriserar som utsatta eller särskilt utsatta. Områdena kännetecknas av en låg socioekonomisk status och öppen narkotikahandel, där kriminella har stor inverkan på lokalsamhället genom påtryckningar som hot och utpressning och utåtagerande missnöje mot samhället. I vissa av områdena har polisen svårt eller nästan omöjligt att fullfölja sina uppdrag på grund av en hög koncentration av kriminella och parallella samhällsstrukturer. Värt att notera är att hela 25 av dessa områden ligger i Stockholmsregionen, varav sex bedöms vara särskilt utsatta.

Situationen i de utsatta områdena har också påverkats av mottagandet av de närmare 163 000 asylsökande, varav minst 33 000 var pojkar under 18 år,⁵ som Sverige på kort tid tog emot 2015. Detta ställde kommunerna inför stora praktiska och ekonomiska utmaningar när frågor som rörde boende, skolgång och arbete skulle hanteras vid sidan av

¹ Polisen m.fl. aktörer (2021)

² Länsamarbetet för ANDT-frågor i Stockholms län (2018)

³ EMCDDA (2020)

⁴ Polisen (2019)

⁵ Migrationsverket (2016)

alla andra kommunala arbetsuppgifter. Det ska noteras att denna utveckling inträffade samtidigt som polisen genomförde den största omorganisationen sedan förstatligandet 1965, vilket under en period tog kraft av organisationen och påverkade närvaron i kommunerna.

Lägg där till de enorma svårigheter som ligger i att försöka förebygga det ökade terrorhotet, bland annat i form av våldsbejakande islamistisk extremism och andra former av extremism.

Till denna allvarliga situation ska läggas att både polisens brottsutredningsverksamhet⁶ och brottsförebyggande arbete⁷ uppvisar brister, vilket resulterar i att det tar för lång tid att utreda brott samt att för få brott klaras upp. Inte heller brottsofferarbetet fungerar som det ska, med konsekvensen att många drabbade blir utan hjälp, stöd och skydd. Den samlade kvinnojour- och brottsofferrörelsen menar till och med att situationen för brottsdrabbade i Sverige utvecklats i negativ riktning under det senaste decenniet.⁸

Det är emellertid inte enbart själva brottsligheten och den bristande förmågan att förebygga och utreda brott samt stödja de drabbade som är ett problem. Enligt Brottsförebyggande rådet⁹ har oron för brottslighet kontinuerligt ökat de senaste åren. Nästan hälften (47 procent) av befolkningen (16-84 år) oroar sig över brottsligheten i samhället, vilket är en kraftig ökning jämfört med 2014 då andelen oroliga var 28 procent. Kvinnor känner sig genomgående mindre trygga än män. Exempelvis uppger hela 38 procent av kvinnorna att de känner sig mycket eller ganska otrygga att gå ut på kvällen i det egna bostadsområdet. Bland männen är motsvarande siffra 22 procent.

Även näringslivet ställs inför allt större prövningar. Vid sidan av covid-19 och dess negativa effekter har trygghetsfrågorna kommit att bli ett av de största hoten mot näringsfriheten i Sverige. En kartläggning från Svenskt Näringsliv¹⁰ visar att 27 procent av företagen upplever att de påverkas negativt av brott och otrygghet och hela 40 procent uppger att minskad brottslighet och ökad trygghet är den mest prioriterade frågan för att förbättra det lokala näringslivsklimatet. Sverige tappar också placeringar i "The Economic Freedom of the World Index", som mäter graden av marknadsekonomi i drygt 160 länder. Orsaken är försämrade villkor för företagande och ekonomisk verksamhet, vilket bland annat beror på att företagare i allt mindre utsträckning upplever att de kan lita på att polisen upprätthåller lag och ordning.¹¹

⁶ Statskontoret (2018:18)

⁷ Polismyndigheten (2019:4)

⁸ Stiftelsen Tryggare Sverige (2020)

⁹ Brå (2020:8)

¹⁰ Svenskt Näringsliv (2020)

¹¹ Berggren & Bergh (2021)

Situationen kompliceras ytterligare av att många kommuner saknar ett strukturerat och kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete,¹² ett förhållande som bland annat beror på att kommunerna i dagsläget inte har något lagstadgat ansvar att förebygga brott. Dessutom saknas på många platser i landet fortfarande, trots stora resursförstärkningar, en lokalt närvarande och förankrad polis som arbetar långsiktigt och fredat med kontaktskapande, brottsförebyggande och trygghetsskapande verksamhet.¹³

Konsekvensen av att polisen inte är tillräckligt lokalt närvarande har blivit att staten lagt mer och mer ansvar på kommuner, regioner och näringsliv för att upprätthålla ordningen och öka tryggheten. Dessa aktörer tvingas därför avsätta mycket stora summor på väktare och ordningsvakter och andra former av säkerhetslösningar för att bekosta sådant som tidigare gjordes av polisen och hantera det maktvakuum som uppstått. Det har alltså under lång tid, utan någon riktig debatt, skett en maktförskjutning där polisens våldsmonopol i allt större utsträckning överlåtits åt privata vinstdrivande företag. Som exempel kan nämnas att säkerhetsbranschen idag omsätter cirka 57 miljarder,¹⁴ vilket kan jämföras med polismyndighetens anslag som år 2020 uppgick till knappt 30 miljarder kronor.¹⁵ Det innebär att säkerhet kan bli något som vissa har råd att köpa, medan andra får förlita sig till befintliga resurser.

Myndigheter inom rättsväsendet pekar också på en ökad tystnadskultur där det blivit allt svårare att få brottsoffer och vittnen att lämna uppgifter om brott de ser och om de lokala kriminella nätverken på grund av de potentiella konsekvenser som kan uppstå.¹⁶ Det finns också en ökad rädsla bland anställda inom kommuner och regioner att polisanmäla personer ur de kriminella nätverken. Tystnadskulturen och gängens våldskapital sprider rädsla även utanför de utsatta områdena, vilket påverkar hela regionen. I förlängningen är denna utveckling därmed ett hot mot demokratin och rättsstaten, och ytterst finns det skäl att ifrågasätta om samhällskontraktet verkligen upprätthålls.

Ytterligare en komplikation är att samhällsdebatten i stor utsträckning kretsar kring frågor som rör den grövsta brottsligheten och det viktiga arbetet mot terrorbrott, våldsbejakande extremism, organiserad brottslighet och kriminella gäng. Samtidigt är det påtagligt hur lite uppmärksamhet som riktats mot andra typer av brott som också påverkar människors trygghet i vardagen. Det gäller allt från bostadsinbrott och stölder till ungdomsgäng som stör ordningen i offentlig miljö, buskörning i bostadsområden, skadegörelse och klotter, nedskräpning etc.

¹² Brå (2020)

¹³ RIR (2020:20)

¹⁴ Säkerhetsbranschen (2021)

¹⁵ Ekonomistyrningsverket (2021)

¹⁶ Brå (2019:10)

Dessa brott och ordningsstörningar signalerar oordning och skapar otrygghet i vardagen för både allmänhet och företagare. De är också ett uttryck för att inte rätta sig efter de regler som gäller, att "här bestämmer jag och jag gör som jag vill". Om sådana ageranden inte får några konsekvenser får människor lätt uppfattningen att ingen bryr sig om att upprätta hålla ordningen i samhället eller att samhället har dragit sig tillbaka. Precis som vad gäller med tystnadskultren berör händelserna inte enbart de som direkt drabbas och deras familjer, vänner och arbetskamrater. Hela samhället påverkas genom den rädsla och otrygghet som denna typ av brottslighet sprider.

Situationen är särskilt allvarlig för boende i socialt utsatta områden, eftersom människor som befinner sig där har svårt att bryta sig ur dessa miljöer. För att öka tryggheten måste regionen tillsammans med polisen, kommunerna, bostadsbolagen m.fl. aktörer därför också ta denna typ av mindre allvarliga brott på allvar och visa att de kriminella inte äger området. Detta kan öka förtroendet och i förlängningen också leda till mer information för polisen om den brottslighet som pågår i området.

Som framgår ovan är brottsligheten och otryggheten i många avseende mycket allvarlig. Det gäller inte minst för de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen. Frågor som rör säkerhet och trygghet påverkar var människor väljer att bosätta sig, var företag beslutar att etablera sin verksamhet och hur olika investeringsbeslut fattas. Brottsligheten och otryggheten försämrar också livskvaliteten och begränsar individers handlingsfrihet. Även organisationer i form av offentliga verksamheter och privata företag begränsas och kan inte utföra sina uppdrag eller ge den service de annars hade kunnat då personalen riskerar att utsättas för hot och våld.

Det är också stora samhällsekonomiska kostnader kopplade till brott och otrygghet. Bara under 2020 hade Region Stockholm kostnader på cirka 670 miljoner kronor för ordningsvakter och väktare, larm, kamerabevakning, skadegörelse m.m. Samhällskostnaderna i stort är ännu mer omfattande där bara effekterna av en misshandel som leder till invaliditet kan uppgå till hela 50 miljoner kronor.¹⁷

De problem med brott och otrygghet som beskrivits ovan följer inte geografiska och organisatoriska gränser som kommungränser eller lokalpolisområden utan behöver ses och hanteras gemensamt i Stockholmsregionen. För att kartlägga hur situationen ser ut och identifiera vad som kan göras för att öka tryggheten beslutade Region Stockholm att initiera ett brett trygghetsarbete och att en oberoende Trygghetskommission skulle tillsättas i syfte att samla aktörer som tillsammans kan arbeta för en tryggare Stockholmsregion.¹⁸

¹⁷ Nilsson (2014)

¹⁸ Region Stockholm (2019)

1.1 Inrättande av Trygghetskommissionen

Trygghetskommissionen och en parlamentarisk styrgrupp tillsattes av Region Stockholms regionstyrelse den 22 september 2020.¹⁹ Regionstyrelsen beslutade samtidigt att Trygghetskommissionen ska lämna en delrapport till regionstyrelsen senast i maj 2021 och att en slutrapport ska lämnas senast i november 2021.

Styrgruppen har valt att Trygghetskommissionens projektgrupp ska arbeta som en självständig utredning med forskaren och f.d. chefen inom polisen Magnus Lindgren från Stiftelsen Tryggare Sverige som särskild utredare. Ordförande för styrgruppen har varit Kristoffer Tamsons (M) och ledamöter har varit Ulla-Britt Öhman (C), Nicholas Nikander (L), Fredrik Wallén (KD), Sverre Dahlstedt Eriksson (MP), Aida Hadzialic (S), Anna Sehlin (V) och Gabriel Kroon (SD).

Trygghetskommissionen har haft en intern referensgrupp bestående av Carl Magnus Rutherfalk (säkerhetschef, regionledningskontoret), Pelle Rytterlund (säkerhetsdirektör, trafikförvaltningen), Jeanette Hegedüs (trygghetschef, trafikförvaltningen), Ulf Engström (säkerhetsstrateg, Stockholms läns sjukvårdsområde), Anders Gidrup (säkerhetschef, Locum) och Melina Mellin (säkerhetschef, Södertälje sjukhus).

Trygghetskommissionen har också haft en extern referensgrupp som har bestått av Lars Korsell (docent i kriminologi), Erika P Björkdahl (docent i civilrätt), Ann Hellströmer (socioonom och grundare av Stödcentrum för unga brottsoffer), Nilla Helgesson (direktor/vd, Skyddsvärnet), Lena Brodin (trygghetssamordnare, Österåkers kommun), Thomas Mileborn (säkerhetschef, Sigtuna kommun), Catarina Klockerud (tf säkerhetschef, Huddinge kommun), Jan Landström (säkerhetssamordnare, Nacka kommun), Christer Nordström (pensionerad polis), Marie Wallin (tidigare åklagare och grundare av Rätt Nu), Per Eriksson (ordförande, Svenska Stads kärnor), Ahmed Abdirahman (grundare och vd för stiftelsen The Global Village), Marit Appelgren (vd, ByggVesta) och Thomas Ahlskog (trygghetschef, MTR).

1.2 Trygghetskommissionens uppdrag

Trygghetskommissionens uppdrag är att identifiera vita fläckar inom det trygghetsskapande arbetet i Stockholmsregionen och föreslå hur det arbete som redan finns kan utvecklas för att täcka dessa vita fläckar. Förslag till konkreta åtgärder som kan genomföras av Region Stockholm tillsammans med andra aktörer för att öka tryggheten i Stockholmsregionen ska presenteras i en slutrapport till regionstyrelsen senast den 30 november 2021.

¹⁹ Region Stockholm (2020)

För att kunna föreslå konkreta åtgärder krävs kännedom om hur otryggheten ser ut i Stockholmsregionen idag. Vilka fenomen påverkar otryggheten? Hur ser otryggheten ut för olika grupper i samhället? Vilka platser eller områden upplevs som otrygga? I den här delrapporten till regionstyrelsen samlar Trygghetskommissionen kunskap om otryggheten i Stockholmsregionen.

1.3 Trygghetskommissionens arbete

Trygghetskommissionens arbete harmoniserar med den nationella säkerhetsstrategin²⁰ och det nationella brottsförebyggande programmet.²¹ Den nationella säkerhetsstrategins mål är att värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet samt förmågan att upprätthålla grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. I det nationella brottsförebyggande programmet framhålls betydelsen av att arbeta både med social prevention och med situationell brottsprevention. Situationellt brottsförebyggande arbete handlar om att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott kan begås. Det nationella brottsförebyggande programmet betonar också vikten av ett nära samarbete mellan kommun, polis, näringsliv och ideella organisationer.

Trygghetskommissionen har arbetat med att ta del av och sammanställa öppen och tillgängliga data, rapporter och statistik från Region Stockholms egna verksamheter samt regionala, kommunala, statliga och privata aktörer. Trygghetskommissionen har också (fram till maj 2021) genomfört fyra hearingar i syfte att inhämta ytterligare kunskap om dels brottsligheten och otrygghetens utseende och utveckling i regionen, dels brottslighetens och otrygghetens kostnader och situationen för brottsoffer. Följande hearingar har genomförts:

- o Den 5 november 2020: Metoder och modeller för att genomföra offer- och trygghetsundersökningar
- o Den 29 januari 2021: Mörkertalens storlek och utveckling
- o Den 12 mars 2021: Brottslighetens och otrygghetens kostnader
- o Den 21 maj 2021: Stöd till brottsoffer

1.4 Delrapportens disposition

Rapporten består av sju kapitel där det inledande kapitlet beskriver den ökade otryggheten i samhället och Trygghetskommissionens uppdrag och arbete. Kapitel 2 behandlar de avgränsningar som varit nödvändiga att göra utifrån uppdraget och med hänsyn till

²⁰ Regeringskansliet (2017)

²¹ Regeringen (2017)

projektets tidsram. I kapitel 3 definieras centrala begrepp som säkerhet och trygghet. I kapitlet beskrivs också sambandet mellan dessa begrepp. I kapitel 4 introduceras ett nytt begrepp – livskvalitetsbrott – för att samla den typ av brott och ordningsstörningar som påverkar tryggheten i vardagen för de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen. Kapitel 5 beskriver brottsligheten och otryggheten i Stockholmsregionen utifrån olika kunskapskällor, bland annat den officiella kriminalstatistiken över polisanmälda brott och resultaten från olika nationella, regionala och lokala offer- och trygghetsundersökningar med särskilt fokus på livskvalitetsbrott. I kapitel 6 introduceras en regional hotspotkarta baserat på polisanmälda livskvalitetsbrott och rapporterade ordningsstörningar till Trygghetscentralen. Tanken är att denna hotspotkarta ska kunna fungera som ett regionalt och lokalt planerings- och uppföljningsunderlag. Slutligen, i kapitel 7, beskrivs vilka grupper som i störst utsträckning uppger att de är otrygga. Kapitlet diskuterar också vilken typ av platser som individer verkar vara mest otrygga på och vilka faktorer som påverkar otryggheten.

2 Avgränsningar

Trygghetskommissionens uppdrag är att identifiera vita fläckar i Stockholmsregionens trygghetsarbete och ta fram förslag på hur arbetet kan stärkas. Trygghetskommissionen ska också kartlägga Region Stockholms eget arbete med brott och otrygghet (redovisas i slutrapporten). Utifrån uppdraget och med hänsyn till projektets tidsram har det varit nödvändigt att göra tre huvudsakliga avgränsningar vilka presenteras och motiveras i det här kapitlet.

2.1 Fokus på säkerhet och trygghet kopplat till brott och ordningsstörningar

Trygghetskommissionen utgår från att begreppet trygghet är så nära kopplat till begreppet säkerhet att det inte är relevant att diskutera trygghet utan att samtidigt inkludera säkerhet. Frågor som rör säkerhet och trygghet i samhället kan omfatta allt från trafiksäkerhet och brandsäkerhet till sjösäkerhet, IT-säkerhet och driftsäkerhet. Inom många av dessa områden finns en omfattande lagstiftning som styr och reglerar hur myndigheter, kommuner, organisationer och andra aktörer ska arbeta vilket innebär att det ofta bedrivs ett strukturerat arbete med tydliga system, processer och arbetssätt.

Motsvarande lagstadgade skyldigheter saknas i huvudsak när det gäller säkerhet och trygghet kopplat till frågor som rör brott och ordningsstörningar, vilket gör att arbetet inte bedrivs på ett lika strukturerat sätt som inom andra områden. Det ska noteras att regeringen tillsatt en utredning²² om kommunernas brottsförebyggande ansvar som överlämnas den 15 juni 2021.

Brott och ordningsstörningar är ett gemensamt regionalt problem men Region Stockholms ansvar för dessa frågor är idag lika tydligt som för andra kommunala aktörer. I kombination med samhällsutvecklingen i stort där brottsligheten och otryggheten blivit allt viktigare frågor har Trygghetskommissionen därför gjort en avgränsning för det fortsatta arbetet till att endast omfatta säkerhet och trygghet kopplat till brott och ordningsstörningar.

²² Ju 2019:14

Exempel på olika säkerhetsområden

Elsäkerhet	IT-säkerhet	Sjösäkerhet
Livsmedelssäkerhet	Patientsäkerhet	Vårdsäkerhet
Trafiksäkerhet	Transportsäkerhet	Personsäkerhet
Brandsäkerhet	Personalsäkerhet	Evenemangssäkerhet
Nätverkssäkerhet	Flygsäkerhet	Produktsäkerhet
Fordonssäkerhet	Informationssäkerhet	Arbetsmiljösäkerhet
Cybersäkerhet	Driftsäkerhet	Skolsäkerhet
Miljösäkerhet	Butikssäkerhet	Resesäkerhet
Fysisk säkerhet	Arbetssäkerhet	Säkerhet kopplat till brott och ordningsstörningar

2.2 Fokus på livskvalitetsbrott

Samtliga brottstyper kan inte på ett adekvat sätt rymmas inom ramen för Trygghetskommissionens uppdrag. Av naturliga skäl är samhällsdebatten i stor utsträckning fokuserad på den grövsta brottsligheten i form av organiserad brottlighet, gängkriminalitet, våldsbejakande extremism och terrorhot. Frågorna är viktiga och det finns ett pågående arbete med att försöka motverka denna typ av grova brott. Men det innebär samtidigt att brott som inte anses vara lika allvarliga riskerar att prioriteras ned trots att de kan ha mycket stor påverkan på individers trygghet, hälsa, livskvalitet och tillit till samhället.

Det finns ett antal brott som direkt påverkar att människor känner otrygghet. Ett sådant är att bli utsatt för våld i offentliga miljöer som till exempel misshandel eller personrån på gator och torg. Även olika former av hot och brott som riktas mot egendom som stöld eller skadegörelse påverkar otryggheten. Detsamma gäller olika former av sexualbrott. Den här typen av brott har traditionellt benämnts vardagsbrott eller mängdbrott.

Även mindre allvarliga brott och störande beteenden påverkar otryggheten om de får fortgå utan åtgärd. Det kan till exempel vara fråga om att köra moped på gångbanor, nedskräpning, offentlig urinerings och resor utan giltig biljett i kollektivtrafiken.

Mot bakgrund av den stora uppmärksamhet och det utvecklingsarbete som redan pågår i samhället vad gäller den grövre brottsligheten har Trygghetskommissionen gjort en avgränsning för det fortsatta arbetet till att endast omfatta så kallade livskvalitetsbrott. Med detta avses den typ av brott och ordningsstörningar som påverkar människors trygghet i vardagen, men som få pratar om och ännu färre jobbar mot (se kapitel 4 för en närmare diskussion om begreppet livskvalitetsbrott).

2.3 Fokus på de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen

I den här delrapporten används begreppet *Stockholmsregionen* för området som innefattar Stockholm län. Det finns fler närliggande begrepp, till exempel *Polisregion Stockholm* vilket innefattar Stockholms län och Gotlands län. I Sverige finns också sex sjukvårdsregioner som består av regioner (sekundärkommuner) som gått ihop i ett kommunalförbund för att samordna områdets sjukvårdsresurser. *Stockholms sjukvårdsregion* består av Region Stockholm och Region Gotland. I EU:s regionindelning (NUTS2²³) sammanfaller *regionen Stockholm* med Stockholms läns gränser. *Region Stockholm* är namnet på sekundärkommunen som tidigare hette Stockholms läns landsting.

Stockholmsregionen har 2,4 miljoner invånare (2020) vilket innebär cirka 20 procent av Sveriges befolkning. Det finns 26 kommuner av mycket varierande storlek; Nykvarns kommun har 11 000 invånare och Stockholms stad har 975 000 invånare. Stockholmsregionen har ett flertal kommuner och kommundelar som ligger i den absoluta toppen i landet när det gäller till exempel skolresultat, sysselsättning och ekonomisk bärkraft. Samtidigt finns stora skillnader mellan olika kommuner och olika stadsdelar beträffande socioekonomiska faktorer, studieresultat, arbetslöshet och varaktigt utanförskap.

Trygghetskommissionens arbete är inriktat på säkerheten och tryggheten för de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen. Kommissionen har tagit ett helhetsgrepp för att övergripande beskriva brottsligheten och otryggheten i Stockholmsregionen och går inte närmare in på situationen för särskilda grupper, som till exempel medarbetarna i Region Stockholm. Anledningen är att det skulle krävas riktade specialstudier som inte ryms inom ramen för det breda uppdrag som givits. Dessutom skulle det inbegripa arbetsmiljöfrågor som i stor utsträckning är reglerade i lagar och avtal. Ett effektivt arbete för att öka säkerheten och trygghet i Stockholmsregionen kan dock ge positiva effekter även på medarbetarnas säkerhet och trygghet när de tar sig till och från sin arbetsplats och, inte minst, när de utför sitt arbete.

Trygghetskommissionens avgränsningar

Vilken typ av säkerhet? Säkerhet och trygghet kopplat till brott och ordningsstörningar.

Vilket typ av brott? Den typ av brott och ordningsstörningar som framför allt påverkar otrygghet i vardagen, förslagsvis samlat i ett nytt begrepp kallat livskvalitetsbrott.

Vems säkerhet och trygghet? Säkerheten och tryggheten för de individer som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen.

²³ NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) är en administrativ indelning av den Europeiska unionen för att underlätta statistiska regionala jämförelser. Indelningen är uppdelad i tre nivåer, NUTS1, 2 och 3

3 Vad är säkerhet och trygghet?

Begreppen säkerhet och trygghet används frekvent i den allmänna samhällsdebatten, men är mångtydiga vilket gör det viktigt att redogöra för hur Trygghetskommissionen avser att hantera dem i den här delrapporten. Det här kapitlet syftar till att tydliggöra och definiera dessa begrepp och beskriva sambandet mellan säkerhet och trygghet.

3.1 Säkerhet

Begreppet säkerhet betyder ofta att man kan skydda sig från något. Ibland inkluderas en riskbedömning i begreppet och avser då huruvida den enskilde kan skydda sig tillräckligt i förhållande till risken. Säkerhet handlar om kunskapen av hot och risk och hur det i sin tur kan förebyggas och undvikas.²⁴ Människans ökade ansvar för sin egen säkerhet och medvetenhet om risker i samhället har betydelse för rädslan för brott.²⁵ Gällande brott och ordningsstörningar så innefattar säkerhet framför allt fysiska aspekter såsom larm, säkerhetsdörrar och kameraövervakning. Säkerhet kan även vara kopplat till individuella faktorer. En person med starka fysiska egenskaper kan känna sig säker och inte tro sig löpa någon risk att utsättas för brott. Trots att människor uppfattar säkerhet på olika sätt på grund av den egna bedömningen av risker, säkerhetsåtgärder och möjligheten att skydda sig så behandlas begreppet ofta som om det vore ett objektiva och oproblematiske begrepp.

3.2 Trygghet

Den amerikanske psykologen Abraham H. Maslow presenterade 1943 i artikeln *A Theory of Human Motivation* en behovshierarki som en förklaringsmodell inom psykologin för hur människor prioriterar sina behov. Den primära idén innebär att behoven på en lägre nivå måste vara tillfredsställda innan högre mål blir viktiga för individen. Fysiologiska behov kommer först. Sedan kommer trygghetsbehoven som handlar om att man ska vara skyddad från till exempel fysiskt och psykiskt våld och kriminalitet.

Utifrån perspektivet att trygghet kan anses vara ett grundläggande behov för individen kan det te sig naturligt att allmänhetens behov av trygghet har kommit att bli en central utgångspunkt i svensk kriminalpolitisk debatt, särskilt när mätningar indikerar att otryggheten ökat. Samtidigt saknas det en gemensam definition av begreppet trygghet och hur det förhåller sig till begreppet säkerhet.

²⁴ Säkerhetspolitik, 2010

²⁵ Heber, 2007

Bristen på gemensam definition blir problematiskt när begreppet används i till exempel trygghetsmätningar. Vad är det då som mäts och diskuteras? Syftet med den största nationella trygghetsundersökningen, som genomförs årligen av Brottsförebyggande rådet (Brå), är att bland annat att undersöka upplevelse av oro och otrygghet. Men någon definition av vad som specifikt avses med begreppet trygghet går inte att hitta – tvärtom pekar Brå på svårigheterna med begreppet på grund av dess otydlighet.²⁶ Det anges att trygghet är ett komplext och mångfacetterat fenomen och att ambitionen med den nationella trygghetsundersökningen inte är att ge en heltäckande bild av hela fenomenet otrygghet.

Ett annat exempel på när trygghetsbegreppet står i centrum är i regeringens program *Tillsammans mot brott – Ett nationellt brottsförebyggande program* (skr. 2016/17:126), som samlar regeringens ambitioner och målsättningar för det brottsförebyggande arbetet inom olika politikområden. Programmet använder begreppen trygg och trygghet frekvent, men det finns ingen närmare definition av vad som avses med dem.

Vanliga begrepp kopplade till en diskussion om otrygghet är rädsla, oro, misstänksamhet och risk, medan vanliga begrepp kopplade till trygghet är säkerhet och tillit. Det finns anledning att här göra några korta anmärkningar gällande dessa begrepp för den fortsatta diskussionen eftersom de är till hjälp vid en närmare precisering av trygghetsbegreppet.

3.2.1 Vad inkluderar trygghetsbegreppet?

Begreppet trygghet har funnits i det svenska språket under lång tid. Enligt Svenska Akademiens ordbok finns belägg för att det användes så tidigt som under 1500-talet, och redan då i en rad olika sammanhang med delvis olika betydelser, dock genomgående med en positiv innebörd. Exempelvis kunde det användas för att beskriva en person som man säkert kunde lita på eller en väg som inte innebar någon fara att färdas på. Det kunde också användas för att beteckna något som var utom fara för skada och, när det var fråga om en person, även en känslomässig upplevelse av frihet från sådan fara. Begreppet har även använts för att beskriva en person som inte är rädd eller orolig, känner sig utom fara eller som känner förtröstan eller tillförsikt, är obekymrad och sorglös. Exempelvis förekommer begreppet i uttryck som att "sova gott och tryggt" och "i tryggt förvar".

Begreppet är alltså väletablerade i det svenska språket men är vid en närmare eftertanke ganska komplext och mångfacetterat och kan betraktas inom ramen för en mängd olika kontexter; förutom brottslighet kan det handla om exempelvis hälsa, ekonomi och uppväxtförhållanden. Dessutom kan trygghet uppfattas helt olika beroende på vem du är, var du är och vid olika tider på dygnet. Det som är tryggt för en, kan vara otryggt för en annan.

²⁶ NTU 2020

Rädsla är ett närliggande begrepp som i samband med brott vanligen syftar på den negativa reaktion som uppstår hos någon under eller efter en situation som uppfattas som farlig. Vid rädsla känner personen att det finns en risk att skadas av det som sker eller skulle kunna ske. Rädslan är på så sätt inte alltid bara känslomässig utan kan ha sin grund i den riskbedömning personen gör av situationen.²⁷ Rädslan är situationsbunden och dynamisk samt kan uppkomma hastigt och sedan avta efter kort tid.²⁸ Den kan ha stark påverkan på människors aktiviteter.²⁹

Oro grundar sig i en reflektion över vad som skulle kunna hända och är på så sätt en framåtblickande känsla. Detta kan gälla både personen själv och dennes närstående. Oron för närstående kallas altruistisk oro och kan påverka fler människor än oron för egen del. Det sägs att oron för brott ofta är en del av en mer generell otrygghetskänsla som inte alltid är inriktad på brottsligheten och att den ofta handlar om tankar som inte behöver vara att hänföra till ett faktiskt brott. Detta hindrar inte att oron kan grundas på sådant som den enskilde har upplevt eller hört talas om. Eftersom en ökad risk att utsättas för brott kan göra att oron ökar finns en koppling mellan dessa begrepp. Vid oro kan sådana förhållanden som själva händelsen, potentiella gärningspersoner och brottets konsekvenser komma upp, men också funderingar kring vilka åtgärder som måste vidtas för att undvika brott. Oron för brott är en aspekt i människors vardag och knyts till specifika platser, tider och situationer. Oftast leder inte oron till att människor avstår från att göra olika aktiviteter, istället planerar människor efter sin oro genom att exempelvis undvika att färdas genom platser som skapar oro.³⁰ Det kan handla om att installera larm (aktiv åtgärd) eller undvika särskilda platser eller personer (passiv åtgärd).

Funktionell oro är ett annat närliggande begrepp som innebär att individen, utifrån en oro att utsättas för brott, genomför olika typer av brottsförebyggande åtgärder i sitt vardagsliv. Det kan vara allt från en ökad vaksamhet till att låsa ytterdörren. Det vill säga riskreducerande strategier som inte medför någon större begränsning av de vardagliga aktiviteterna. Om konsekvenserna av oron för att utsättas för brott däremot får stor påverkan på individens vardagsliv kan begreppet funktionell oro inte användas. Denna funktionella oro leder till en typ av riskreducerande åtgärder vilka i sin tur bidrar till en känsla av kontroll i vardagslivet och leder i många fall till en mindre oro.³¹

Risk avser ofta en uppskattning av sannolikheten för att en viss händelse ska inträffa och hur stor negativ konsekvens det har. Exempelvis görs bedömningar av hur farlig en situation är när det gäller brott på grundval av brottets möjliga konsekvenser och

²⁷ Listerborn (2000)

²⁸ Heber (2007)

²⁹ Litzén (2007)

³⁰ Litzén (2007)

³¹ Litzén (2006)

sannolikheten att utsättas samt ibland föreställningar om gärningspersoner. Även oron för brott kan påverka bedömningen. En individs riskbedömningen görs alltså på förhand och är till stor del subjektiv.

Detta hindrar dock inte att bedömningen görs samtidigt som den enskilde befinner sig i en riskfylld situation. Faktorer som då vägs in kan vara om det finns människor i närheten som kan komma till undsättning eller hur den fysiska omgivningen ser ut. Det framhålls vidare att allmänheten vanligtvis grundar sina riskbedömningar på andra faktorer än experterna.³² De senare baserar ofta sina bedömningar på statistik vilket inte allmänheten gör i normalfallet. Det behöver inte betyda att den ena bedömningen är bättre än den andra, men det leder ofta till att bedömningen inte överensstämmer varvid diskussioner om människors över- eller underskattning av risker uppkommer.

Tillit innebär att människor känner förtroende för varandra. En person som känner tillit har förtroende för att dennes medmänniskor vill väl och det kan gälla såväl bekanta som obekanta människor. Tillit som begrepp bör även ses i förhållande till risk eftersom en person som känner tillit till andra människor också är medveten om att de finns riskabla omständigheter.³³ Tillit har även koppling till oro för brott på så sätt att personer med många och starka sociala relationer ofta känner mindre oro för brott. Det finns olika former av tillit; självtillit (självförtroende), partikulär tillit (för familj, grannskap, egna sociala gruppen) samt generell eller social tillit (som handlar om att lita på människor i allmänhet).³⁴ Till detta kommer "lokalsamhälletillit" som påverkas av personliga erfarenheter av människor och händelser.³⁵

Vidare kan man prata om tillit i förhållande till olika institutioner, politiska partier och stora företag (vertikal tillit) och man brukar då också använda begreppet förtroende. Förtroende kan ses som något man har i förväg, medan tillit inte behöver föreligga på ett så tidigt stadium. Exempelvis är förtroendet för rättsväsendet viktigt i samband med brott. Förtroendet kan då innebära att människor litar på att polisen utreder brott, att gärningspersoner hamnar i domstol och att det utdöms rättvisa straff.

Trygghetsbegreppet påverkas av alla begreppen ovan, inklusive den faktiska risken att drabbas av brott och ordningsstörningar. Exempelvis upplever en person trygghet om denne har tillit till sina medmänniskor men också kan skydda sig själv och därmed känna sig säker. När man talar om trygghet avser man normalt också en avsaknad av rädsla, oro och risk.

³² Beck (1998)

³³ Giddens (1990)

³⁴ Holmberg & Rothstein (2020)

³⁵ Trädgårdh m.fl. (2013)

Vissa forskare menar att otrygghetskänslor kan kanaliseras i en oro att utsättas för brott. Det betyder att det inte alltid är en oro för brott som skapar otrygghet utan ibland kan en persons otrygghet göra att personen oror sig för att utsättas för brott.

Det kan diskuteras i vilken utsträckning begreppen trygg/otrygg är deskriptiva eller normativa, det vill säga ifall begreppen bara beskriver känslan eller om finns en allmän föreställning om att det är rätt eller fel att uppleva den känslan. Om begreppen uppfattas som normativa så kan det till exempel påverka i vilken utsträckning respondenter i frågeundersökningar vill uppge att de är trygga/otrygga i vissa situationer eller på vissa platser.

3.3 Saftey och Security

Inom transportbranschen används de engelska begreppen *Saftey* och *Security*. Begreppen kan inte översättas direkt till begreppen trygghet och säkerhet men det finns släktskap och därför kommenteras de här. Begreppet *Saftey* betecknar inom transportområdet ett tillstånd där individer eller transportmedel inte råkar ut för faror orsakade av naturen eller av människors misstag. *Security* i sin tur betecknar tillståndet där individer eller transportmedel är säkra från faror som är medvetet orsakade av andra människor.

Trygghetskommissionen kommer i sitt arbete att ta hänsyn till dessa etablerade begrepp inom transportbranschen eftersom en stor del av Region Stockholms uppdrag berör kollektivtrafik, men det här kapitlet diskuterar begreppen säkerhet och trygghet på en övergripande samhällsnivå.

3.4 Sambandet mellan säkerhet och trygghet

Begreppen säkerhet och trygghet är nära kopplade till varandra. Ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete i syfte att öka säkerheten behöver emellertid inte per definition bidra till ökad trygghet. I vissa fall kan ett brottsförebyggande arbete till och med ha en motsatt verkan genom ett för stort fokus på riskerna. Omvänt kan effekten av att främja tryggheten i för hög grad bli att individer väljer att ignorera vissa skyddsåtgärder, vilket i sin tur gör att risken att utsättas för brott ökar.

Detta innebär konkret att ett allt för stort fokus på att öka tryggheten på en plats med mycket brott kan leda till beteenden som innebär en ökad risk att utsättas för brott och ordningsstörningar. Alltså måste de åtgärder som ska främja trygghet syfta till att förebygga endast *omotiverad rädsla*, inte att ta bort den *funktionella oron* eftersom det är ändamålsenligt att känna sig otrygg på en plats som inte är säker.

Ett arbete för att få ett säkrare och tryggare samhälle bör därför i första hand fokusera på säkerheten för att på så sätt minska den faktiska risken att utsättas för brott och ordningsstörningar. Tryggheten kan då öka som en naturlig effekt av säkerhetsåtgärderna och förstärkas ytterligare genom specifika trygghetsåtgärder.

3.5 Trygghetskommissionens definition av säkerhet och trygghet

Som framgått ovan framkommer det en rad svårigheter vid ett försök att närmare definiera i första hand trygghetsbegreppet. Det beror bland annat på att trygghet i de flesta fall är subjektiv och därmed kan skifta betydligt mellan olika personer och olika situationer. Utifrån genomgången av begreppen (ovan) bör trygghet betraktas som en känsla. Därmed är det inte relevant att tala i termer av upplevd trygghet och faktisk trygghet. I och med att trygghet per den definitionen är en känsla är det istället mer korrekt att använda termen säkerhet när man pratar om en faktisk risk och trygghet när man pratar om hur olika människor upplever denna risk.³⁶

Ett sådant synsätt tar människors otrygghet på allvar och kommer närmare de reella problemen kring otrygghet i samhället. Trygghet baseras således på den enskilde individens subjektiva känsla i stället för på statistiska resonemang om den faktiska sannolikheten att utsättas för brott och ordningsstörningar. Individens upplevelse av sin egen säkerhet beror bland annat på rädsla/oro att utsättas för brott och ordningsstörningar. Oavsett om det finns fog för den rädsla/oro som skapar otrygghet eller om upplevelsen endast bygger på inbillade risker så är otryggheten reell för den enskilde och kräver åtgärder.

Trygghetskommissionens definition av säkerhet och trygghet

Säkerhet

Med säkerhet avses den faktiska risken för att det ska inträffa brott och ordningsstörningar

Trygghet

Med trygghet avses hur individer upplever risken för att det ska inträffa brott och ordningsstörningar

³⁶ Resonemanget följer Stiftelsen Tryggare Sveriges definition av begreppen säkerhet och trygghet (se TS 2018:1)

3.6 Sammanfattning

Begreppen säkerhet och trygghet är mångtydiga och lätta att blanda ihop, vilket kan göra en diskussion om orsaker och åtgärder till otrygghet ineffektiv. Trygghetskommissionen använder begreppet säkerhet om den faktiska risken för att det ska inträffa brott och ordningsstörningar och begreppet trygghet om hur individer upplever risken för att det ska inträffa brott och ordningsstörningar.

I och med att trygghet enligt den definitionen är en känsla är det mer korrekt att använda termen säkerhet när man pratar om en faktisk risk och trygghet när man pratar om hur olika människor upplever denna risk. Trygghet baseras således på den enskilde individens subjektiva känsla snarare än på statistiska resonemang om den faktiska sannolikheten att utsättas för brott och ordningsstörningar. Av detta följer att det inte är relevant att tala i termer av upplevd trygghet och faktisk trygghet.

Ett arbete för att få ett säkrare och tryggare samhälle bör i första hand fokusera på säkerheten för att på så sätt minska den faktiska risken att utsättas för brott och ordningsstörningar. Det är ändamålsenligt att vara otrygg på en plats där det sker många brott och ordningsstörningar. Som en naturlig effekt av säkerhetsåtgärderna kan tryggheten öka och sedan förstärkas ytterligare genom specifika trygghetsåtgärder.

4 Livskvalitetsbrott – ett nytt begrepp som beskriver brott och ordningsstörningar som påverkar människors trygghet i vardagen

Under många år har brott och ordningsstörningar av enklare beskaffenhet gått under benämningen vardagsbrott eller mängdbrott. Trots att denna typ av brott kan ha stor negativ inverkan på tryggheten i ett område riskerar de ändå att prioriteras ned i både det brottsförebyggande arbetet och i polisens utredningsarbete. Dessutom är begreppen sällan definierade och kan av denna anledning vara svåra att förstå för såväl allmänhet som för de aktörer som har till uppgift att förebygga brott. Det finns därför ett behov av att införa ett nytt begrepp – livskvalitetsbrott – för att samla den typ av brott och ordningsstörningar som påverkar tryggheten i vardagen för de som bor, vistas och verkar i ett område.

4.1 Vardagsbrott

En definition av begreppet vardagsbrott framgår av regeringens budgetproposition för år 1998³⁷. Där anges att till vardagsbrotten hör framför allt tillgreppsbrott. Tillgreppsbrott är ett gemensamt begrepp för brott som innebär att någon utan lov tar något som tillhör någon annan,³⁸ som bostadsinbrott, butikstillgrepp, stölder av och ur bilar liksom flertalet fall av skadegörelse. Vidare menade regeringen att andra brott som skapar otrygghet i närmiljön också bör hänföras till begreppet vardagsbrott, till exempel gatulangning av narkotika, försäljning av illegal sprit till ungdomar samt våld och hot i gatumiljön och på andra allmänna platser, det vill säga områden som är avsedda för ett gemensamt behov.

Begreppet har med rätta kritiserats för att bagatellisera de brott och ordningsstörningar som drabbar människor i vardagen. Det som är "vardagsbrott" för verksamma inom exempelvis polisen och försäkringsbolag tillhör dessbättre sällan vardagen för de privatpersoner och företag som utsätts för våld, hot, inbrott, skadegörelse etc. Tvärtom ger även dessa brott ofta upphov till en rad negativa konsekvenser för den drabbade.³⁹

4.2 Mängdbrott

Mängdbrott är en alternativ och mer modern benämning på vardagsbrott. I delbetänkandet *Snabbare lagföring 4 – Ett snabbförfarande för brottsmål* från 2002⁴⁰ gjordes en viss åtskillnad mellan begreppen mängdbrott och vardagsbrott. Där sägs att

³⁷ Prop. 1997/98:1, utgiftsområde 4, s. 21

³⁸ Åklagarmyndigheten (2021)

³⁹ Lindgren, 2004

⁴⁰ SOU 2002:45

mängdbrottsärenden innefattar vardagsbrottslighet av mindre komplicerad karaktär som ofta är enkla att utreda och lagföra, men där handläggningstiden ändå ofta är lång. Det påpekas dock att det inte finns någon allmänt vedertagen uppfattning om gränserna mellan grövre brott och vardagsbrott eller mellan vardagsbrott av mer respektive mindre komplicerad karaktär.

På Polismyndighetens hemsida⁴¹ anges att mängdbrott är brott som är vanligt förekommande och där förundersökningen oftast leds av polis. Av den totala mängden anmälda brott är ungefär tre fjärdedelar mängdbrott. Polisen anger vidare att mängdbrott inte brukar räknas till de allvarigaste brotten men att de kan medföra betydande skador för enskilda och för samhället samt ofta innebär en kränkning av den personliga integriteten och kan skapa otrygghet i samhället.

De brott för vilka polisen oftast leder förundersökningen framgår av Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål⁴² och av Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål.⁴³ I den senare anges de brott för vilka saken anses vara av enkel beskaffenhet och förundersökningen därför i normalfallet ska ledas av Polismyndigheten. I författningen anges även undantag från denna huvudregel, till exempel om vissa tvångsmedel behöver användas. Brotten i brottskatalogen är av vitt skilda karaktärer och det är tydligt att brotten i varierande grad påverkar allmänhetens otrygghet. Till exempel misshandel påverkar otryggheten i hög grad medan märkesförfalskning i princip inte alls påverkar otryggheten.

I justitiedepartementets rapport *Ökad effektivitet och förbättrad samverkan vid handläggning av mängdbrott* från 2010⁴⁴ beskrivs mängdbrott som brott som ingår i en förundersökning som leds av en polismyndighet, vilket kan röra sig om misshandel, stöld, häleri, bedrägeri, skadegörelse och trafikbrott. Utredningar avseende anhållna och häktade personer är alltid åklagarledda och ofta ska utredningar som rör ungdomar under 18 år ledas av åklagare.

Brottsförebyggande rådet (Brå) använder sig av begreppet mängdbrott och ansluter sig till definitionen att det handlar om brott för vilka förundersökningen i vanligen leds av polis, till exempel i rapporten *Polisers syn på utredning av mängdbrott*.⁴⁵ I Brottsförebyggande rådets årliga trygghetsundersökning, Nationella trygghetsundersökningen (NTU), används däremot en annan definition av begreppet mängdbrott och avser då brott som drabbar

⁴¹ <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/mangdbrott/>

⁴² RPSFS 2014:5, FAP 403-5

⁴³ ÅFS (2017:3)

⁴⁴ Ju2009/3950/Å

⁴⁵ Brå (2013:20)

många. Det innebär att NTU omfattar fler brott än vad som enligt ovan brukar benämnas mängdbrott. De brottstyper som ingår i NTU har valts ut med anledning av att de drabbar många människor eller är särskilt allvarliga, alternativt utgör en särskild källa till oro.⁴⁶

När det gäller brottskatalogen i NTU bör man särskilt uppmärksamma att den omfattar sexualbrott. Vissa sexualbrott som blottning och köp av sexuell tjänst omfattas visserligen av polisens brottskatalog, men en begränsning till just dessa brott görs inte i NTU. Risken för att bli utsatt för sexualbrott är en i det närmaste självklar orsak till otrygghet.

4.3 Livskvalitetsbrott – ett nytt begrepp

Som framgår ovan är begreppen vardagsbrott och mängdbrott inte optimala att använda i en trygghetskontext. Det finns därför anledning att utforma en brottskatalog särskilt anpassad för trygghetsdiskussioner.

Internationellt används begreppet *Quality of Life Crimes* för att illustrera brott och ordningsstörningar som har stor påverkan på människors livskvalitet i vardagen. Det handlar om mindre allvarliga brott, eller till och med störande beteenden som inte utgör brott, som påverkar otryggheten om de får fortgå utan åtgärd. Det kan till exempel vara fråga om ungdomsgång som stör ordningen i den offentliga miljön, buskörningar i bostadsområden, nedskräpning, resor utan giltig biljett i kollektivtrafiken, förtäring av alkohol på platser med alkoholförbud, otillåten affischering, offentlig urinering, mopedkörning och cykling på gångbanor.

Anledning är att denna typ av brott och ordningsstörningar signalerar ett uttryck för att inte rätta sig efter de regler som gäller. Om sådana ageranden dessutom inte bemöts med någon reaktion går detta att tolka som att ingen bryr sig om att upprätthålla ordningen i samhället eller att samhället har retirerat.

Trygghetskommissionen föreslår att dessa brott och ordningsstörningar samlas i ett nytt begrepp: Livskvalitetsbrott.

4.4 Trygghetskommissionens definition av livskvalitetsbrott

En första fråga som behöver klaras ut är vad som egentligen avses med livskvalitet. Ordet rymmer olika betydelser beroende på i vilket sammanhang det används, men handlar ytterst om individers förhållanden och villkor när det gäller frågor som rör exempelvis hälsa, arbete, utbildning, bostadsförhållanden, handlingsfrihet eller, som i denna rapport, säkerhet till liv och egendom.⁴⁷

⁴⁶ Brå (2017:3)

⁴⁷ SOU (2015:56)

Sett ur detta sammanhang finns det ett antal brottsliga förfaranden som direkt påverkar livskvaliteten i vardagen för dels de som själva blivit utsatta, dels de som bevittnat händelsen eller på annat sätt fått kännedom om det inträffade. Det handlar om våld i offentliga miljöer som på gator och torg, och kan röra sig om misshandel, personrån och sexualbrott. Även olika former av hot påverkar livskvaliteten och därmed tryggheten negativt. Vidare finns en rad brott som riktas mot egendom och som bör inkluderas i denna diskussion. Det är då fråga om exempelvis biltillgrepp, bostadsinbrott, butiksstölder, stöld och skadegörelse. Därutöver finns brottsliga ageranden som kanske inte direkt riktas mot en enskild person men som ändå inger en känsla av otrygghet när det sker i en persons närhet. Det kan då handla om häleri, narkotikabrott, rattfylleribrott, olovlig körning osv. Det kan dessutom vara fråga om grova varianter av brotten, i vissa fall med koppling till organiserad brottslighet. Exempelvis åtalas ett bostadsinbrott ofta som grov stöld och det är inte ovanligt med grova narkotikabrott.

Katalogen över vilka brott och ordningsstörningar som kan hänföras till begreppet livskvalitetsbrott kan göras lång. Kännetecknande för det vi benämner livskvalitetsbrott är dock att de påverkar en vidare grupp än enbart den som direkt drabbats av brottet och dennes anhöriga och närstående.

Viktiga begrepp i sammanhanget är "overt crimes" och "covert crimes",⁴⁸ vilket närmast kan översättas med synliga/offentliga brott (overt crimes) som påverkar många respektive osynliga/privata brott (covert crimes) som sällan kommer till polisen eller andras kännedom och därför påverkar ett mindre antal personer.

Trygghetskommissionens definition av livskvalitetsbrott omfattar den typ av brott och ordningsstörningar som är synliga och som därmed påverkar tryggheten i vardagen för en vidare krets än endast den drabbade. Det handlar alltså om brott i den offentliga miljön som medborgarna själva har upplevt, sett eller hört talas om, och som därmed har en negativ inverkan på ett kvarter, ett bostadsområde eller ett helt samhälle.

Frågor som kan ställas för att avgöra om det aktuella brottet är ett synligt brott (overt crime) och därmed kan betraktas som ett livskvalitetsbrott är:

- Har brottet inträffat i den offentliga miljön?
- Har brottet bevittnats eller kommit många till kännedom i kvarteret, bostadsområdet eller samhället?
- Har brottet synliga (kvarvarande) effekter i den offentliga miljön?⁴⁹

⁴⁸ Felson och Eckert (2018)

⁴⁹ Felson och Eckert (2018)

Tabell 1. Exempel på brott och ordningsstörningar som skulle kunna definieras som livskvalitetsbrott.

Våld i offentlig miljö	Bedrägeri
Hot	Häleri
Trakasserier/Sexuella trakasserier	Narkotikabrott
Fordonsstöld/Bilstöld	Rattfylleribrott
Bostadsinbrott	Olovlig körning
Butiksstöld	Störande (ungdoms) gäng
Andra stölder	Buskörning
Skadegörelse	Nedskräpning
Offentlig urinering	Olovlig alkoholförtäring
Olaglig affischering	Cykling eller mopedkörning på trottoarer
Resor utan giltig biljett i kollektivtrafiken	Brott enligt ordningslagsstiftningen

I det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete som bedrivs av polis, kommun, fastighetsbolag, kollektivtrafikföretag etc., finns det anledning att i större utsträckning inkludera den typ av brott och ordningsstörningar som framför allt visats påverka tryggheten i vardagen för de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen. Det handlar således om alltifrån mycket enkla ordningsstörningar till grov brottslighet, med den gemensamma nämnaren att de är synliga/offentliga och därmed påverkar människors livskvalitet i vardagen.

Den teoretiska bakgrunden till ovanstående resonemang är den så kallade Broken Windows-teorin.⁵⁰ Tankarna bakom teorin är att otrygghet i samhället ofta är kopplat till brott och ordningsstörningar. Utifrån detta synsätt måste ett sönderslaget fönster, klotter, tjuvåkning i tunnelbanan, nedskräpning, problem med offentlig urinering etc. åtgärdas så snart som möjligt eftersom det annars sänder signaler till omgivningen att ingen bryr sig om platsen.

I ett område eller på en plats där invånarna upplever att ingen bryr sig minskar den sociala kontrollen vilket skapar förutsättningar för ökad brottslighet. Detta gäller alla områden, oavsett socioekonomisk status. Konsekvensen blir i sin tur att invånarna undviker varandra och drar sig för att vistas i det offentliga rummet. Området kommer successivt att förfalla och uppfattas som allt mer övergivet. Ett sådant "övergivet" tillstånd kommer i sig att generera mer otrygghet och fler brott. Något som i förlängningen leder till en stad som präglas av kriminalitet.

⁵⁰ Kelling och Wilson, 1982

Livskvalitetsbrott

De etablerade begreppen vardagsbrott eller mängdbrott är inte ändamålsenliga i en trygghetsdiskussion utan det finns behov av ett mer adekvat sätt att samla brott, beteenden och ageranden som har påverkan på individens trygghet i vardagen.

Trygghetskommissionen föreslår att dessa samlas i ett nytt begrepp kallat livskvalitetsbrott. Kortfattat handlar detta om den typ av synliga brott och ordningsstörningar som medborgarna själva har upplevt, sett eller hört talas om och som därmed har en negativ påverkan på ett kvarter, ett bostadsområde eller ett helt samhälle.

4.5 Sammanfattning

De etablerade begreppen vardagsbrott och mängdbrott är inte optimala i en trygghetsdiskussion eftersom de dels inkluderar brott som inte har direkt påverkan på människors otrygghet, till exempel märkesförfalskning, dels exkluderar störande beteende som har påverkan på otryggheten. Det finns därför anledning att utforma en brottskatalog särskilt anpassad för trygghetsdiskussioner.

Trygghetskommissionen föreslår att brott, beteenden och ageranden som har påverkan på individens trygghet i vardagen samlas i begreppet livskvalitetsbrott.

5 Brottsligheten och otryggheten i Stockholmsregionen

Det här kapitlet visar vilken diversifierad information som idag finns kring brottslighet och otrygghet i Stockholmsregionen. Först beskrivs trenderna i kriminalstatistiken i form av anmälda brott, med fokus på livskvalitetsbrott, nationellt och i Stockholmsregionen.

Därefter beskrivs några av de nationella, regionala och lokala offer- och trygghetsundersökningarna och deras resultat gällande utsatthet och otrygghet i Stockholmsregionen. Kapitlet avslutas med en diskussion kring mörkertal.

5.1 Kunskapskällor

För att beskriva brottsligheten och otryggheten i Sverige och i Stockholmsregionen finns två huvudsakliga informationskällor; den officiella kriminalstatistiken samt olika typer av offer- och trygghetsundersökningar.

Kriminalstatistiken som används här är anmälda brott. Denna statistik är uppdelad i olika brottskoder och finns tillgänglig på Brottsförebyggande rådets statistikdatabas. För år 2020 har även statistik från Polismyndigheten använts. Ett viktigt konstaterande i sammanhanget är att antalet anmälda brott inte är liktydigt med antal faktiskt begångna brott. Anmälningsbenägenheten beror bland annat på brottets grovhet, rädsla för repressalier, tilliten till samhället och till rättsväsendet, relationen till gärningspersonen, skuld och skam, förekomst av försäkring samt anmälningsrutiner hos exempelvis fastighetsägare, kollektivtrafikföretag, kommuner etcetera (se en utförligare diskussion om mörkertal i avsnitt 5.4).

En offerundersökning ställer frågor till ett urval av allmänheten kring deras utsatthet för brott. Trygghetsundersökningar ställer olika frågor kring oro och otrygghet. Många undersökningar som kallas trygghetsundersökningar, till exempel de som presenteras nedan i avsnitt 5.2, är ofta även offerundersökningar eftersom de även ställer frågor om utsatthet för brott. Det görs även olika specialstudier som ett försök att komplettera bilden, till exempel sjukhussurveys, fängelsestudier, folkhälsoenkäter och andra studier av grupper som normalt faller utanför ramen för traditionella offer- och trygghetsundersökningar, till exempel barn, äldre, nyanlända, hemlösa och prostituerade.

Som tidigare beskrivits har denna rapport sitt fokus på livskvalitetsbrott. Av naturliga skäl finns inte statistik över alla föreslagna livskvalitetsbrott (se avsnitt 4.4). Det finns inte heller utrymme i den här delrapporten att återge samtliga som faktiskt finns. Det här kapitlet beskriver därför några av de livskvalitetsbrott som varje år drabbar de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen för att ge exempel på vilken information som finns tillgänglig i den officiella kriminalstatistiken och i olika offer- och trygghetsundersökningar på nationell, regional och lokal nivå.

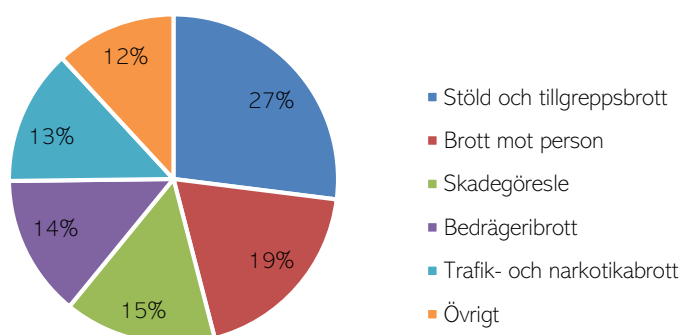
5.1.1 Statistik över anmälda brott

Nationell utveckling av totalt anmälda brott

I Sverige, liksom i många andra västländer, har den anmälda brottsligheten ökat kraftigt sedan början av 1950-talet. År 1950 anmäldes cirka 195 000 brott till polisen. Idag, sjuttio år, senare har antalet anmälda brott mer än åttadubblas.

Under de senaste decennierna har det i Sverige varje år anmälts över en miljon brott till polisen. År 2020 anmäldes sammanlagt 1 570 000 brott, varav 421 000 stöld- och tillgreppsbrott, 296 000 brott mot person, 233 000 skadegörelsebrott samt 217 000 bedrägeribrott. Till det kommer cirka 208 000 trafik- och narkotikabrott.⁵¹

Figur 1. Polisanmälda brott i Sverige 2020

De anmälda brotten domineras således av tillgreppsbrott.⁵² År 2020 utgjorde stöld- och tillgreppsbrotten 27 procent av de anmälda brotten. Här ingår till exempel biltillgrepp, inbrott av olika slag, butiksstölder och person- och butiksrån. Sett ur ett tioårsperspektiv har de anmälda stöldbrotten minskat kontinuerligt, med undantag för mindre uppgångar 2012 och 2014.

Kategorin brott mot person utgjorde 19 procent av de anmälda brotten under 2020. Majoriteten av dessa är misshandelsbrott, ofredande och olaga hot. Andra brott inom kategorin är exempelvis dödligt våld, sexualbrott och olaga förföljelse. Till skillnad från stöld- och tillgreppsbrotten har antalet anmälda brott mot person ökat med ca 20 procent under den gångna tioårsperioden.

⁵¹ Brå, 2021

⁵² Ett gemensamt begrepp för brott som innebär att någon utan lov tar något som tillhör någon annan, t.ex. stöld och rån, Åklagarmyndigheten, <https://www.aklagare.se/ordlista/t/tillgreppsbrott/>

Skadegörelsebrotten utgjorde år 2020 15 procent av de anmälda brotten där den antalsmässigt största brottstypen är klotter (mot kollektivtrafiken respektive övrigt klotter). Jämfört med 2011 har antalet anmälda brott ökat med 39 procent, men de anmälda skadegörelsebrottens utveckling har varierat över den senaste tioårsperioden. Det beror bland annat på att mängden skadegörelsebrott som registreras varierar beroende på de rutiner som fastighetsägare, kollektivtrafikföretag, kommuner etc. tillämpar vid rapportering och registrering.

Bedrägeribrott i form av allt från identitetsintrång till kort-, faktura- och investeringsbedrägerier utgjorde 14 procent av de anmälda brotten år 2020. Sedan 2011 har bedrägerierna ökat med hela 90 procent, och är därmed den kategori som ökat mest under den senaste tioårsperioden.

När det gäller trafikbrotten (exempelvis olovlig körning och rattfylleribrott) och narkotikabrotten (exempelvis eget bruk, innehav och överlåtelse) utgjorde de 5 procent respektive 8 procent av de anmälda brotten. Sett i ett tioårsperspektiv har både de anmälda trafikbrotten (+ 9 procent) och narkotikabrotten (+ 39 procent) ökat. Det ska noteras att denna typ av brott i huvudsak är ett resultat av polisens spanings- och ingripandeverksamhet, vilket innebär att ju mer resurser som polisen avsätter desto fler brott anmäls.

Personuppklarande brott nationellt

Personuppklaringsprocenten,⁵³ som redovisar andelen personuppklarade brott av samtliga handlagda⁵⁴ brott, uppgick år 2019⁵⁵ till 14 procent. Antal personuppklarade brott skiljer sig av förklarliga skäl mellan olika kategorier. Bland de personuppklarade handlagda brotten 2019 var narkotikabrott (25 procent) och trafikbrott (20 procent) de största brottskategorierna. Brott mot person och stöld- och tillgreppsbrott utgjorde 12 procent vardera. De brottskategorier som personuppklaras i minst utsträckning var bedrägeri- och skadegörelsebrott, som utgjorde 7 respektive 2 procent.

⁵³ Med personuppklarade brott avses handlagda brott för vilka minst en misstänkt person har lagförts, genom beslut om åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Det innebär att det för alla personuppklarade brott finns minst en registrerad misstänkt person samt att det alltid har bedrivits en utredning, Brå 2020, https://www.bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5304de44/1585639780979/Sammanfattning_handlagda_2019.pdf

⁵⁴ Med begreppet handlagda brott avses samtliga anmälda brott där polis, åklagare eller annan utredande myndighet har fattat ett beslut under redovisningsperioden som innebär att handläggningen av brottet avslutats (Brå 2020) https://www.bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5304de44/1585639780979/Sammanfattning_handlagda_2019.pdf

⁵⁵ Statistik för 2020 är ännu inte tillgänglig

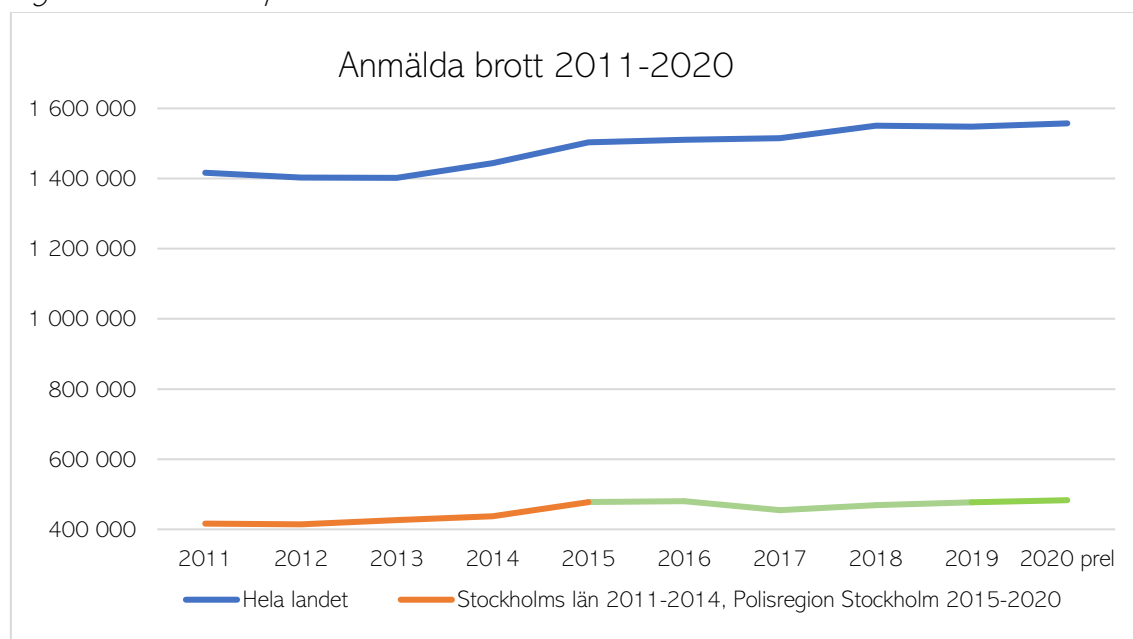
Vid jämförelse av brottsstrukturen för de personupplärade brotten mellan 2014 och 2019, ökade narkotikabrott och trafikbrott i andel, med 2 respektive 1 procentenhet. Även övriga brott ökade (+4 procent), resterande brottskategorier uppvisade lägre andelar över tid. Stöldbrotten minskade mest i andel (- 4 procent).⁵⁶

Utvecklingen av antalet polisanmälda brott i Stockholmsregionen

Som redovisats ovan har de polisanmälda brotten ökat kraftigt på nationell nivå under de senaste decennierna. Motsvarande utveckling gäller även för många av de brott som framför allt tenderar att påverka tryggheten i vardagen för de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen.

Som framgår av figur 2 följer brottsutvecklingen när det gäller totalt anmälda brott i Stockholmsregionen⁵⁷ utvecklingen på nationell nivå.

Figur 2. Totalt antal polisanmälda brott 2011–2020.

⁵⁶ Brå (2020)

⁵⁷ I samband med polisreformen som trädde i kraft den 1 januari 2015 slogs dåvarande Polismyndigheten i Stockholms län ihop med Polismyndigheten i Gotlands län till Polisregion Stockholm. Det innebär att den statistik som redovisas från och med 2015 även inkluderar Gotlands län

Utvecklingen av antalet livskvalitetsbrott i Stockholmsregionen

Här beskrivs utvecklingen av några av de livskvalitetsbrott (se 4.4) som finns tillgängliga i den officiella kriminalstatistiken.

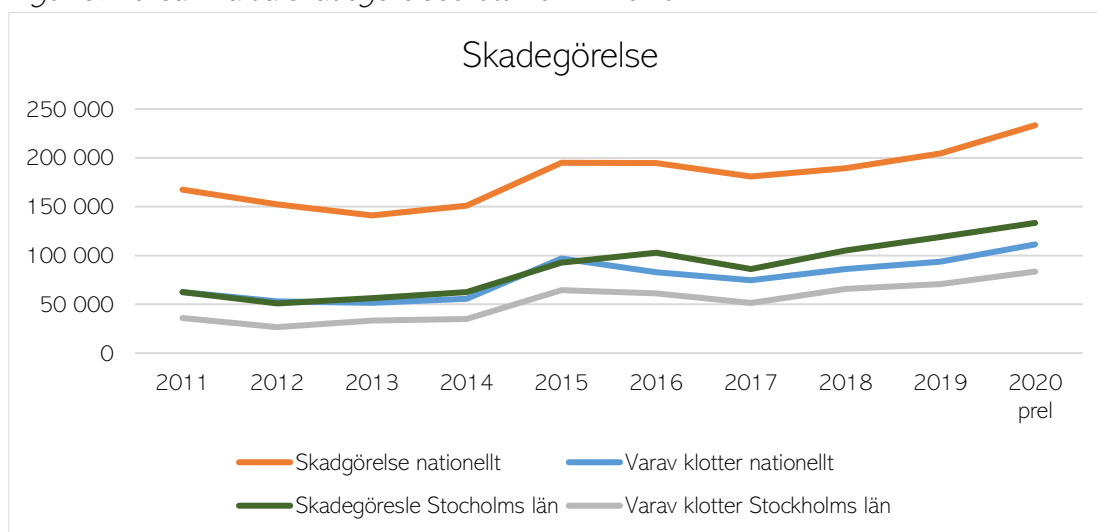
Skadegörelse	Stöld (person)	Inbrott	Rån	Misshandel (utomhus)
--------------	----------------	---------	-----	----------------------

Skadegörelse

Ett av de vanligaste brotten som påverkar människors livskvalitet i vardagen är skadegörelse. Av figur 3 framgår att Stockholmsregionen i allt väsentligt följer den nationella utvecklingen för antalet anmälda skadegörelsebrott. Värt att notera är att Stockholmsregionen står för en mycket stor andel av samtliga anmälda skadegörelsebrott i form av klotter. Skadegörelsebrotten i Stockholmsregionen består till största del av tre kategorier; klotter mot kollektivtrafiken, övrigt klotter och skadegörelse mot stat, kommun, landsting (ej klotter). I övriga regioner domineras de anmälda skadegörelsebrotten av skadegörelse på motorfordon (ej genom brand) och annan skadegörelse (ej klotter).

Av figuren framgår också att antalet anmälda skadegörelsebrott ökat mycket kraftigt mellan 2019 och 2020. Som exempel kan nämnas att de anmälda klotterbrotten i Stockholmsregionen ökat från 70 869 till 83 521 på bara ett år, vilket motsvarar 18 procent. En förklaring till denna negativa utveckling kan vara att den *informella sociala kontrollen* har minskat till följd av covid-19 då färre personer befinner sig i den offentliga miljön. Samtidigt har mixen av människor förändrats eftersom personer över 70 år i större utsträckning än tidigare valt att vara inomhus, medan fler ungdomar vistas i den offentliga miljön då såväl universitet och gymnasieskolor som fritidsgårdar och föreningsliv under perioder har varit helt stängda. Till detta kommer att även den *formella sociala kontrollen* har minskat när poliser, ordningsvakter och väktare tvingats prioritera ännu mer bland sina arbetsuppgifter (se även avsnitt 7.3 om orsaker till otrygghet).

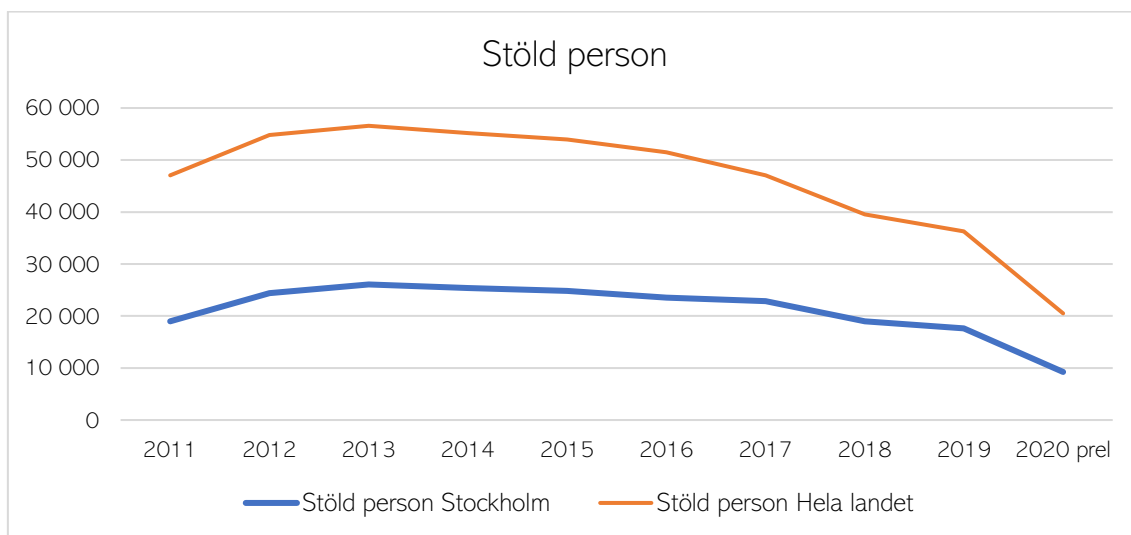
Figur 3. Polisanmälda skadegörelsebrott 2011–2020

Stöld

Ett annat vanligt förekommande brott är stöldbrott i form av i första hand fickstölder. Även här följer Stockholmsregionen den nationella utvecklingen. Som framgår av figur 4 har de anmälda stöldbrotten minskat kraftigt i regionen och uppgår idag till knapp 10 000, vilket ska jämföras med cirka 20 000 anmälningar för tio år sedan. Minskningen är särskilt påtaglig 2020, vilket sannolikt förklaras av förändrade beteenden kopplat till pandemin där färre människor befinner sig i den offentliga miljön. En annan bidragande orsak är den skärpta gränskontrollen och den minskade rörligheten mellan länder som tar bort en del av den så kallade vinningskriminaliteten som ofta begås av internationella stöldigor.

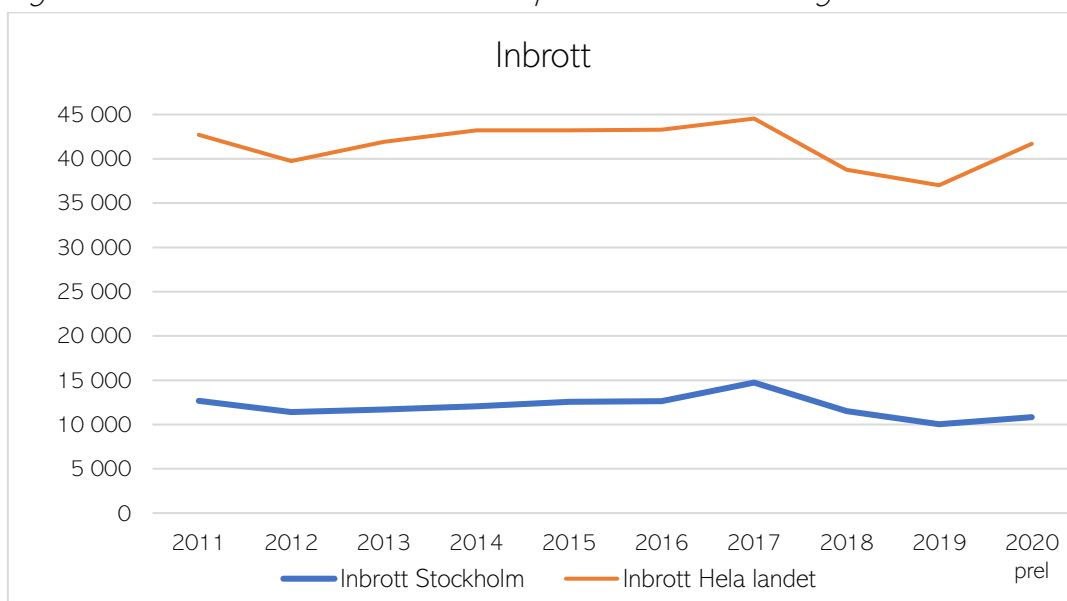
Figur 4. Polisanmälda stöldbrott mot person nationellt respektive i Stockholmsregionen 2011–2020.

Inbrott

Vid sidan av skadegörelse- och stöldbrott är olika typer av inbrott ett vanligt förekommande inslag för de som bor i regionen (se figur 5). I kategorin ingår bland annat bostadsinbrott, vilket är ett brott som både på nationell och regional nivå har minskat kraftigt under de senaste tio åren. Andra brott i kategorin är allt från inbrott i garage, bensinstationer och verkstäder till inbrott i källare och vind, där de senare legat på en stabil nivå fram till 2020 då de ökade med hela 39 procent i regionen och 30 procent på nationell nivå. En orsak är sannolikhet att missbrukare varit tvungna att hitta nya sätt att finansiera sitt missbruk då gamla sätt (bostadsinbrott, rån m.m.) försvårats till följd av pandemin.

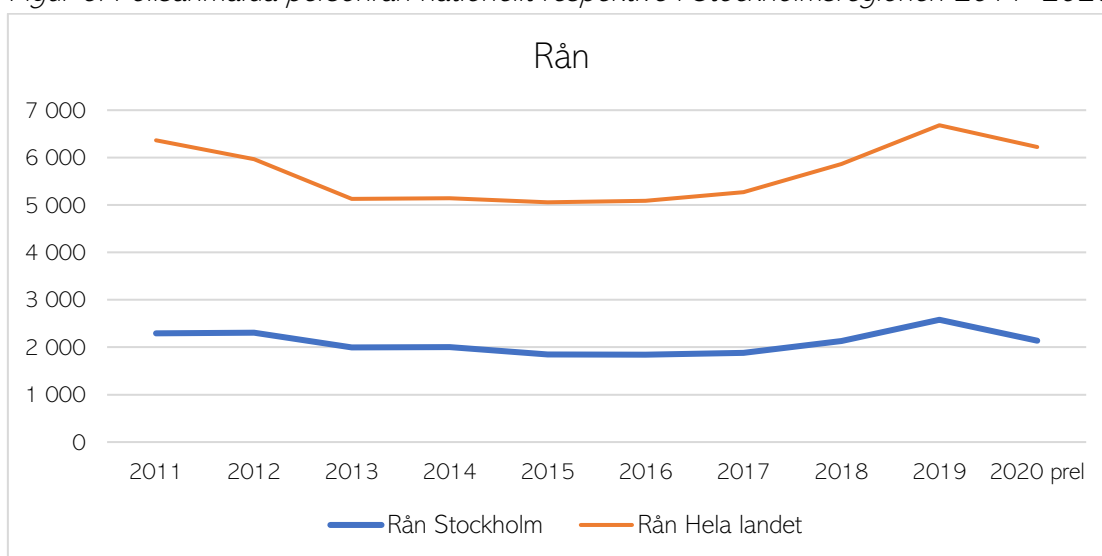
Figur 5. Polisanmälda inbrott nationellt respektive i Stockholmsregionen 2011–2020.

Personrån

Ett inte lika vanligt brott, men ändå mycket uppmärksammat i den allmänna debatten, är personrån. Av figur 6 framgår att de anmälda personrånerna har varierat kraftigt på både nationell och regional nivå under den senaste tioårsperioden. I stort följer regionen den nationella utvecklingen. I genomsnitt har det i Stockholmsregionen under de senaste tio åren anmälts drygt 2 000 personrån varje år. Värt att notera är dock att de anmälda personrånerna ökade med hela 36 procent i regionen mellan 2017 och 2019. Motsvarande ökning på nationell nivå var 26 procent. Pandemiåret 2020 har personrånerna åter minskat på både nationell och regional nivå, vilket sannolikt främst beror på att färre personer rört sig i den offentliga miljön.

Figur 6. Polisanmälda personrån nationellt respektive i Stockholmsregionen 2011–2020.

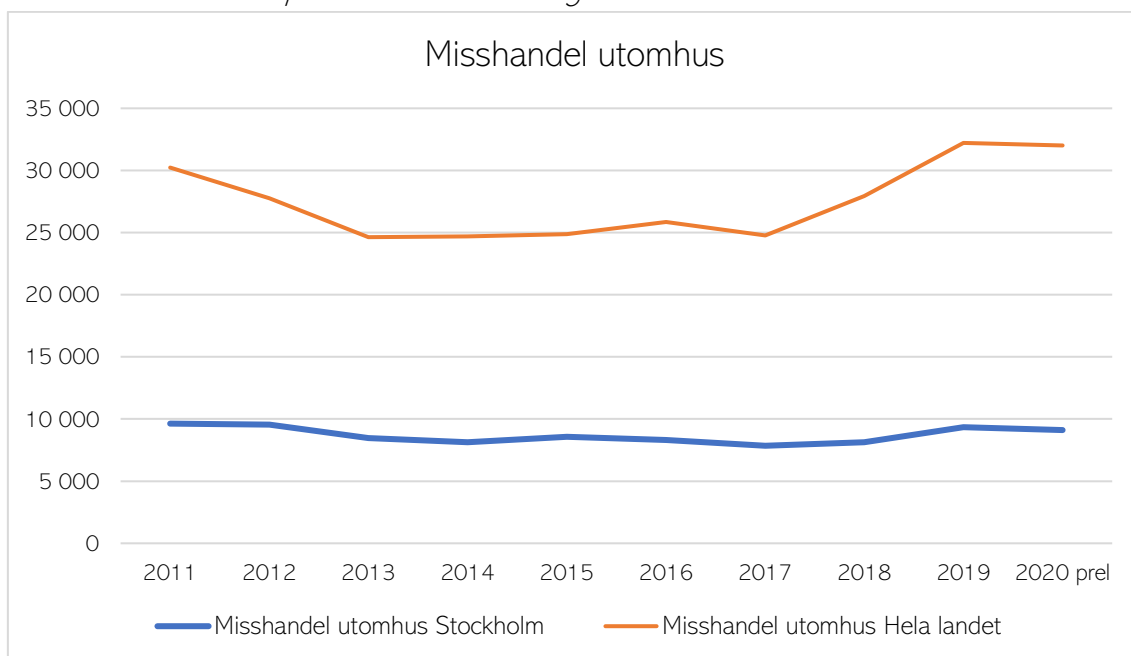

Misshandel

När det gäller misshandelsbrott så utgörs dessa av dels våld i offentlig miljö, det vill säga misshandel utomhus av en obekant gärningsperson, dels våld i nära relation där offret och gärningspersonen känner varandra sedan tidigare. En analys av den typ av misshandelsbrott (både våld i offentlig miljö och våld i nära relation) som inträffar utomhus och som därmed påverkar livskvaliteten i vardagen för de som bor, vistas och verkar i området visar på en i stort sett liknande utveckling nationellt och regionalt. Som framgår av figur 7 minskade de anmälda misshandelsbrotten 2013 för att därefter öka igen 2017.

Det ska noteras att de anmälda fallen av misshandel mellan bekanta har ökat både nationellt och regionalt under de senaste tio åren. Däremot har misshandelsfallen mellan obekanta i den offentliga miljön minskat kraftigt. Det gäller framför allt den typ av misshandelsbrott som riktar sig mot män. Minskningen har fortsatt mellan 2019 och 2020 vilket sannolikt beror på att många restauranger och barer har stängt helt eller har begränsat sina öppettider. Tillsammans med inställda sportevenemang och konserter har det inneburit att färre påverkade personer rör sig i den offentliga miljön. Till detta kommer en minskning av klassiska brottsgenererande friktionsytor i form av krogköer, nattöppna snabbmatsrestauranger, nattbussar etc., vilket sammantaget innebär en minskning av den typ av våld i offentlig miljö som är kopplat till nöjeslivet och alkohol.

Figur 7. Polisanmälda misshandelsfall (våld i offentlig miljö och våld i nära relationer) utomhus nationellt respektive i Stockholmsregionen 2011–2020.

Sammanfattningsvis kan sägas att brottsutvecklingen när det gäller polisanmälda brott i Stockholmsregionen i stort sett speglar utvecklingen på nationell nivå. Generellt sett gäller att de polisanmälda vålds- och sexualbrotten ökar medan de anmälda stöld- och tillgreppsbrotten minskar.

För flera av brottstyperna framkommer också tydliga effekter av den pågående pandemin, där vissa brott har minskat (t.ex. våld i offentlig miljö, personrån, bostadsinbrott) medan andra har ökat (t.ex. skadegörelsebrott, källare- och vindsinbrott).

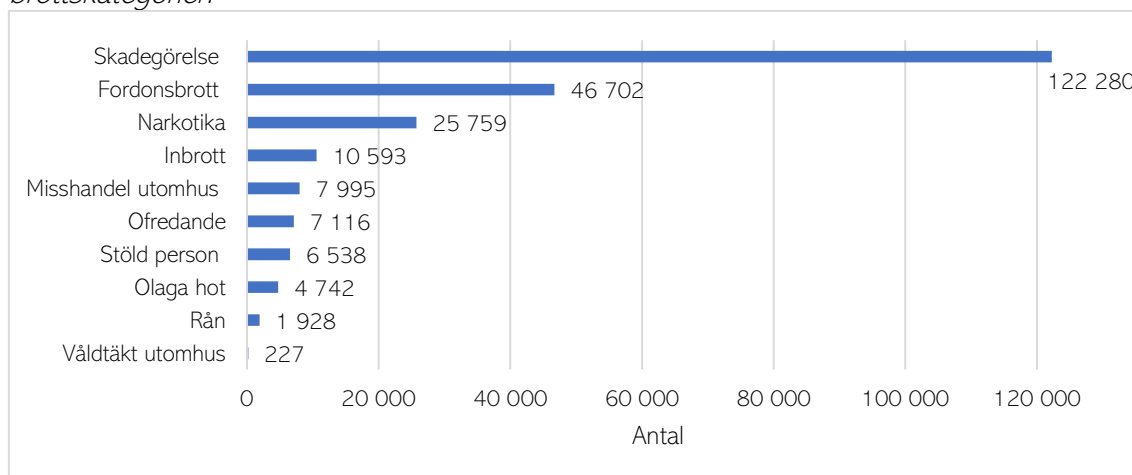
Polisanmälda livskvalitetsbrott i Stockholmsregionen 2020

Under år 2020 gjordes totalt 233 880 anmälningar⁵⁸ i Stockholmregionen av brottskategorier ovan och ytterligare fem brottskategorier som här valts ut för att introducera och illustrera begreppet livskvalitetsbrott (se avsnitt 4.4).

Skadegörelse	Stöld (person)	Inbrott	Rån	Misshandel (utomhus)
Fordonsbrott	Narkotika	Ofredande	Olaga hot	Våldtäkt (utomhus)

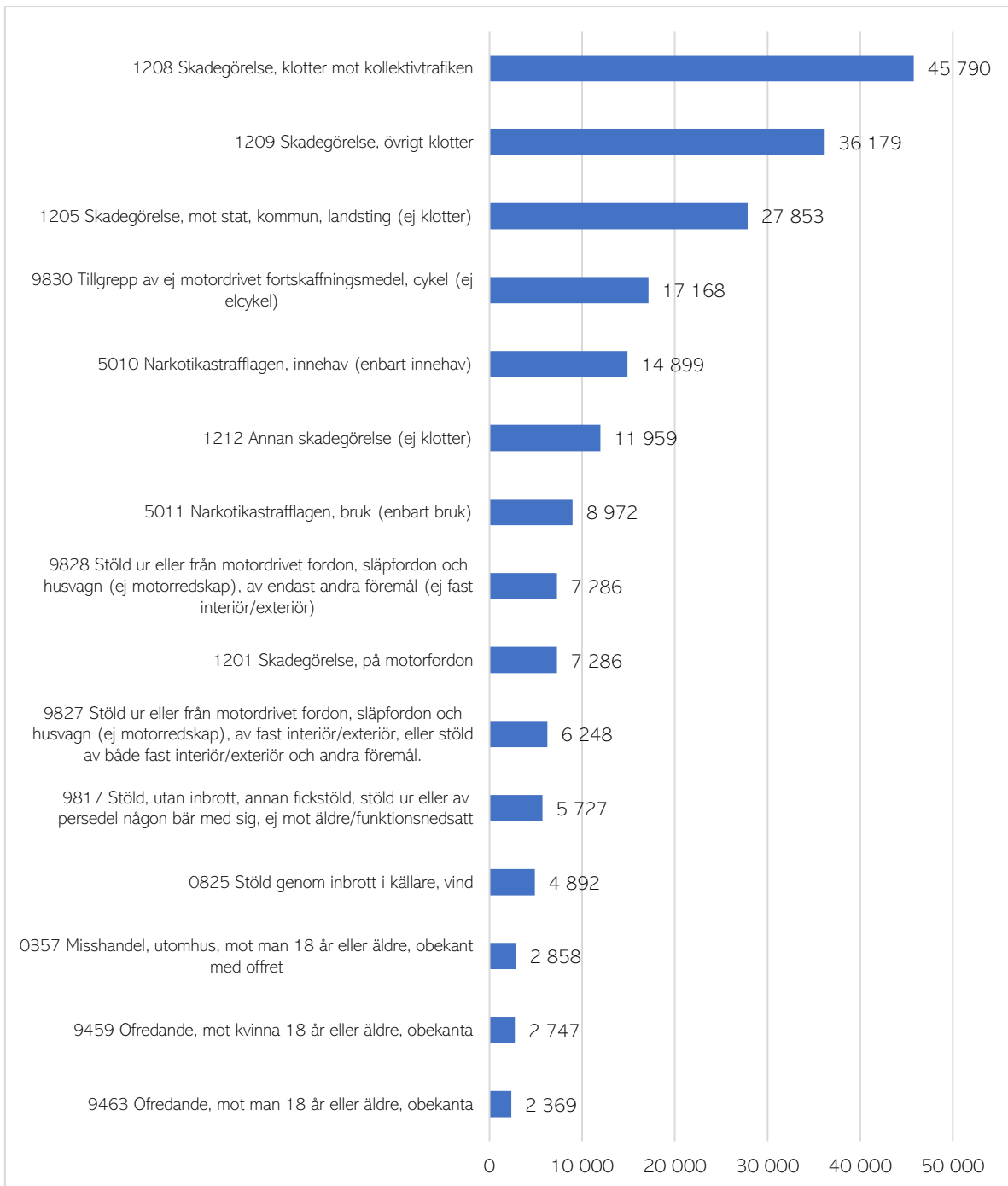
De tio brottskategorierna består av 102 specifika brottskoder. I antal anmälda brott är kategorin skadegörelse i särklass störst, och då särskilt brottskoden *skadegörelse i form av klottor mot kollektivtrafiken* som utgör knappt 20 procent av anmälningarna vilket motsvarar drygt 45 000 anmälningar. I figur 8 nedan är de femton vanligaste brottskoderna listade och de står för 86 procent av anmälningarna.

Figur 8. Polisanmälda livskvalitetsbrott år 2020 i Stockholmsregionen inom tio brottskategorier.

⁵⁸ Källa: Polismyndigheten Region Stockholm, här ingår inte Gotlands län

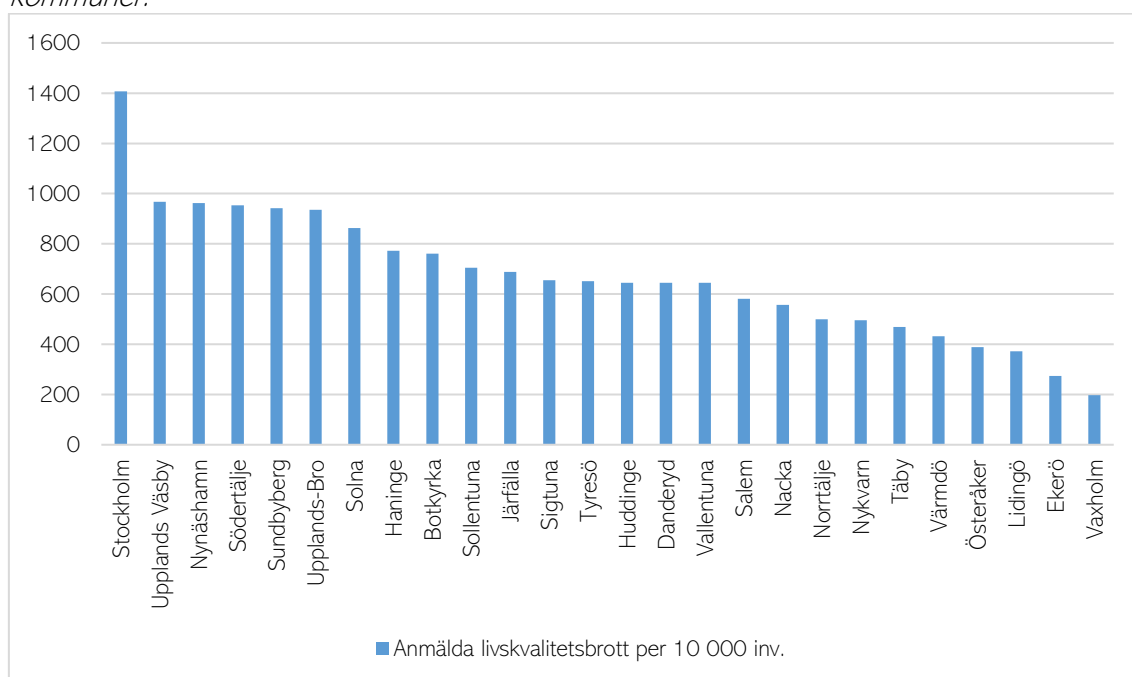
Tabell 2. De femton vanligaste brottskoderna (antal anmälda brott respektive procent).

Livskvalitetsbrott på kommunnivå

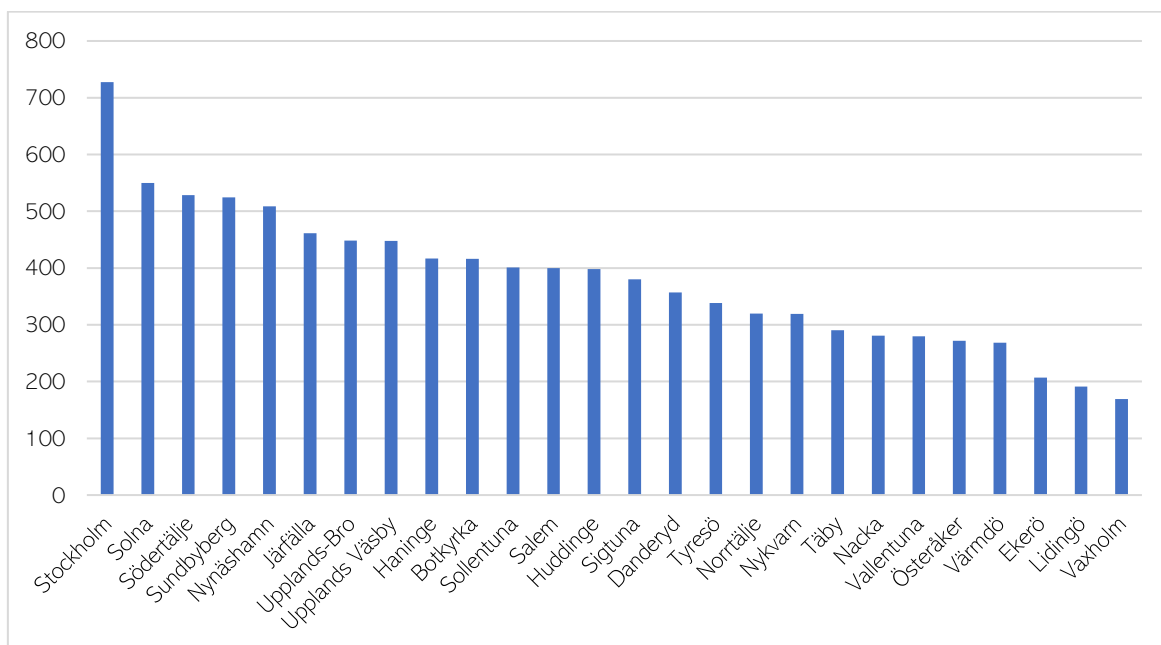
En analys av de polisanmälda livskvalitetsbrotten i Stockholmsregionen visar att brottsligheten inte är jämnt fördelad över de sammanlagt 26 kommuner som ingår i regionen. Som framgår av figur 9 anmäldes år 2020 flest antal livskvalitetsbrott per 10 000 invånare i Stockholms stad, följt av Upplands Väsby och Nynäshamn. Kommuner med lägst antal polisanmälda livskvalitetsbrott per 10 000 invånare är Vaxholm, Ekerö och Lidingö. Det ska här noteras att hänsyn inte har tagits till den befolkningsökning som sker i framför allt Norrtälje och Värmdö kommun under sommarmånaderna.

Figur 9. Polisanmälda livskvalitetsbrott per 10 000 invånare i Stockholmsregionens 26 kommuner.

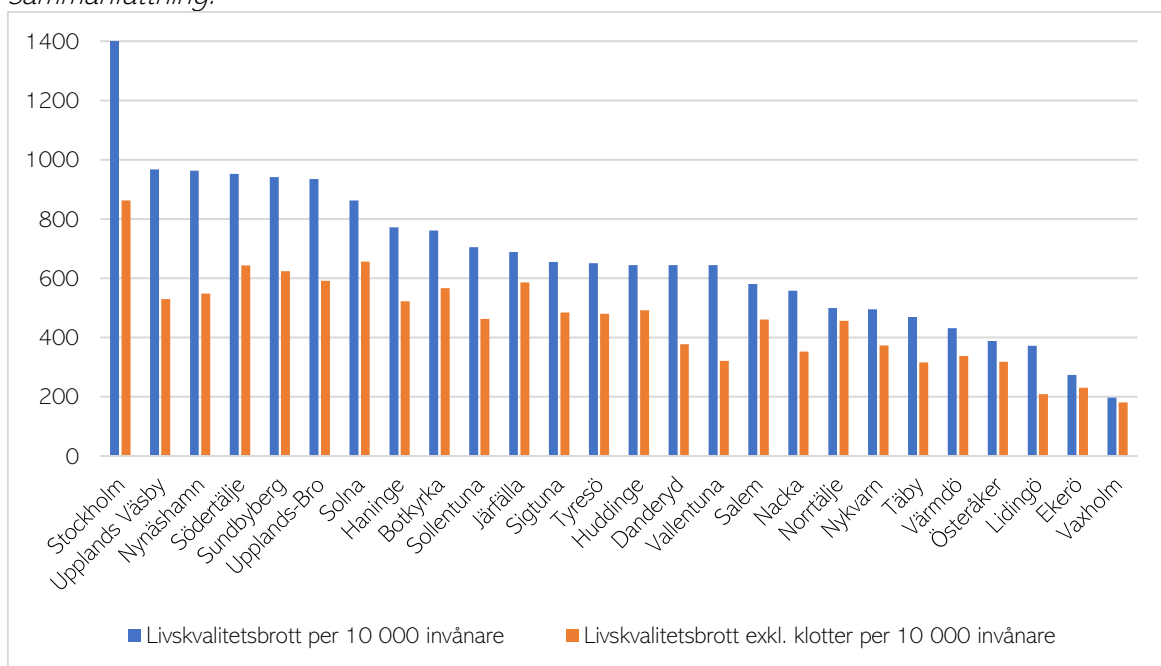

En fördjupad analys av de polisanmälda livskvalitetsbrotten, där ingripandebrott i form av klotter och narkotikabrott i stor utsträckning speglar rutiner hos kommuner, fastighetsägare och kollektivtrafikföretag respektive polisens insatser, ger en delvis annorlunda bild av den polisanmälda brottslighetens utseende. Som framgår av figur 10 ligger Stockholms stad även fortsättningsvis i topp med flest polisanmälda livskvalitetsbrott per 10 000 invånare, men en konstanthållning för klotter och narkotikabrott, visar att Solna och Södertälje ersätter Upplands Väsby och Nynäshamn som de mest utsatta kommunerna. I andra delen ligger fortfarande Vaxholm, Lidingö, Ekerö, Värmdö och Österåker, med vissa inbördes förflyttningar.

Figur 10. Polisänmälda livskvalitetsbrott exklusive klotter och narkotikabrott per 10 000 invånare i Stockholmsregionens 26 kommuner.

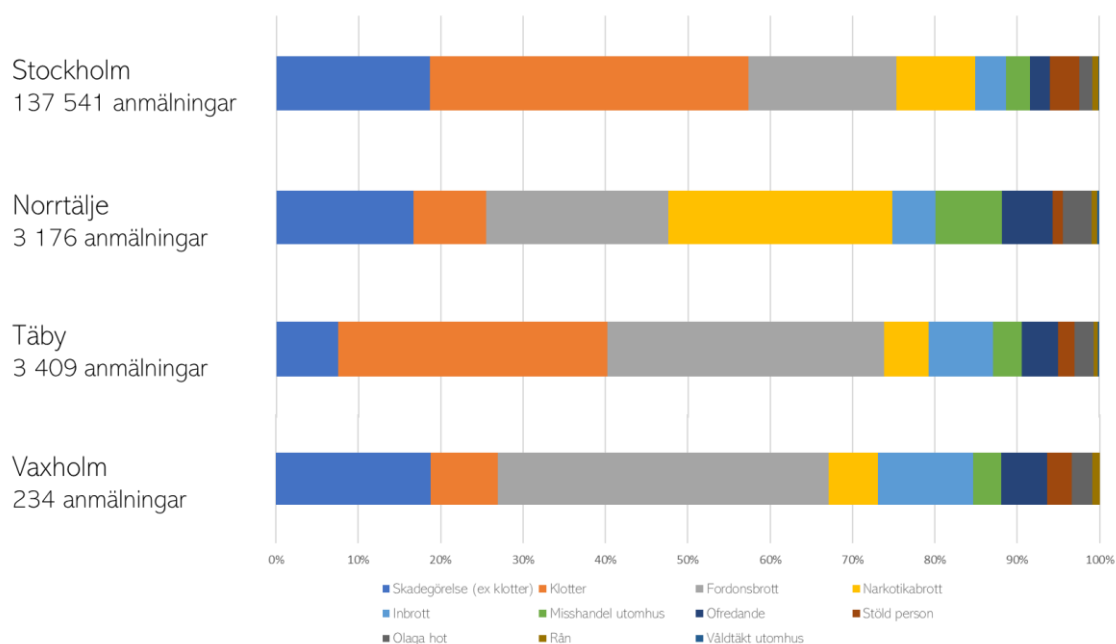

Figur 11. Polisänmälda livskvalitetsbrott i Stockholmsregionens 26 kommuner – sammanfattning.

Ett annat exempel på analysmetod är att titta på en specifik kommun eller kommundel för att granska "profilen" på polisanmälda livskvalitetsbrott. Som framgår av figur 12 är exempelvis cirka 58 procent av de polisanmälda livskvalitetsbrotten i Stockholms stad skadegörelsebrott. Motsvarande andel är i Norrtälje kommun 26 procent. Vidare framgår att cirka 28 procent av de polisanmälda livskvalitetsbrotten i Norrtälje kommun utgörs av narkotikabrott, vilket ska jämföras med endast cirka 6 procent i Täby kommun. Observera här tidigare diskussion om narkotika- och klotterbrott där de anmälda brotten mer speglar polisens prioriteringar respektive rutiner hos fastighetsägare, kollektivtrafikföretag och kommuner.

Figur 12. Polisanmälda livskvalitetsbrott år 2020 – kommunprofil.

I bilaga 1 finns en kommunprofil för anmälda livskvalitetsbrott för samtliga av Stockholmsregionens 26 kommuner.

5.2 Offer- och trygghetsundersökningar

Ett sätt att få ytterligare information om brottslighetens faktiska omfattning och utveckling är att fråga ett representativt urval av befolkningen om de själva eller någon annan person i deras hushåll varit utsatta för brott under en viss tidsperiod. Metoden har en stor fördel i och med att den fångar upp sådana händelser som inte kommit till polisens kännedom. Denna typ av undersökningar initierades i USA under slutet av 1960-talet och har sedan spritt sig över i princip hela världen.

Trygghetskommissionen har tittat närmare på några av de offer- och trygghetsundersökningar som genomförs regelbundet i Stockholmsregionen, och vilken typ av information som dessa innehåller.

Nivå	Undersökning	Aktör
Nationell	Nationella trygghetsundersökningen (NTU)	Brottsförebyggande rådet
	Undersökning av levnadsförhållanden (ULF/SILC)	Statistiska centralbyrån (SCB)
Regional	Polisens trygghetsundersökning	Polismyndigheten i Polisregion Stockholm
	Medborgarundersökning	Länsstyrelsen Stockholm
Lokal	Medborgarundersökning	Kommuner/SCB
	Stockholmsenkäten	Kommuner i länet
	Stockholms stads trygghetsundersökning	Stockholms stad

Det ska noteras att flera av dessa undersökningar inte är renodlade offer- och trygghetsundersökningar. Exempelvis innehåller Undersökning av levnadsförhållanden och de båda Medborgarundersökningarna många fler frågeområden vid sidan av utsatthet för brott och otrygghet.

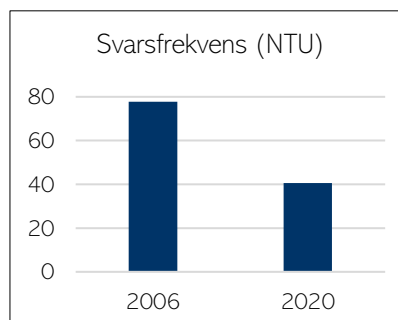
5.2.1 Nationella undersökningar

Nationella trygghetsundersökningen (NTU)	Brottsförebyggande rådet (Brå)
Undersökning av levnadsförhållanden (ULF(SILC))	Statistiska centralbyrån (SCB)

Nationella trygghetsundersökningen (NTU)

Brottsförebyggande rådet (Brå) är en myndighet under justitiedepartementet vars uppdrag är att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet och brottsförebyggande arbete för att på så sätt verka för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Brå utför sedan 2006 årligen en nationell trygghetsundersökning (NTU) med syftet att undersöka människors utsatthet för brott, upplevelse av oro och otrygghet samt förtroende för rättsväsende. Den omfattar också brottsutsattas erfarenheter av kontakter med rättsväsendet.

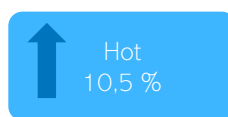
NTU 2020 bygger på webb- och postenkäter till som gått till 199 542 personer i åldrarna 16–84 år. Undersökningen redovisar resultat i enlighet med Polismyndighetens organisation (polisområden och lokalpolisområden) vilket inte alltid motsvarar gränserna för regioner och kommuner. Se bilaga 2 för information om vilka kommuner/stadsdelar som ingår i respektive polisområde i Stockholmsregionen. Den viktade svarsfrekvensen låg 2020 på 40,6 procent att jämföra med NTU 2006 som hade en viktad svarsfrekvens på 77,7 procent. År 2006 utfördes undersökningen i huvudsak genom telefonintervjuer till ett färre antal deltagare. I samband med NTU 2017 gjordes en omfattande revidering av undersökningsmetod och undersökningen började utföras med enkäter istället, bland annat för att nå ett större antal personer. Metodskiftet innebär att inte alla resultat går att jämföra över tid. Nedan följer exempel på frågor och resultat.

Utsatthet för brott (NTU)

Hot

I NTU 2020 uppgav 10,5 procent av de tillfrågade i Polisregion Stockholm att de under föregående år blivit hotade på ett sådant sätt så att de blivit rädda, vilket är något högre än på nationell nivå (9,2 procent). I NTU 2010 var andelen 5,7 procent i Stockholms län.

Misshandel

Cirka 4 procent av de tillfrågade i Polisregion Stockholm uppgav i NTU 2020 att de under 2019 utsatts för slag, sparkar eller på annat sätt utsatts för fysiskt våld så att de skadades eller fått ont. Nationellt är nivån något lägre med 3,6 procent som uppger att de utsatts för misshandel. I NTU 2010 var andelen 2,7 procent i Stockholms län.

Personrån

När det gäller personrån uppgav i NTU 2020 1,9 procent av de tillfrågade i Polisregion Stockholm att de utsatts för rån eller att någon försökte råna dem genom att använda hot eller våld. Motsvarande andel på nationell nivå var 1,5 procent. I NTU 2010 var andelen 1,2 procent i Stockholms län.

↑ Personrån
1,9 %

Sexualbrott

Andelen tillfrågade i Polisregion Stockholm som i NTU 2020 uppgav att de utsatts för sexualbrott under 2019 är 6,1 procent, vilket är någon högre än på nationell nivå med 5,6 procent. I NTU 2010 var andelen 1,1 procent i Stockholms län.

↑ Sexualbrott
6,1 %

Bostadsinbrott

I NTU 2020 uppgav 2,2 procent av de tillfrågade i Polisregion Stockholm att någon brutit sig in i deras bostad i syfte att stjäla något. På nationell nivå var det 1,7 procent. I NTU 2010 var andelen 1,0 procent i Stockholms län.

↑ Bostadsinbrott
2,2 %

Skadegörelse

När det gäller skadegörelse i det egna bostadsområdet uppgav 9 procent av de tillfrågade i Polisregion Stockholm i NTU 2020 att de upplevde problem i stor utsträckning i det egna bostadsområdet, vilket ska jämföras med 8 procent nationellt. Frågan tillkom, efter undersökningens revidering, i NTU 2017 vilket gör att det inte finns tidigare uppgifter. I NTU 2017 var andelen 10 procent i Polisregion Stockholm.

↓ Skadegörelse
bostadsområdet
9 %

Otrygghet (NTU)

Otrygghet kvällstid i det egna bostadsområdet

Andelen som uppgett att de är ganska eller mycket otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet eller går inte ut på grund av otrygghet var 31 procent i NTU 2020 för Polisregion Stockholm jämfört med 30 procent nationellt. I NTU 2006 så uppgav 24 procent att de otrygga.⁵⁹ Andelen minskade sedan och var nere på 16 procent i NTU 2010 och NTU 2015 för att sedan nästan fördubblas till NTU 2017. Värt att notera återigen att NTU 2017 var den första NTU som gjordes efter att undersökningsmetoden reviderats.

↑ Otrygghet bostadsområdet
31 %

⁵⁹ Brå rapport 2018:3

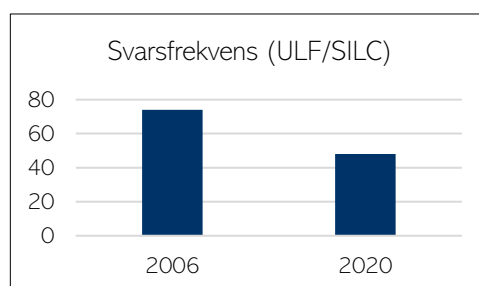
Orons påverkan på livskvaliteten

I Polisregion Stockholm uppgav ca 10 procent i NTU 2020 att oron för brott har en *stor påverkan* på deras livskvalitet. Det är ungefär samma andel som under åren 2008-2014 uppgav att oron för brott hade *viss eller stor påverkan* på deras livskvalitet. Nationellt låg andelen på 8 procent i NTU 2020.

Undersökning av levnadsförhållanden (ULF/SILC)

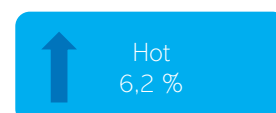
Sedan 1975 har Statistiska centralbyrån (SCB) utfört en nationell undersökning av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Statistiken beskriver levnadsförhållanden för olika grupper i befolkningen 16 år och äldre i olika avseenden, bland annat gällande trygghet och säkerhet. Här presenteras några resultat från ULF 2020. ULF 2020 hade en svarsfrekvens på 48,1 procent att jämföra med 74,1 procent för undersökningen 2006 och 81,2 procent 1975.

Utsatthet för brott (ULF/SILC)

Hot

I ULF 2020 uppgav 6,2 procent av de tillfrågade i Stockholmsregionen att de utsatts för hot om våld eller andra hotelser som var så allvarliga att de blivit rädda. I ULF 2010-2011 så var det 4,5 procent. Det har även ökat nationellt från 4,3 procent i ULF 2010-2011 till 4,8 procent i ULF 2020.

Våld

När det gäller utsatthet för våld uppgav 3,4 procent av de tillfrågade i Stockholmsregionen att de utsatts för våld. I ULF 2010-2011 var andelen 3,9 procent. Även nationellt har det minskat från 3,8 procent i ULF 2010-2011 till 2,8 procent i ULF 2020.

Otrygghet (ULF/SILC)

Oro

I Stockholmsregionen var det 17,2 procent av de tillfrågade i ULF 2020 som uppgav att de avstått från att gå ut på grund av oro någon gång under de senaste 12 månader. Det ska jämföras med 12,2 procent i ULF 2010-2011. Nationellt har det också ökat. Från 12,2 procent i ULF 2010-2011 till 15,9 procent i ULF 2020.

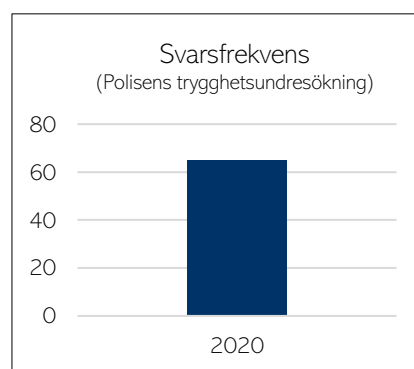

5.2.2 Regionala undersökningar

Polisens trygghetsundersökning	Polismyndigheten i Polisregion Stockholm
Medborgarundersökning	Länsstyrelsen Stockholm

Polisens trygghetsundersökning

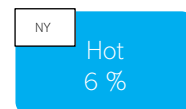
Polisen genomförde år 2020 en offer- och trygghetsundersökning i Polisregion Stockholm, det vill säga Stockholms län och Gotlands län. Det är planerat att undersökningen ska utföras årligen. Undersökningen riktar sig till invånare mellan 16-84 år. Undersökningen redovisar resultat i enlighet med Polismyndighetens organisation med polisområden och lokalpolisområden. Se bilaga 2 för information om vilka kommuner/stadsdelar som ingår i respektive område. Svarsfrekvensen år 2020 var ca 65 procent. Nedan följer exempel på frågor och resultat.

Utsatthet för brott (Polisens trygghetsundersökning)

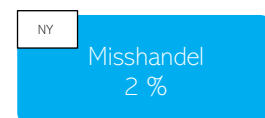
Hot

Cirka 6 procent av de tillfrågade i Polisregion Stockholm uppgav att de någon gång under de senaste 12 månaderna utsatts för hot om våld eller annan brottslighet, i avsikt att skrämmas.

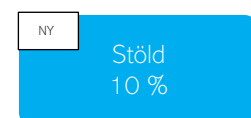
Misshandel

Andelen som uppgav att de under de senaste 12 månaderna varit utsatta för fysiskt våld som givit upphov till smärta var 2 procent i Polisregion Stockholm.

Stöld

När det gäller stöld uppgav 10 procent av de tillfrågade att de utsatts för stöld de senaste 12 månaderna. Stölderna har främst varit engångsföreteelser och berört förvaringsutrymmen (vind, källare, garage, etc.) som tillhör bostaden eller cykel, moped, mc (eller delar av dessa) i bostadsområdet.

Skadegörelse

På frågan om utsatthet för skadegörelse uppgav 7 procent av de tillfrågade att de utsatts under de senaste 12 månaderna. I första hand har dessa brott

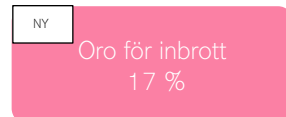

drabbat bilen i det område där man bor eller i något utrymme som hör till bostaden (vinden, källare, garage, etc.).

Otrygghet (Polisens trygghetsundersökning)

Oro för inbrott i bostaden

17 procent av de tillfrågade i Polisregion Stockholm uppgav att de ganska eller mycket ofta oroat sig för inbrott i bostaden.

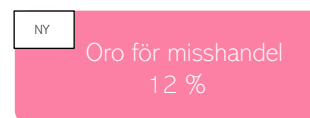
Oro för stöld eller skadegörelse av bil/motorcykel/moped/cykel

När det gäller oro för stöld eller skadegörelse uppgav 23,3 procent av de tillfrågade att de är ganska eller mycket oroad.

Oro för misshandel i området

12 procent uppgav att de ganska eller mycket ofta oroat sig för att bli misshandlad i området, men det är stora variationer mellan lokalpolisområden och mellan män och kvinnor. Begreppet "område" är inte närmare definierat, utan kan tolkas som närområdet kring bostaden.

Otrygghet i bostadsområdet på kvällen

Drygt 25 procent av de tillfrågade uppgav att de känner sig ganska eller mycket otrygga när de går ut kvällstid i området där de bor, alternativt inte går ut alls på kvällen av oro att utsättas för brott.

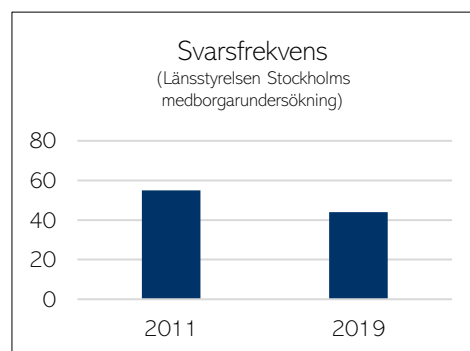
Avstått från att åka buss eller tåg på grund av otrygghet

16 procent uppgav att de har avstått från att åka buss eller tåg de senaste 12 månaderna för att de känt sig otrygga eller rädda för att bli hotade, ofredade eller utsatta för våld.

Medborgarundersökning

Länsstyrelsen Stockholm har genomfört sin Medborgarundersökning vartannat år sedan 2011. Frågeformuläret berör invånarnas syn på boende, arbete, ekonomi, kommunikationer, trygghet, miljö, förtroende för samhällsfunktioner med mera. Undersökningen 2019 var en urvalsundersökning som omfattade 14 000 personer i Stockholms län i ålderna 18-85 år. Svarsfrekvensen år 2019 var 44 procent att jämföra med 55 procent när undersökningen startade år 2011. Nedan följer exempel på frågor och resultat kopplat till brott och otrygghet.

Utsatthet för brott (Länsstyrelsen Stockholms Medborgarundersökning)

Våld eller hot om våld

7,5 procent av de tillfrågade uppgav att de utsatts för våld eller hot om våld de senaste 12 månaderna, jämfört med 5,5 procent i undersökningen 2011. Vidare uppgav 14,4 procent att någon närstående utsatts för våld eller hot om våld de senaste 12 månaderna, vilket också är en ökning från 2011.

Otrygghet (Länsstyrelsen Stockholms Medborgarundersökning)

Oro för att utsättas för våld eller hot om våld

Av de tillfrågade uppgav 23 procent att de ofta eller ibland oroat sig för att utsättas för våld eller hot om våld, vilket kan jämföras med 15,5 procent 2011.

Otrygghet i bostadsområdet kvällstid

Sammanlagt 22,3 procent av de tillfrågade uppgav att de ofta eller ibland upplevt rädsla eller otrygghet i sitt bostadsområde på kvällen eller natten. 2011 var motsvarande andel 14,7 procent.

Otrygghet i kollektivtrafiken

Vidare uppgav 27,6 procent av de tillfrågade att de ofta eller ibland upplevt rädsla eller otrygghet i kollektivtrafiken de senaste 12 månaderna, vilket är en ökning från 2011 då motsvarande andel var 19,3 procent.

5.2.3 Lokala undersökningar

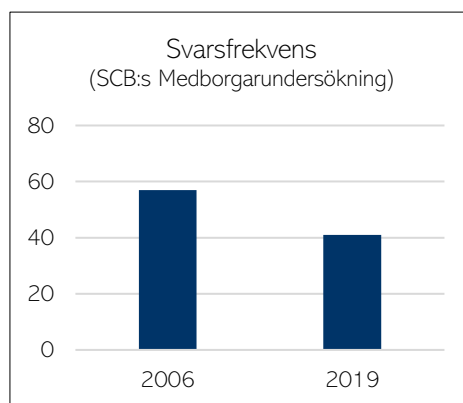
Medborgarundersökning	Kommuner/SCB
Stockholmsenkäten	23 kommuner i länet
Stockholms stads trygghetsundersökning	Stockholms stad

Vid sidan av de nationella och regionala undersökningarna finns ett stort antal lokala offer- och trygghetsundersökningar som utförs i olika omfattning och med varierande regelbundenhet. Flera kommuner och fastighetsägare utför egna mätningar och många kommuner har tillsammans med polisen genomfört en mindre trygghetsundersökning i form av en medborgardialog som tillsammans med bland annat statistik över anmälda brott ligger till grund för en del av den planerade samverkan mellan kommunen och polisen.

De exempel på lokala trygghetsmätningar som beskrivs nedan täcker in en förhållandevis stor del av länet. De flesta kommuner i länet har regelbundet deltagit i SCB:s Medborgarundersökning och nästan alla har genomfört Stockholmsenkäten som riktar sig till skolelever i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Stockholms stad är länets mest befolkade kommun och deras trygghetsundersökning riktar sig till de ungefär 40 procent av länets invånare som bor i kommunen.

Medborgarundersökning

Medborgarundersökningen genomförs årligen av SCB i de kommuner i Sverige som väljer att delta. I Stockholmsregionen har alla kommuner förutom Norrtälje kommun och Stockholms stad genomfört Medborgarundersökningen regelbundet även om inte alla gjort den varje år. Målgruppen är kommunens medborgare i åldrarna 18–84 år. Den genomsnittliga svarsandelen för de 135 kommunerna i undersökningen nationellt uppgick år 2019 till 41 procent av nettourvalet att jämföra med 57 procent år 2006.

Otrygghet (SCB:s Medborgarundersökning)

Medborgarundersökningen har flera delar varav en handlar om medborgarnas syn på kommunen som en plats att bo och leva på. I den delen finns ett trygghetsindex där enkärdeltagarna ska uppskatta:

- hur tryggt och säkert de kan vistas utomhus om kvällar och nätter,

- b) hur trygg och säker de kan känna sig mot hot, rån och misshandel,
- c) hur trygg och säker de kan känna sig mot inbrott i hemmet.

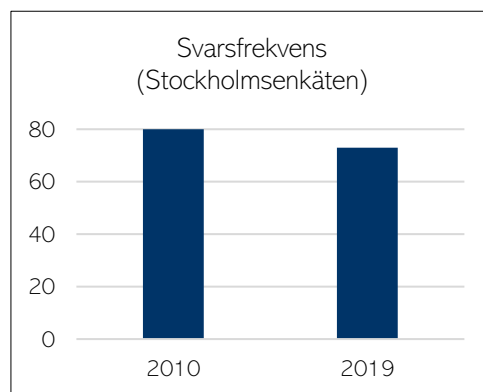
Resultaten räknas om till ett indexvärde på en skala som går från 0 till 100. Ju högre indexvärde desto nöjdare är medborgarna med området.

Trygghetsindex för de medverkande kommunerna i Stockholms län 2020 låg mellan 39 (för Sigtuna kommun vilket är minskning från 54 sedan 2010) och 71 (för Vaxholm stad vilket är en minskning från 79 sedan 2011). För alla medverkande kommuner, förutom Södertälje kommun, har trygghetsindex blivit lägre under de senaste 10 åren. För Södertälje kommun har trygghetsindexet ökat från 37 (2011) till 46 år (2019). Den största minskningen av trygghetsindex de senaste 10 åren har skett för Nykvarn kommun som gått från 70 (2011) till 54 (2020). Se bilaga 3 för Trygghetsindex för respektive medverkande kommun i Stockholmsregionen mellan åren 2010 – 2020.

Stockholmsenkäten

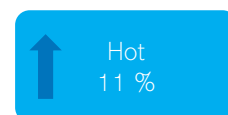
Stockholmsenkäten är framtagen av Stockholms stad och genomförs sedan början av 2000-talet vartannat år i de flesta av länets kommuner. Den riktar sig till elever i grundskolans årskurs 9 och gymnasiet år 2 och innehåller frågor kring alkohol-, tobak- och drogvanor, brott och trygghet, psykisk hälsa, med mera. Kommunerna finansierar sin egen datainsamling och länsstyrelsen genomför kommunjämförande sammanställningar. I många kommuner är det obligatoriskt för kommunala skolor att delta i undersökningen medan fristående skolor uppmuntras att delta. År 2020 var det 73 procent av eleverna i de medverkande skolorna som deltog i undersökningen.

Utsatthet för brott (Stockholmsenkäten)

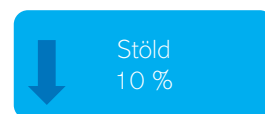
Hot

Ungefär 12 procent av de tillfrågade eleverna i årskurs 9 och 10 procent av eleverna i gymnasiet år 2 uppgav att de känt sig allvarligt hotade de senaste 12 månaderna. Detta är en ökning från år 2010 då motsvarande andel var 9 procent för båda grupperna.

Misshandel

Både i årskurs 9 och gymnasiet år 2 uppgav 4,5 procent av eleverna att de utsatts för misshandel de senaste 12 månaderna, vilket kan jämföras med ca 3,5 procent år 2010.

Personrån och stöld

Ungefär 10 procent av de tillfrågade eleverna i årskurs 9 uppgav att de blivit bestulna och 5,5 procent att de blivit rånade de senaste 12 månaderna. Det är ungefär samma nivåer på gymnasiet år 2. Det kan jämföras med 12 procent (stöld) respektive 3 procent (rån) i motsvarande undersökning 2010.

Sexualbrott

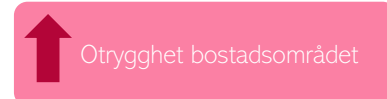
När det gäller tilltvingad sex och våldtäkt de senaste 12 månaderna uppgav 3,5 procent av eleverna i årskurs 9 att det inträffat och 4,5 procent i gymnasiet årskurs 2. Frågan ställdes första gången i Stockholmsenkäten 2020 och det finns därför inte tidigare resultat att jämföra med.

Otrygghet (Stockholmsenkäten)

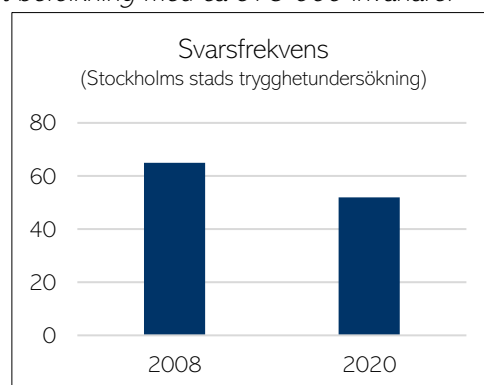
Otrygghet i området på kvällen

De elever som uppger att de känner sig ganska eller mycket trygga om de går ut ensam sent en kväll i området var 81 procent bland killarna i årskurs 9 och 63 procent av flickorna, med motsvarande resultat för år 2 på gymnasiet. Det är främst en minskning för gymnasieeleverna från undersökningen 2010 där motsvarande andel pojkar var 90 procent och andel flickor var 71 procent.

Stockholms stads trygghetsundersökning

Stockholm är den kommun i Stockholms län som har störst befolkning med ca 975 000 invånare. Kommunen är indelad i 14 stadsdelar. Staden har genomfört en trygghetsundersökning var tredje år sedan 2008. Trygghetsmätningen 2020 gick ut till ca 34 500 personer som en postal enkät med möjlighet att svara i en webbenkät. Svarsfrekvensen sammantaget var 52 procent år 2020 att jämföra med 65 procent 2008. Svarsfrekvensen för undersökningen 2020 varierade mellan 35 procent och 57 procent för olika stadsdelar. Nedan följer exempel på frågor och resultat.

Utsatthet för brott (Stockholms stads trygghetsundersökning)

Hot

6 procent av de tillfrågade i trygghetsundersökningen 2020 uppgav att de utsatts för hot på ett sådant sätt att de blivit rädda under de senaste 12 månaderna, vilket är samma andel som i undersökningen 2011.

Hot
6 %

Misshandel

Totalt uppgav 2 procent att de varit utsatta för slag, sparkar eller annat fysiskt våld som ledde till synliga märken, skador eller smärta under de senaste 12 månaderna. Det är lika många som angav det i undersökningen 2011.

Misshandel
2 %

Personrån

2 procent uppgav att de blivit utsatta för att någon stulit eller försöka stjäla något från dem genom att använda hot eller våld de senaste 12 månaderna, vilket är på samma nivå som 2011.

Rån
2 %

Stöld

Cirka 10 procent av de tillfrågade uppgav att deras hushåll under de senaste 12 månaderna utsatts för någon typ av stöld, vilket är en minskning från 2011 då andelen var 13 procent.

Stöld
10 %

Sexuella trakasserier

På frågan om utsatthet för sexuella trakasserier i form av ovälkomna närmanden eller kränkande anspelningar kring sådant man förknippar med sex uppgav 4 procent att de utsatts. I undersökningen 2011 var motsvarande andel 3 procent.

Sexuella
trakasserier
4 %

Skadegörelse

Cirka 6 procent av de tillfrågade uppgav att deras hushåll utsatts för någon form av skadegörelse under de senaste 12 månaderna. Det är ungefär samma andel som i undersökningen 2011.

Skadegörelse
6 %

Skadegörelse i bostadsområdet

När det gäller skadegörelse i bostadsområdet uppgav 9 procent av de tillfrågade att de i stor utsträckning upplevde denna typ av problem, vilket är en minskning från 2011 då motsvarande andel var 10 procent. Här ska noteras att det är stora skillnader mellan olika stadsdelar.

Skadegörelse
bostadsområde
9 %

Otrygghet (Stockholms stads trygghetsundersökning)

Oro för brott

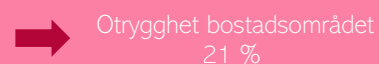
Av de tillfrågade uppgav 9 procent att det under de senaste 12 månaderna hänt att de varit orolig för att utsättas för brott, vilket är en ökning jämfört med 2011 då motsvarande andelen var 7 procent.

Oro för brott
9 %

Otrygghet i bostadsområdet

Cirka 21 procent uppgav att de ibland känt sig oroliga för att vistas på vissa platser i sitt bostadshus eller dess närhet för att de skulle kunna utsättas för ett brott, vilket är på ungefär samma nivå som 2011.

Otrygghet bostadsområdet
21 %

Otrygghet på stationer i kollektivtrafiken

Av de tillfrågade uppgav 4 procent att de är oroliga för att vistas på den tunnelbanestation, pendeltågsstation eller tvärbanestation som ligger närmast där de bor för att de skulle kunna utsättas för ett brott av något slag, alternativt helt undviker den typen av kollektivtrafik av rädsla att utsättas för brott. Motsvarande andel år 2011 var 3 procent.

Otrygghet stationer
4 %

5.3 Exempel på andra trygghetsrelaterade undersökningar

Det finns många fler undersökningar med frågor kopplade till säkerhet och trygghet. Nedan presenteras några sådana undersökningar.

Skolinspektionens Skolenkät

Skolinspektionen genomför Skolenkäten som vänder sig till elever i årskurs 5, årskurs 9 och gymnasiets år 2. Alla skolor i landet deltar i enkäten under en rullande tvåårsperiod. På en skala mellan 0 (stämmer inte alls) och 10 (stämmer helt och hållet) uppgav de tillfrågade 7,7 på frågan om de känner sig trygga i skolan och 8 på frågan om det finns elever i skolan som de är rädda för.⁶⁰

The Global Villages Perspektiv

Stiftelsen The Global Village genomför sedan 2017 undersökningen Perspektiv i de 60 områden som polisen klassificerar som utsatta. Fokus är bland annat på trygghetsfrågor. Andelen personer i dessa områden som uppgav att de eller någon i deras närhet utsatts

⁶⁰ Skolenkät vt 2020

för inbrott de senaste fem åren är 27 procent, misshandel 22 procent och rån 19 procent.⁶¹

Svenskt Näringslivs undersökning av företagsklimatet i kommunerna

Svenskt Näringsliv genomför en undersökning där företag får svara på frågor om företagsklimatet i kommunen där de verkar. Bland annat så får de uppge i vilken utsträckning som deras företag påverkas negativt av brottsligheten/otryggheten. I undersökningen 2020 deltog 32 897 företag och företagen i Stockholms län uppgav störst problem med brottsligheten/otryggheten i kommunerna Huddinge, Haninge, Södertälje, Botkyrka och Järfälla.⁶²

Svensk Handels Trygghetsbarometer

Sedan 2018 gör Svensk Handel varje kvartal en mätning som heter Trygghetsbarometern och visar på butikernas utsatthet. Trygghetsbarometern baseras på en webbenkät till ett randomiserat urval bland butikschefer eller butiksansvariga på Svensk Handels medlemsföretag. För det första kvartalet 2021 rapporterade var tredje handlare (36%) att de utsatts för butiksstöld under den senaste veckan och var femte (21%) rapporterar om hotfullt beteende från besökare (vid annat tillfälle än vid snatteri/stöld). Enligt Trygghetsbarometern är det mer än hälften av stöldbrotten som inte anmäls.⁶³

Villaägarnas Trygghetsrapport

Villaägarnas trygghetsenkät skickades ut med förbundets nyhetsbrev och gav 2020 en svarsfrekvens på drygt 9 procent. Villaägarnas arbete med trygghetsfrågor har tidigare framför allt fokuserat på villainbrotten vilka på senare år har minskat i antal. Att otryggheten och oron bland småhusägare trots detta uppges öka visar enligt Villaägarna att trygghetsfrågorna vidgats från den egna bostaden till närområdet och samhället i stort.⁶⁴

5.4 Mörkertal

När det gäller brottslighetens omfattning och utveckling är det svårt att få en rättvisande bild eftersom det för många brott finns ett stort mörkertal. Det gäller såväl vid offerbrott med interaktion (t.ex. våld, sexualbrott och rån) som vid offerbrott utan interaktion (t.ex. stöld, inbrott och skadegörelse) och rena spanings- och ingripandebrott (t.ex. trafik- och narkotikabrott).

⁶¹ Perspektiv 2020

⁶² Lokalt företagsklimat 2020

⁶³ Trygghetsbarometern Första kvartalet 2021

⁶⁴ Trygghetsrapport 2020

Med mörkertal avses kvoten mellan det faktiska antalet brott och antalet brott som kommer till polisens kännedom. Faktorer som påverkar om brottet anmäls till polisen är bland annat brottets grovhet, relation mellan offer och förövare, ekonomisk skada och tillgång till försäkringsskydd. Valet att anmäla ett brott kan också påverkas av den allmänna synen på brott och i vilken mån brottskategorin uppmärksammas av massmedier, politiker och berörda myndigheter. Av betydelse är också den drabbades förtroende för rättsväsendet och bedömning av det bemötande och de praktiska konsekvenser som en anmälan i övrigt medför samt möjligheten att gärningspersonen får någon påföljd för brottet.

Precis som den officiella kriminalstatistiken innehåller offer- och trygghetsundersökningar olika begränsningar. En sådan begränsning är att det finns vissa brott som en intervjuad inte gärna berättar om. Exempel på sådana händelser är sexuella övergrepp samt misshandel och andra brott där gärningspersonen är känd och kanske i vissa fall till och med är närvarande vid intervjutillfället. Förutom detta kan det vara svårt att minnas rätt vilket kan leda till att för många eller för få händelser rapporteras under den tid som undersökningen avser (t.ex. ett år). I vissa fall kan det också vara svårt att avgöra om en händelse är brottslig eller inte. Handlingar som juridiskt framstår som brott, behöver inte uppfattas som brottsliga av vanliga människor och vice versa.

En annan begränsning är att alla befolkningsgrupper inte finns representerade i undersökningarna. Grupper som vanligtvis faller utanför ramen för traditionella offerundersökningar är till exempel barn (under 16 år) och äldre (över 84 år) som på grund av åldersskäl inte ingår, samt tunga missbrukare, hårt kriminellt belastade personer som ofta saknar fast adress och andra marginaliserade och socialt exkluderade grupper.

Offer- och trygghetsundersökningarna innehåller också ett visst bortfall på grund av att det finns personer som av olika anledningar inte vill delta. Trots de problem som är förknippade med denna typ av undersökningar utgör de ett värdefullt komplement till den officiella kriminalstatistiken.

I några av de ovan beskrivna offer- och trygghetsundersökningarna ställs frågor om i vilken utsträckning respondenterna har anmält de brott de utsatts för, vilket gör det möjligt att bedöma mörkertalens storlek. I polisens trygghetsundersökning för Polisregion Stockholm uppgav exempelvis 10 procent att de utsatts för ett brott de senaste 12 månaderna som de inte anmält. Av de företag i Svensk Handels Trygghetsbarometer som uppgett att de utsatts för stöld eller ringa stöld (snatteri) var det hela 62 procent som inte polisanmälde brottet. I Stockholms stads trygghetsundersökning 2020 så var motsvarande andel 58 procent. Här kan noteras att det fanns stora skillnader mellan stadsdelsförvaltningarna. I Bromma uppgav exempelvis 52 procent att de inte anmält medan motsvarande andel var 71 procent i Rinkeby-Kista.

5.5 Sammanfattning

För att beskriva brottsligheten och otryggheten finns två huvudsakliga informationskällor; den officiella kriminalstatistiken över polisanmälda brott och olika typer av nationella, regionala och lokala offer- och trygghetsundersökningar.

En analys av livskvalitetsbrottens utveckling i Stockholmsregionen under de senaste tio åren visar att de i allt väsentligt följer den nationella trenden. Exempelvis har hotbrott ökat medan bostadsinbrott, fickstölder och våld i offentlig miljö har minskat. Det framgår av både den officiella kriminalstatistiken över polisanmälda brott och olika regionala och lokala offerundersökningar.

Värt att notera är att drygt hälften av de livskvalitetsbrott som polisanmälts i Stockholmsregionen under 2020 och som ingår i denna rapport avser skadegörelse, inklusive klotter. Stockholmsregionen står också för en mycket stor andel av samtliga anmälda skadegörelsebrott i form av klotter ur ett nationellt perspektiv.

Det är emellertid inte enbart själva brottsligheten som är ett problem. I princip samtliga nationella, regionala och lokala trygghetsundersökningar visar att oron och rädslan att utsättas för brott har ökat under den senaste tioårsperioden. Denna oro och rädsla påverkar allt från var människor väljer att bosätta sig, var företag beslutar att etablera sin verksamhet och hur olika investeringsbeslut fattas till hur personer lever sina liv och rör sig i sina bostadsområden.

Avslutningsvis visar kapitlet att bortfallet har ökat kraftigt i många av de offer- och trygghetsundersökningar som genomförs. Det innebär att resultaten, precis som beträffande anmälningsstatistiken, måste tolkas med stor försiktighet. Ett annat problem är att de nationella undersökningarna, med något undantag, inte är tillräckligt geografiskt nedbrutna, vilket innebär att de har ett begränsat värde för polisen och kommunerna som ett lokalt planerings- och uppföljningsunderlag. De saknar också i stor utsträckning ett regionalt perspektiv. Vad gäller de lokala undersökningar som genomförs i regionens 26 kommuner är de av olika modeller och använder olika metoder och går därför inte att jämföra. Många har dessutom bristande kvalitet. Sammantaget innebär detta att det finns ett behov av både ett tydligare regionalt och lokalt perspektiv i de offer- och trygghetsundersökningar som genomförs. I detta sammanhang är det också viktigt att fånga in näringslivets erfarenheter av brott och otrygghet.

6 En hotspotkarta över brottsligheten och otryggheten i Stockholmsregionen

I det här kapitlet presenteras en så kallad hotspotkarta för att visa på geografiska skillnader och likheter i regionen när det gäller frågor som rör brott och otrygghet. Utgångspunkten är 1) data över polisanmälda livskvalitetsbrott, 2) rapporterade ordningsstörningar och andra händelser till trafikförvaltningen samt 3) statistik från Polisregion Stockholms trygghetsundersökning.

Brottsligheten i samhället är inte jämt fördelat över ett geografiskt område. Hotspotkartan visar att många av de polisanmälda livskvalitetsbrotten och rapporterade ordningsstörningarna är fokuserade till områden som ofta ligger nära Region Stockholms verksamhet, i form av kollektivtrafiknoder, hälso- och sjukvårdnoder och kulturnoder. På motsvarande sätt ligger många av de platser som beskrivs som otrygga nära kollektivtrafiknoder, hälso- och sjukvårdnoder och kulturnoder.

6.1 Mönster i tid och rum

Brottsligheten i samhället sker inte slumpmässigt utan tenderar att vara koncentrerad i tid och rum. Tanken bakom denna "brottsmönsterteori" är att gärningspersoner har en rationell beslutsprocess och att det således finns vissa förutsägbara parametrar som styr var brott sker. Brotten tenderar att ske där det finns lämpliga objekt (t.ex. en bil att stjäla, en person att råna, en bostad att bryta sig in i) och där det saknas kapabla väktare (t.ex. kameror, larm, personal etc.),⁶⁵ men också på platser som gärningspersonen har kunskap om sedan tidigare⁶⁶ och där gärningspersonen känner sig familjär/bekväm.⁶⁷

Genom att kartlägga och identifiera denna typ av "hot spots"⁶⁸ kan det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet effektiviseras genom att resurser allokeras till de platser/stråk och de tider där brotten tenderar att ske.

Det finns inte någon exakt definition av vad en hotspot är eller hur stor yta det ska handla om. Detta påverkas av exempelvis vad som studeras och i vilket sammanhang.

För att lättare åskådliggöra data presenteras här, som ett första steg i en metodutveckling, en hotspotkarta i tre lager. Det första lagret utgörs av polisanmälda livskvalitetsbrott i Stockholmsregionen. Det andra lagret består av statistik över ordningsstörningar och andra händelser som inrapporterats till Trygghetscentralen vid Region Stockholms

⁶⁵ Felson (1994)

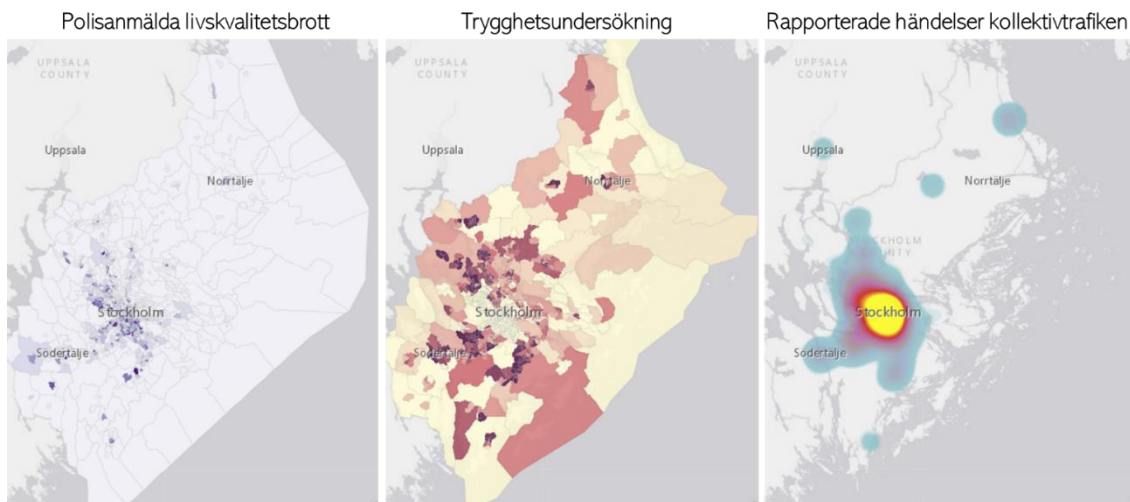
⁶⁶ Curtis-Ham m.fl. (2020)

⁶⁷ Brantingham & Brantingham (1991)

⁶⁸ Eck m.fl. (2005)

trafikförvaltning. I det tredje lagret redovisas data över otrygghet i regionen utifrån Polisregion Stockholms trygghetsundersökning.

Figur 13. Tre hotspotkartor.

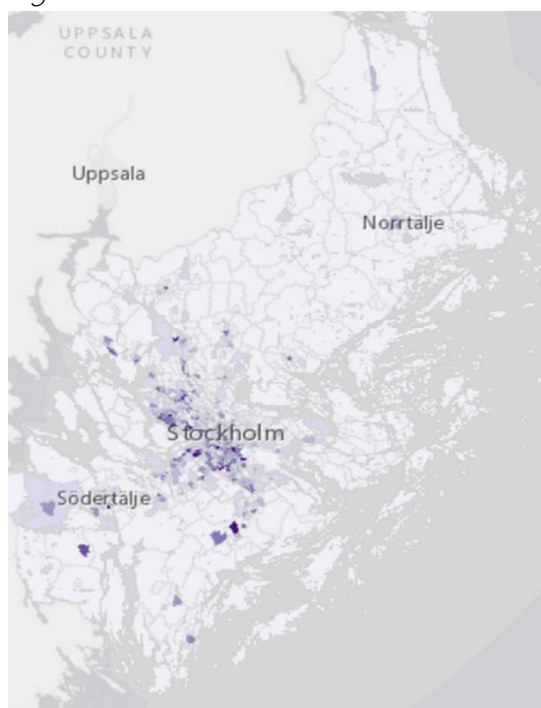
Tillsammans utgör dessa kartor ett underlag för att kunna göra en hotspotanalys, det vill säga en analys som utgår från geografisk information om var brotten och ordningsstörningarna sker på en regionövergripande nivå, kommunnivå samt på kommunnivå/lokal nivå i kombination med var invånarna känner sig otrygga. Detta är viktigt för att kunna dela en övergripande lägesbild såväl som att vara ett praktiskt stöd i planeringen och uppföljningen av det lokala brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.

Som beskrivits ovan tenderar brotten att vara fokuserade till vissa platser i regionen. Motsvarande gäller för många av de ordningsstörningar och andra händelser som inrapporterats till Trygghetscentralen.

Det går av praktiska skäl inte att redovisa hotspotkartorna på detaljnivå i denna rapport. Istället hänvisas intresserade läsare till Region Stockholms Geodataportal där denna rapport från och med den 21 maj 2021 kommer att finnas i en förkortad version och där de interaktiva kartorna kommer att finnas tillgängliga för egna analyser. Här kan det dock vara värt att påminna om diskussionen i avsnitt 5.4 om mörkertal.

6.2 Polisanmälda livskvalitetsbrott i Stockholmsregionen

Figur 14. Polisanmälda brott i Stockholmsregionen.

Denna hotspotkarta består av de totalt 233 880 polisanmälda livskvalitetsbrott (inom de tio utvalda brottskategorierna, se kapitel 5) som gjordes år 2020 i Stockholmregionen. Datan kommer från polisen som har delat in brotten i de 1 364 basområden som finns i Stockholmregionen vilket möjliggör en hotspotkarta i det kartverktyg, Geonavet, som används av Region Stockholm.

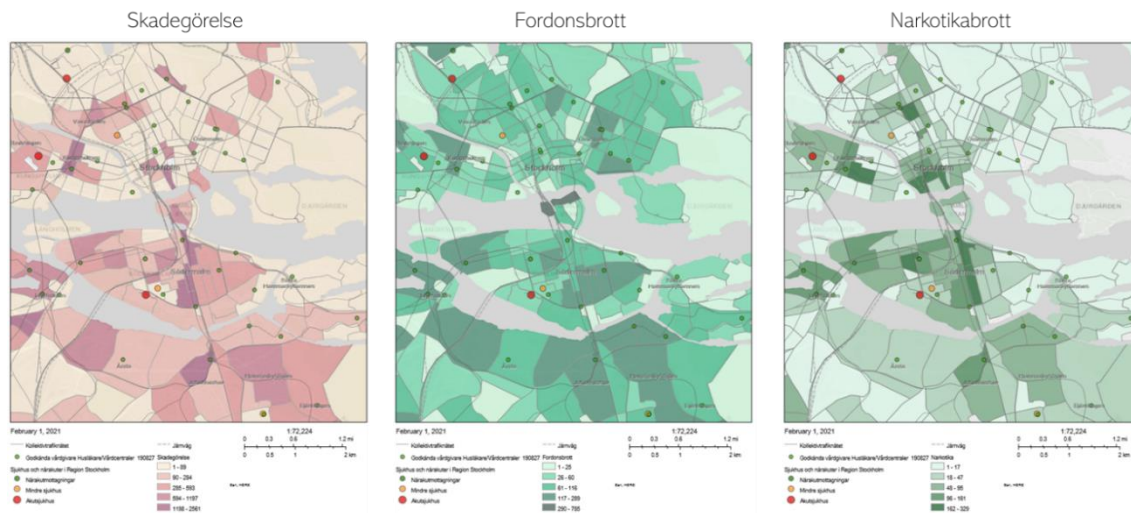
Figur 15. Polisanmälda brott per basområde

Som visas i figur 15 ovan varierar storleken på basområdena. Summan av de polisanmälda livskvalitetsbrotten per basområde resulterar i en färg där fler anmälningar medför en

mörkare färg. Det går även att göra en hotspotkarta per brottskategori som visas i figur 16 nedan.

Figur 16. Exempel på olika kartlager per brottskategori.

Ett annat exempel på analysmetod är att titta på en specifik kommun för att se hur "profilen" på anmälda brott ser ut för att sedan i ett nästa steg göra en nedbrytning på basområdena i kommunen.

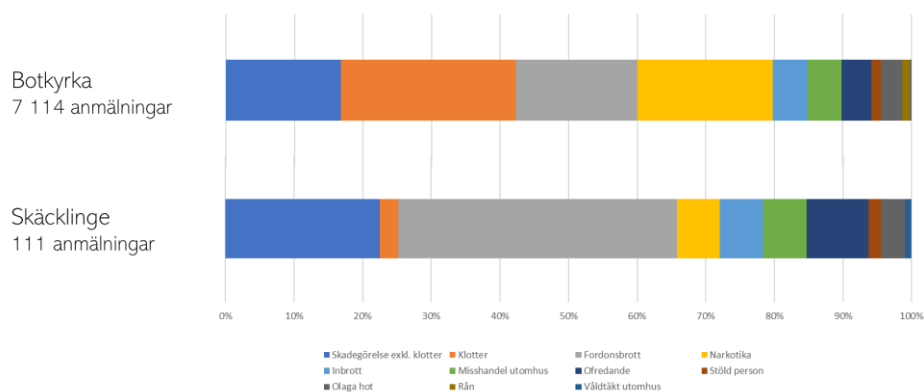
Figur 17. Nedbrytning till Basområde.

Botkyrka kommun hade 7 214 anmälda livskvalitetsbrott år 2020. Den vanligaste anmälan gällde klotter (26 procent det vill säga 1 841 anmälningar) följt av narkotikabrott (20 procent) och fordonsbrott (18 procent).

Botkyrka har 53 basområden, ett exempel är Skäcklinge som hade 111 anmälda livskvalitetsbrott år 2020. Den vanligaste anmälan gällde fordonsbrott (41 procent det vill säga 45 anmälningar) följt av skadegörelse exklusive klotter (23 procent) och ofredande (9 procent).

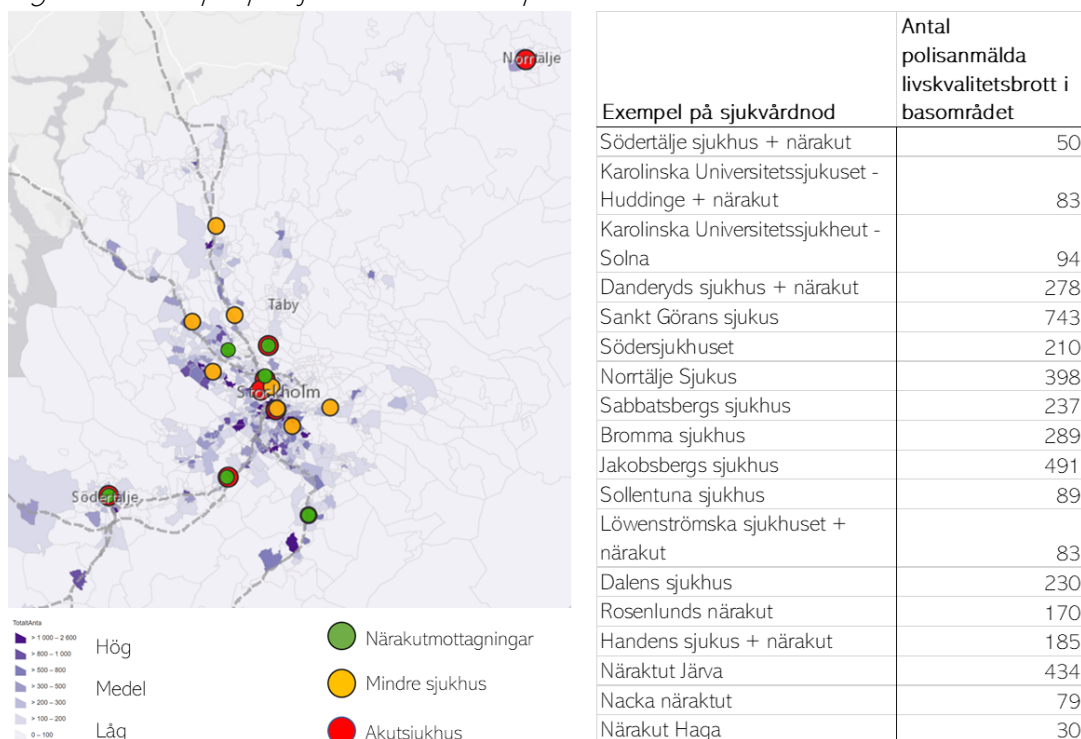
Figur 18. Polisanmälda livskvalitetsbrott år 2020 i Botkyrka kommun respektive i basområde Skäcklinge.

Nedan presenteras data över tre viktiga typer av platser/noder för Region Stockholm nämligen kollektivtrafiknoder, hälso- och sjukvårdsnoder och kulturnoder.

6.2.1 Hälso- och sjukvårdsnod

Figur 19. Exempel på sjukvårdsnoder och polisanmälda livskvalitetsbrott.

Som exemplet ovan visar ligger hälso- och sjukvårdsnoderna i basområden med låga eller medelhöga värden av polisanmälda livskvalitetsbrott. Däremot har ett flertal av noderna närliggande basområden med en hög andel av polisanmälda livskvalitetsbrott.

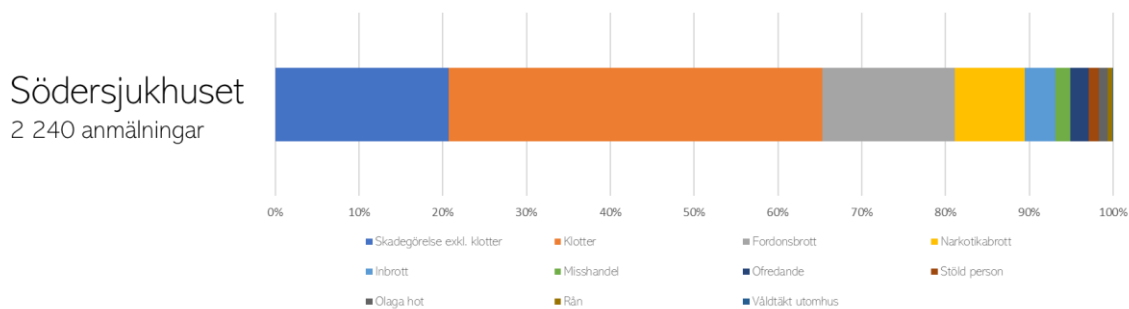
Ett annat sätt att visa var de polisanmälda livskvalitetsbrotten sker är att analysera ett större område. Av figur 20 framgår att det finns åtta basområden inom en radie på cirka 500 meter från Södersjukhuset. I dessa basområden polisanmäldes sammanlagt 2 240 livskvalitetsbrott år 2020.

Figur 20. Basområden inom en radie på ca 500 meter från Södersjukhuset.

Som figur 21 visar utgörs cirka 65 procent av de polisanmälda livskvalitetsbrotten skadegörelse och klotter. Andra vanliga livskvalitetsbrott i området är fordonsbrott (16 %) och narkotikabrott (8 %).

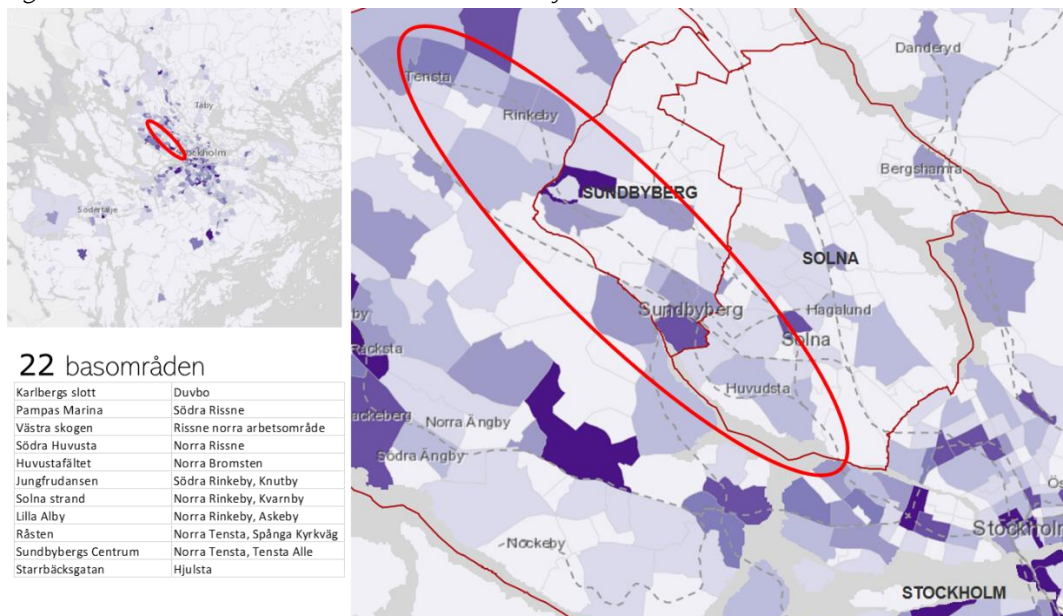
Figur 21. Antal polisanmälda livskvalitetsbrott runt Södersjukhuset.

6.2.2 Kollektivtrafiknod

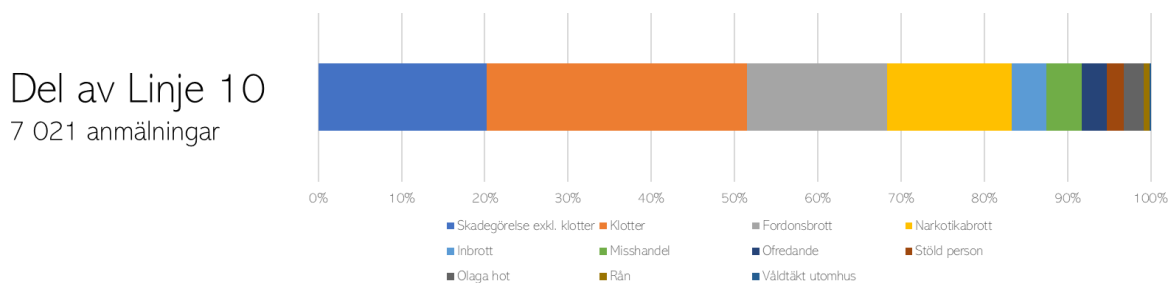
Nästa fördjupning är kollektivtrafiknoder och inledningsvis exemplifieras en regional analys som sträcker sig över kommungränser i form av en del av tunnelbanans blå linje 10.

Figur 22. Basområden inom en del av blå linje 10.

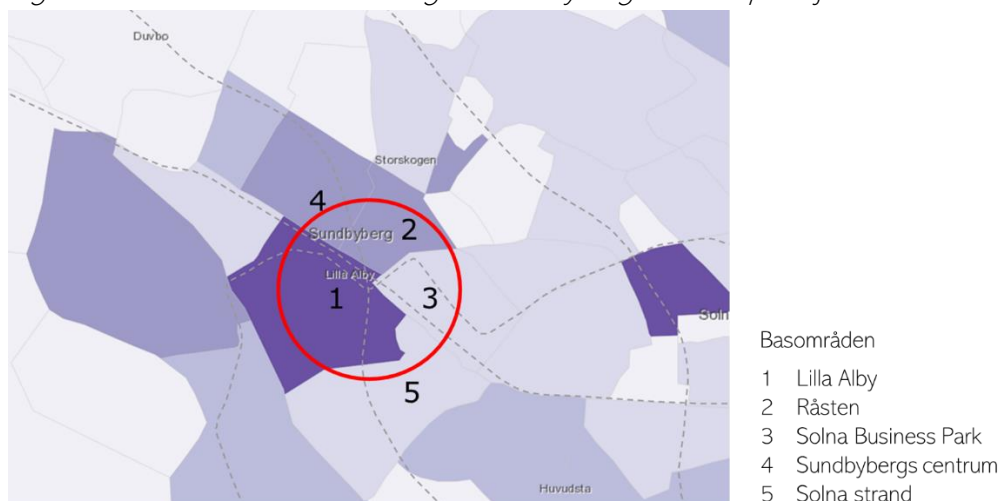
De 22 basområdena längs med del av blå linje 10 hade sammanlagt 7 021 anmälda livskvalitetsbrott år 2020 (se figur 22). Den vanligaste anmälan gällde klotter (31 procent vilket motsvarar 2 192 anmälningar) följt av skadegörelse, exklusive klotter, (20 procent) och fordonsbrott (17 procent).

Figur 23. Antal polisanmälda livskvalitetsbrott på del av blå linje 10.

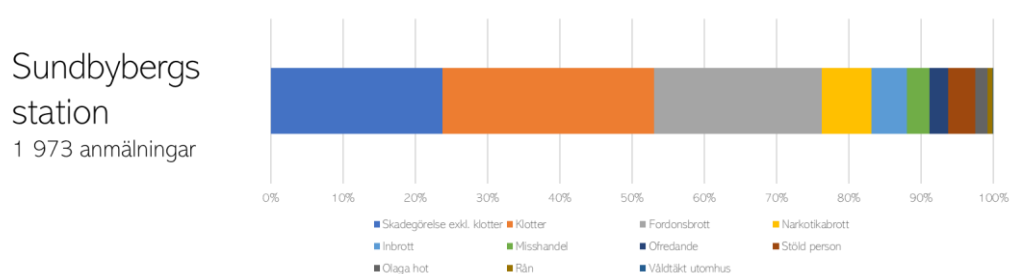
Även inom kollektivtrafiken kan det vara intressant att titta på en kollektivtrafiknod. Exemplet nedan visar Sundbybergs station på linje 10.

Figur 24. Basområden i anslutning till Sundbybergs station på linje 10.

Av figur 25 framgår att de fem basområdena runt Sundbybergs station hade 1 973 anmälda livskvalitetsbrott år 2020. Den vanligaste anmälan gällde klotter (29 % vilket motsvarar 577 anmälningar) följt av skadegörelse, exklusive klotter, (24 %) och fordonsbrott (23 %).

Figur 25. Antal polisanmälda livskvalitetsbrott i anslutning till Sundbybergs station.

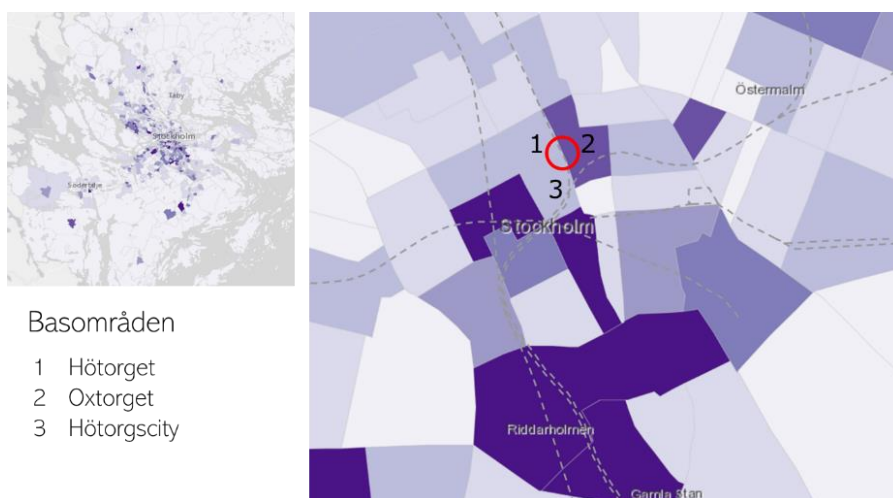

6.2.3 Kulturnod

Eftersom Region Stockholm även har ett visst uppdrag inom kultur så görs här också en analys av en kulturnod. I exemplet nedan har en analys gjorts för Stockholms Konserthus på Hötorget.

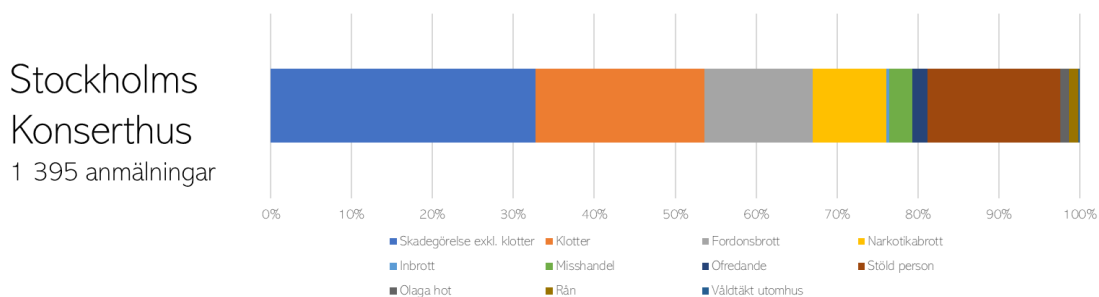
I anslutning till Konserthuset finns tre basområden av varierande storlek; Hötorget, Oxtorget och Hötorgscity.

Figur 26. Basområden i anslutning till Stockholms konserthus.

Som framgår av figur 27 hade de tre basområdena runt Stockholms Konserthus sammanlagt 1 395 anmälda livskvalitetsbrott år 2020. Den vanligaste anmälan gällde skadegörelse, exklusive klotter, (33 % vilket motsvarar 456 anmälningar) följt av klotter (21 %) och stöld mot person (16 %).

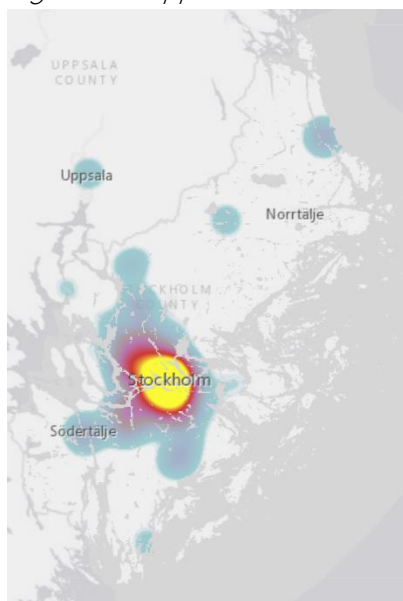
Figur 27. Antal polisanmälda livskvalitetsbrott runt Stockholms Konserthus.

Som framgår av exemplen ovan kan statistiken över var i Stockholmsregionen de polisanmälda livskvalitetsbrotten sker bidra med viktig kunskap i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. På samma sätt kan kunskapen om livskvalitetsbrotternas karaktär bidra till att rätt insatser genomförs.

6.3 Rapporterade händelser i kollektivtrafiken

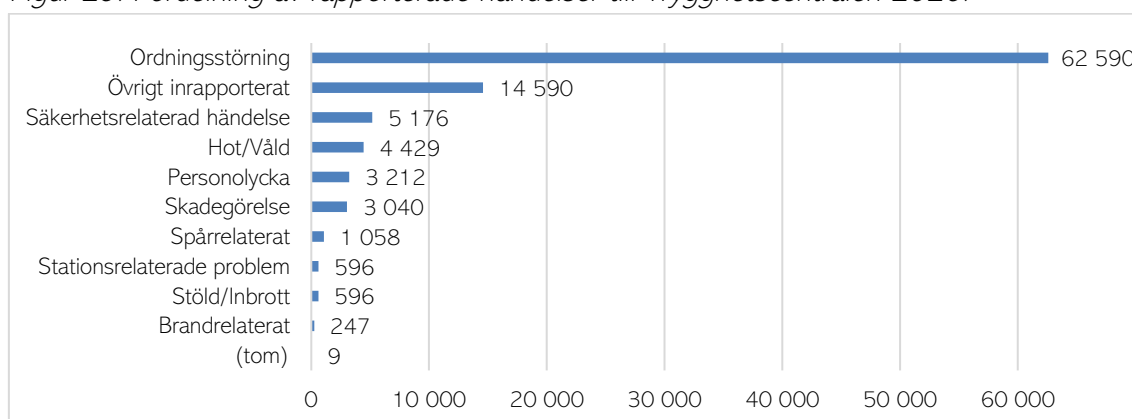
Figur 28. Rapporterade händelser till Trygghetscentralen 2020.

För att komplettera den bild som framkommit vid en analys av de polisanmälda livskvalitetsbrotten i Stockholmsregionen presenteras här statistik från Region Stockholms trafikförvaltning. Det handlar om de drygt 95 000 ordningsstörningar och andra händelser som rapporterats till Trygghetscentralen under år 2020.

Händelserna är indelade i tio händelsekategorier där den klart största kategorin är ordningsstörningar. Det kan även påpekas att i kategorin "Övrigt inrapporterat" finns 7 866 händelser⁶⁹ som är klassificerade som ej trygghetsrelaterat.

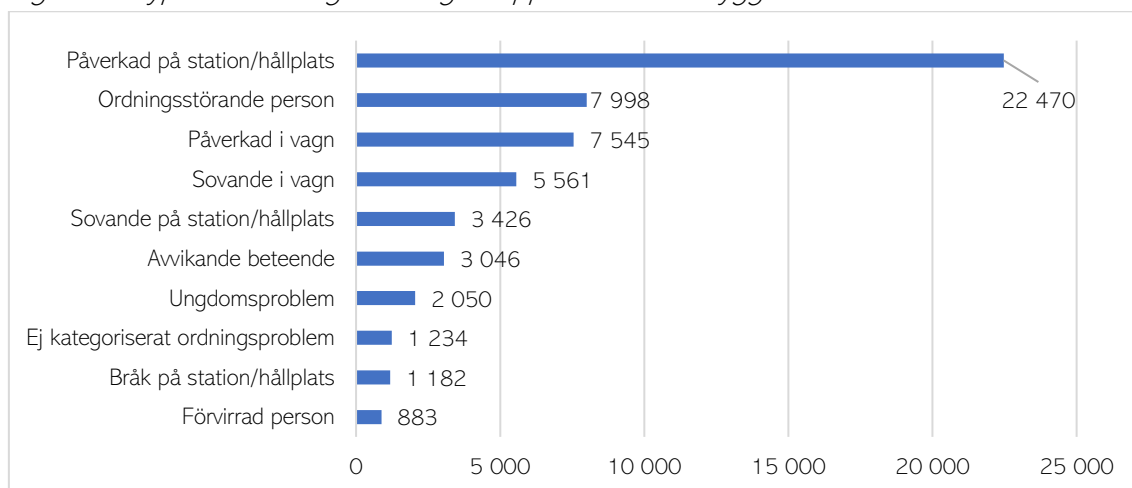
Figur 29. Fördelning av rapporterade händelser till Trygghetscentralen 2020.

⁶⁹ | händelsetyperna *Samtal trygghetstelefon, ej trygghetsrelaterat samt Chatt, ej trygghetsrelaterat*

Då ordningsstörningar är den största kategorin med 2/3 av alla händelser visas i figur 30 nedan de tio vanligaste typerna. Dessa ordningsstörningar står för hela 89 procent av samtliga rapporterade ordningsstörningar.

Figur 30. Typer av ordningsstörningar rapporterade till Trygghetscentralen.

6.3.1 När sker händelserna?

Med statistiken från Trygghetscentralen går det även att göra en analys av de tidpunkt då ordningsstörningar och andra typer av händelser tenderar att inträffa. Som exempel har de olika händelserna i tabell 3 nedan delats upp utifrån när på dygnet de inträffat (Dag kl. 06.00-20.00, Natt kl. 20.01 – 05.59).

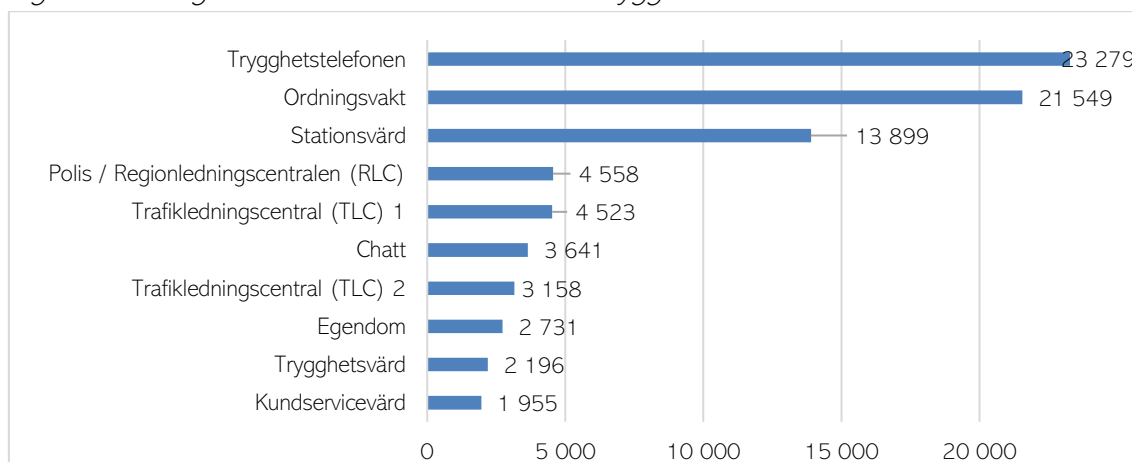
Tabell 3. Typ av händelser rapporterade till Trygghetscentralen utifrån tid på dygnet.

Händelsekategori	Dag	Natt	Totalt
Ordningsstörning	33 992	28 598	62 590
Övrigt inrapporterat	9 419	5 171	14 590
Säkerhetsrelaterad händelse	3 032	2 144	5 176
Hot/Våld	2 470	1 959	4 429
Personolycka	2 100	1 112	3 212
Skadegörelse	1 673	1 367	3 040
Spårrelaterat	668	390	1 058
Stöld/Inbrott	320	276	596
Stationsrelaterade problem	420	176	596
Brandrelaterat	152	95	247
(tom)	7	2	9
Totalt	54 253	41 290	95 543

6.3.2 Vem har rapporterat händelserna?

Utifrån materialet går det även att urskilja vem som har rapporterat in de olika typerna av ordningsstörningar och andra händelser till Trygghetscentralen. Som framgår av figuren har flertalet av händelserna rapporterats in (av allmänheten) via trygghetstelefonen. Här ska noteras att trygghetstelefontens chattfunktion endast var tillgänglig under det sista kvartalet 2020.

Figur 31. Vanligaste anmälare av händelser till Trygghetscentralen.

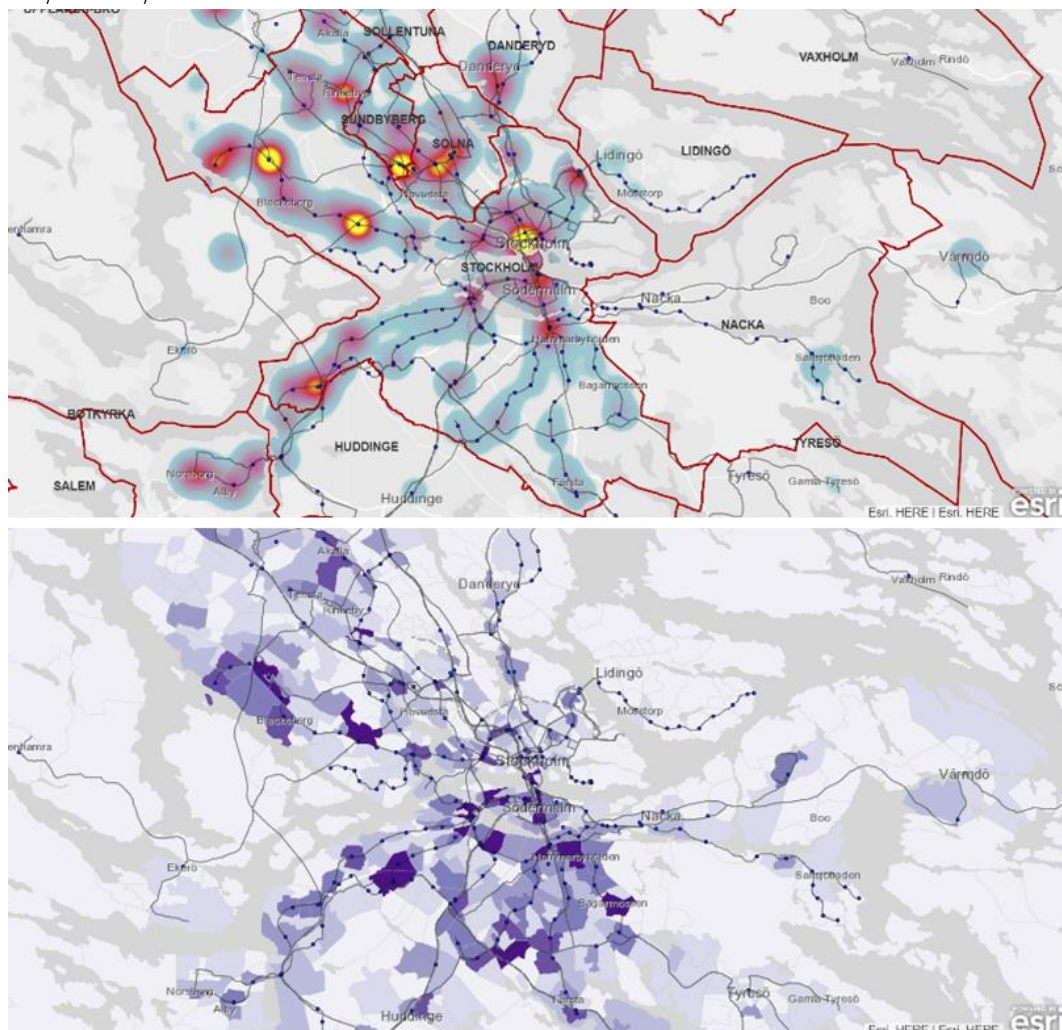
6.3.3 Var sker händelserna?

Drygt 83 000⁷⁰ av de totalt 95 543 händelserna har kunnat knytas till koordinater för hållplatser och stationer.⁷¹ Precis som för anmälda brott har händelsestatistiken från trafikförvaltningen lagts in i Region Stockholms kartverktyg, Geonavet. En skillnad är dock att händelserna är knutna till koordinater medan de anmälda brotten är knutna till basområden. De olika typerna av statistik; det vill säga polisanmälda livskvalitetsbrott respektive inrapporterade ordningsstörningar och andra händelser kompletterar snarare än överlappar varandra. En jämförelse, se exempelvis figur 32 nedan, mellan de två kartbilderna ger två olika kompletterande bilder.

⁷⁰ Drygt hälften av de ärenden som inte kan knytas till en geografisk plats utgörs av händelsetyperna *Samtal trygghetstelefon*, *ej trygghetsrelaterat* samt *Chatt*, *ej trygghetsrelaterat*

⁷¹ I de fall där anmälningsplats och åtgärdsplats har varit olika har vi valt att använda åtgärdsplats, i den interaktiva hotspotkartan finns båda fallen som valbara lager

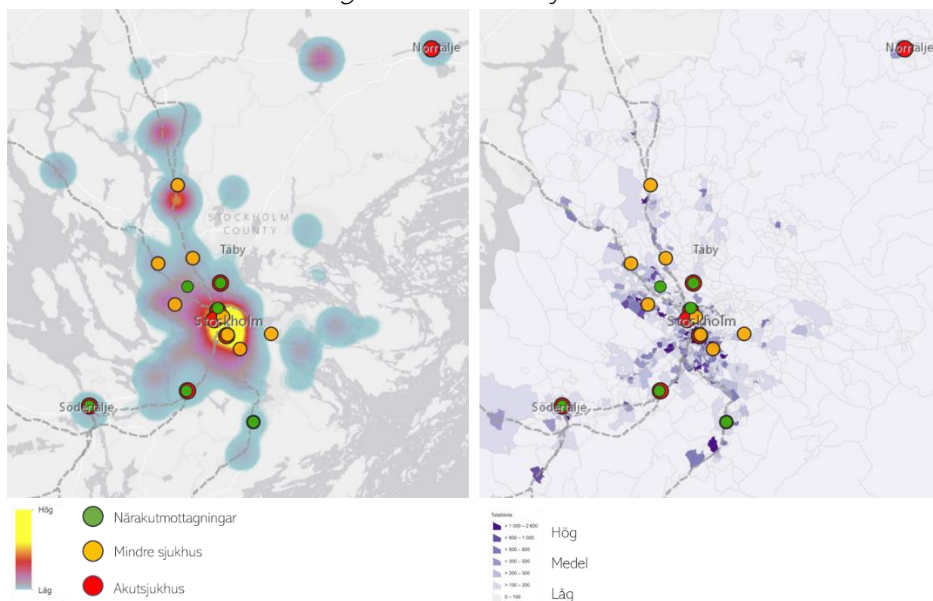
Figur 32. Rapporterade ordningsstörningar och andra händelser i kollektivtrafiken respektive polisanmälda livskvalitetsbrott.

6.3.4 Hälsa- och sjukvårdsnöd

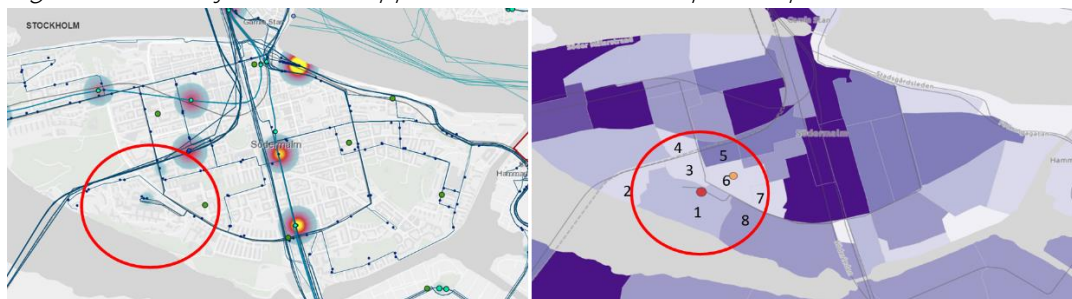
Som visat tidigare ligger hälso- och sjukvårdsnödena i basområden med låga eller medelhöga värden av polisanmälda livskvalitetsbrott. Samma gäller för anmälda händelser där sjukvårdsnödena inte ligger i direkt anslutning till stationer/hållplatser som genererar mycket händelser.

Figur 33. Rapporterade ordningsstörningar och andra händelser respektive polisanmälda livskvalitetsbrott i anslutning till hälso- och sjukvårdsnoder.

I exemplet Södersjukhuset nedan visar data på få rapporterade händelser, men desto fler polisanmälda brott.

Figur 34. Södersjukhuset – rapporterade händelser respektive polisanmälda brott

Tabell 4. Polisanmälda brott och rapporterade händelser – Södersjukhuset.

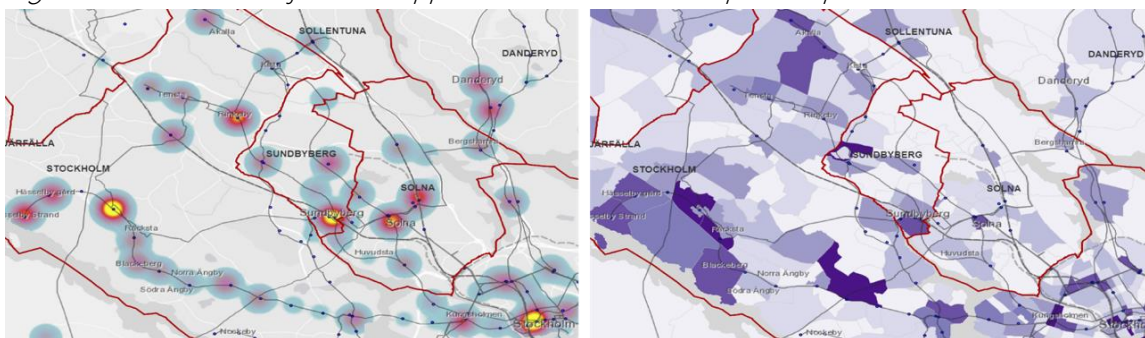
Anmälda brott åtta basområden		Rapporterade händelser på tre stationer/hållplatser	
Brottskategori	Antal	Händelsekategori	Antal
Skadegörelse exkl. klotter	464	Ordningsstörning	53
Klotter	999	Hot/Våld	11
Fordonsbrott	354	Övrigt inrapporterat	4
Narkotikabrott	188	Personolycka	2
Inbrott	80	Säkerhetsrelaterad händelse	2
Misshandling	41		
Ofredande	48		
Stöld person	28		
Olaga hot	24		

Rån	13		
Våldtäkt utomhus	1		
Totalt	2 240	Totalt	72

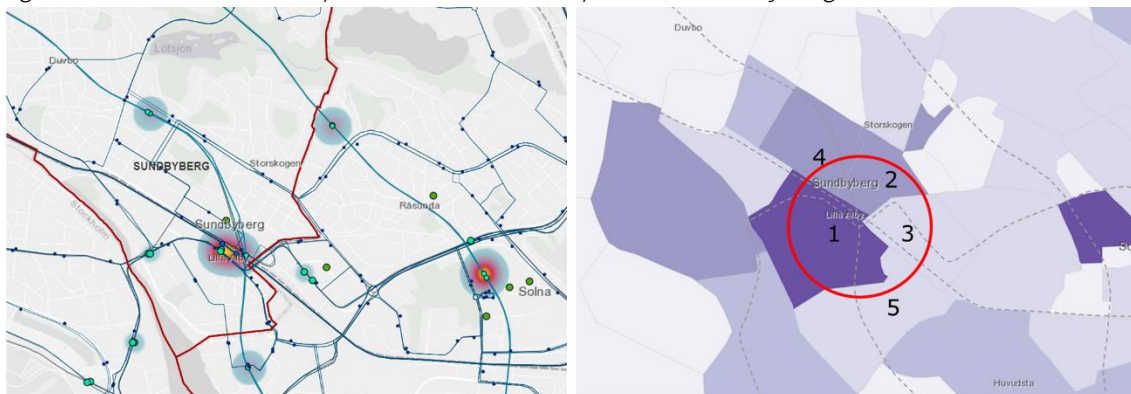
6.3.5 Kollektivtrafiknod

Nedan finns en jämförelse mellan polisanmälda livskvalitetsbrott och rapporterade ordningsstörningar och andra händelser inom kollektivtrafiken för de båda exemplen del av blå linje 10 samt Sundbybergs station.

Figur 35. Del av blå linje 10 – rapporterade händelser respektive polisanmälda brott.

Figur 36. Basområden respektive stationer/hållplatser i Sundbyberg.

Stationer/hållplatser

Sundbybergs station	42	Sundbybergs IP	1
Sundbyberg	404	Sundbybergs Skola	1
Sundbybergs Centrum	564	Sundbybergs Torg	1

Basområden

1 Lilla Alby	4 Sundbybergs centrum
2 Råsten	5 Solna strand
3 Solna Business Park	

Tabell 5. Polisanmälda brott och rapporterade händelser – Sundbybergs kollektivtrafiknoder.

Anmälda brott fem basområden		Rapporterade händelser på sex stationer/hållplatser	
Brottskategori	Antal	Händelsekategori	Antal
Skadegörelse	1 046	Ordningsstörning	858

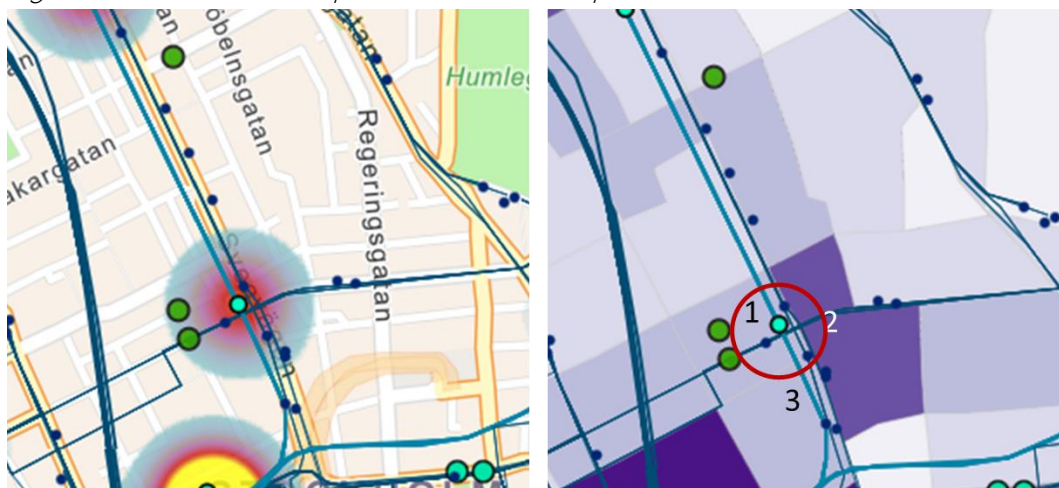
Fordonsbrott	458	Övrigt inrapporterat	110
Narkotikabrott	135	Hot/Våld	68
Inbrott	97	Personolycka	55
Stöld person	75	Säkerhetsrelaterad händelse	47
Misshandel	63	Spårrelaterat	20
Ofredande	50	Skadegörelse	11
Olaga hot	33	Brandrelaterat	6
Rån	14	Stationsrelaterade problem	6
Våldtäkt utomhus	2	Stöld/Inbrott	4
Totalt	1 973	Totalt	1 185

Sannolikt finns det en viss överlappning i statistiken ovan, exempelvis kan vissa av de rapporterade händelserna i kollektivtrafiken även finnas med som polisanmälda brott. Men data i tabell 5 visar att de flesta polisanmälda brotten består av skadegörelse och fordonsbrott, något som inte återspeglas i kollektivtrafiken där ordningsstörning är i särklass störst. Detta visar att de två olika datakällorna kompletterar varandra och ger en fördjupad bild av situationen och utmaningarna.

6.3.6 Kulturnod

Gällande kulturnoden Stockholms Konserthus på Hötorget visar figur 37 och tabell 6 nedan att ordningsstörningar dominerar i kollektivtrafiken medan skadegörelse och klotter är störst i området.

Figur 37. Basområden respektive stationer/hållplatser Stockholms Konserthus.

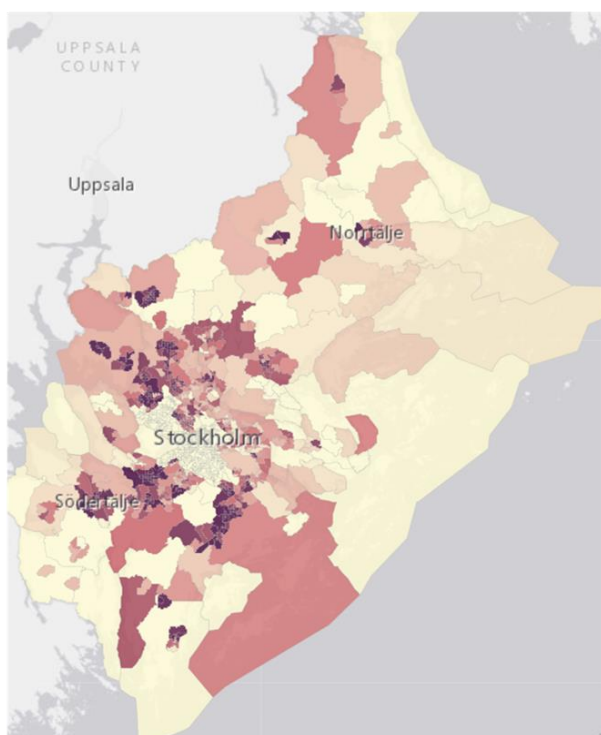
Tabell 6 Polisanmälda brott och rapporterade händelser – Stockholms Konserthus.

Anmälda brott tre basområden		Rapporterade händelser på en station/hållplats	
Brottskategori	Antal	Händelsekategori	Antal

Skadegörelse exkl. klotter	456	Ordningsstörning	900
Klotter	292	Övrigt inrapporterat	44
Fordonsbrott	187	Hot/Våld	38
Narkotikabrott	127	Personolycka	23
Inbrott	5	Säkerhetsrelaterad händelse	18
Misshandel	40	Spårrelaterat	10
Ofredande	26	Stöld/Inbrott	9
Stöld person	229	Skadegörelse	8
Olaga hot	15	Stationsrelaterade problem	5
Rån	16	Brandrelaterat	3
Våldtäkt utomhus	2		
Totalt	1395	Totalt	1058

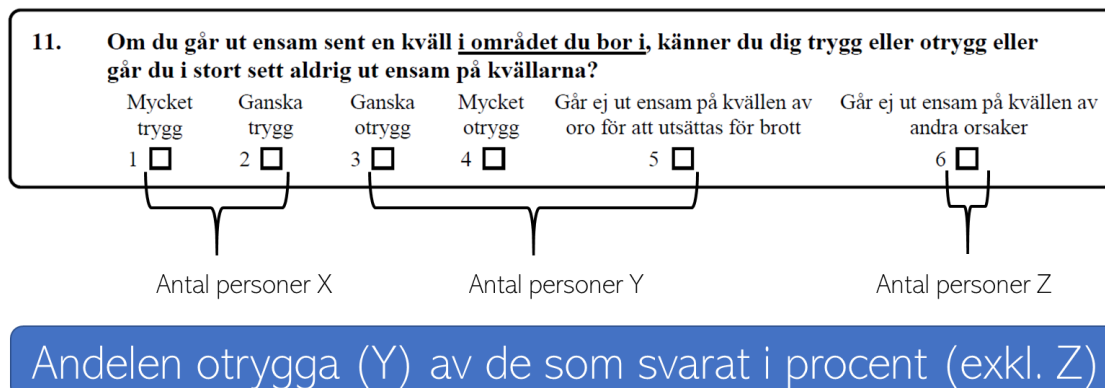
6.4 Trygghetsundersökning

Figur 38. Otrygghet i bostadsområdet

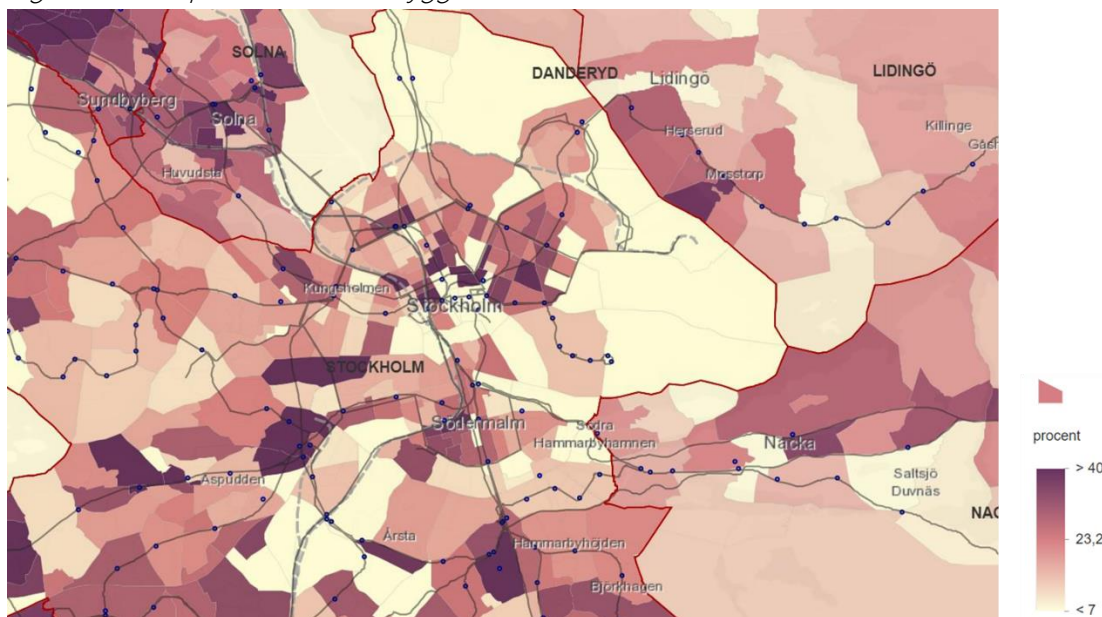
Polisregion Stockholm genomförde år 2020 en offer- och trygghetsundersökning (läs mer under avsnitt 5.2.2 ovan). Undersökningen bestod av 24 frågor inom flera olika områden. Totalt svarade 52 681 personer på enkäten och Trygghetskommissionen tagit del av svaren på den mer övergripande frågan kring trygghet (se figur 39 nedan).

Figur 39. Övergripande trygghetsfråga i enkäten.

Svaren är för Stockholms stad indelade i 371 basområden och för länets övriga 25 kommuner redovisas de på 832 DeSO⁷²områden. Som framgår av figur 40 har varje basområde respektive DeSO fått ett värde som visar hur stor del av de svarande som känner sig otrygga.

Figur 40. Hotspot-karta över otryggheten.

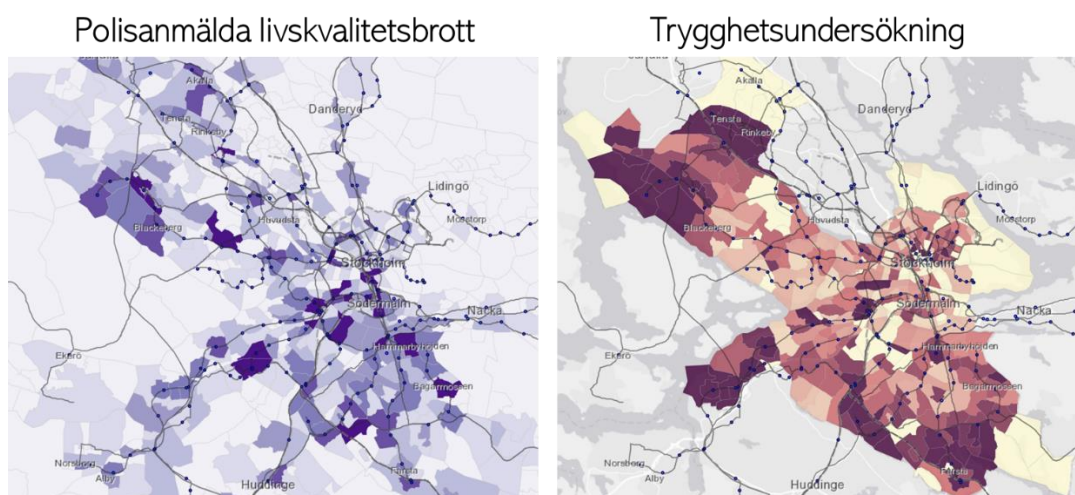

Undersökningen genomfördes av Centrum för polisforskning och utveckling (CPU) vid Linnéuniversitetet i ett samarbete med Polisregion Stockholm år 2020. Under våren 2021 pågår årets trygghetsundersökning och en ambition i det kommande arbetet är att även erbjuda samma trygghetsundersökning till flera polisregioner.

⁷² DeSO – Demografiska statistikområden är SCB:s nya regionala indelning som finns i hela Sverige. De motsvarar basområden men överensstämmer inte geografiskt.

Det pågår även en kontinuerlig metodutveckling gällande både enhetsmått, svarsfrekvens och representativitet av de inkomna svaren. I denna rapport presenteras endast en övergripande bild av resultatet av trygghetsundersökningen för att visa på en analysmetod. Ett exempel är de vita fläckar på kartan i figur 41 nedan, de beror i flera fall på att det inte finns några svar från basområdet och då "saknas" otrygghet. Detta är något som kommer att kunna justeras i den digitala kartversionen.

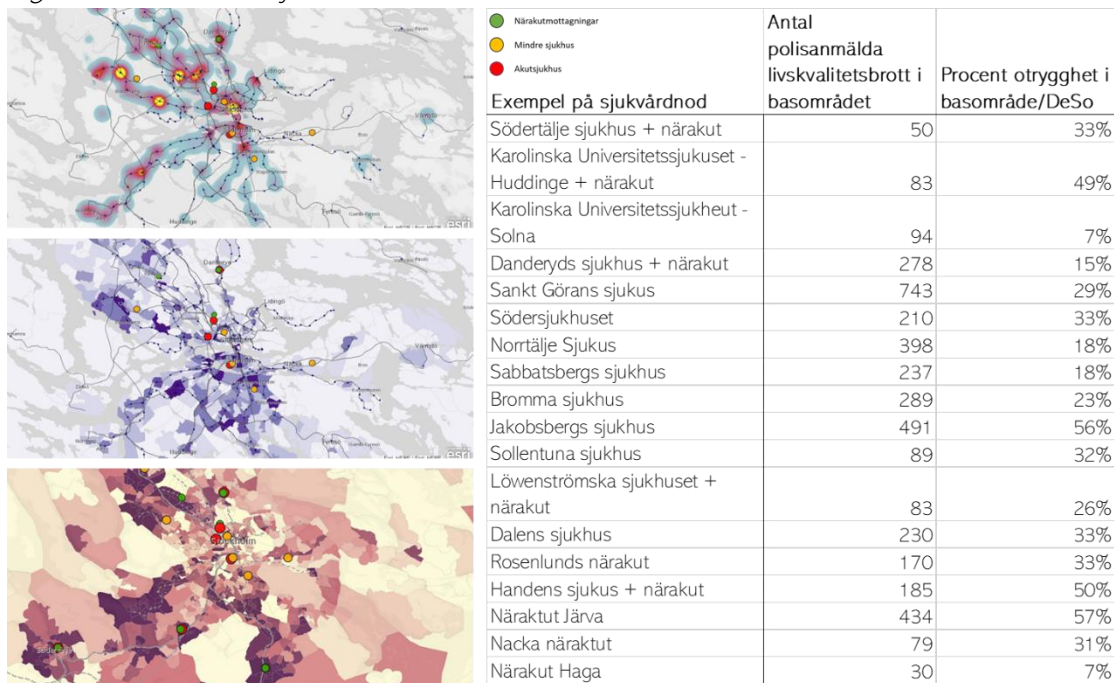
Figur 41. Basområden i Stockholms stad.

6.4.1 Hälsa- och sjukvårdsnod

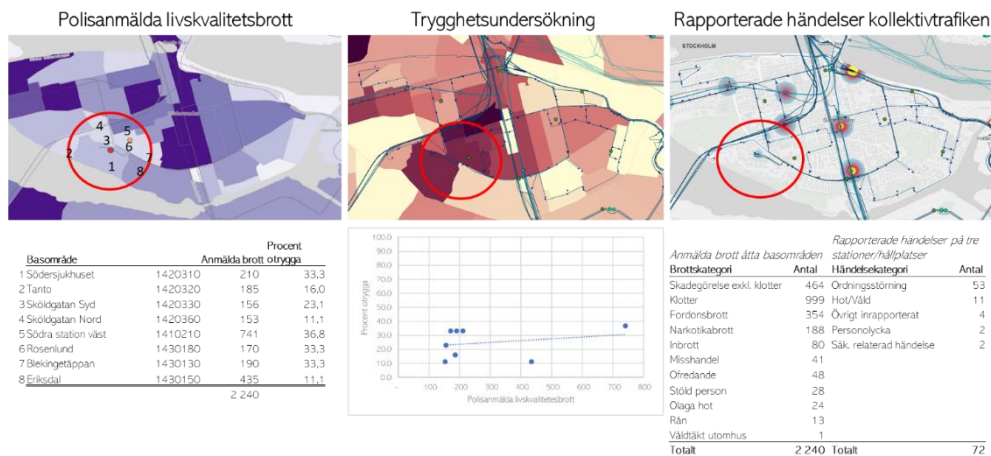
Som tidigare konstaterats ligger hälsa- och sjukvårdsnoderna i basområden med låga eller medelhöga värden av polisanmälda livskvalitetsbrott. Det samma gäller för rapporterade händelser i kollektivtrafiken som visar att sjukvårdsnoderna (som regel) inte ligger i direkt anslutning till stationer/hållplatser som genererar mycket händelser. Gällande otrygghet ligger sjukvårdsnoderna i basområden/DeSO med både höga och låga otrygghetsgrader. Om noderna Karolinska Universitetssjukhuset Solna och NäraHaga exkluderas (eftersom de har få boende i det aktuella området) är trenden att sjukhusnoderna ligger i områden med högre otrygghet.

Figur 42. Jämförelse sjukhusnoder.

Det är vanskligt att göra en sambandsanalys mellan polisanmälda livskvalitetsbrott och procent som är för de sjukhusnoder som inte ligger i Stockholms stad då basområde och DeSO inte överensstämmer. Som tidigare konstaterats visar data från exemplet Södersjukhuset nedan på få rapporterade händelser, men desto fler polisanmälda brott. Graden av otrygghet i förhållande till anmälda brott kan ses i sambandsdiagrammet nedan. Där står ett basområde ut med många anmälda brott.

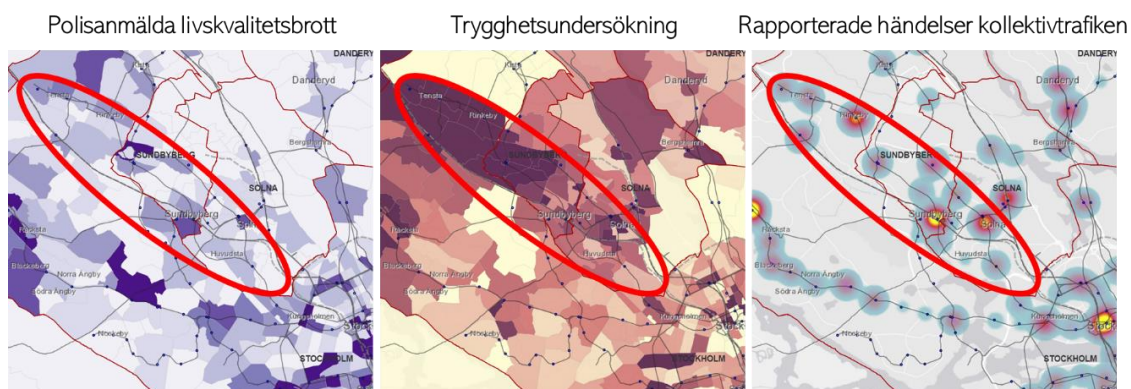
Figur 43. Södersjukhuset – polisanmälda brott, trygghet samt rapporterade händelser.

6.4.2 Kollektivtrafiknod

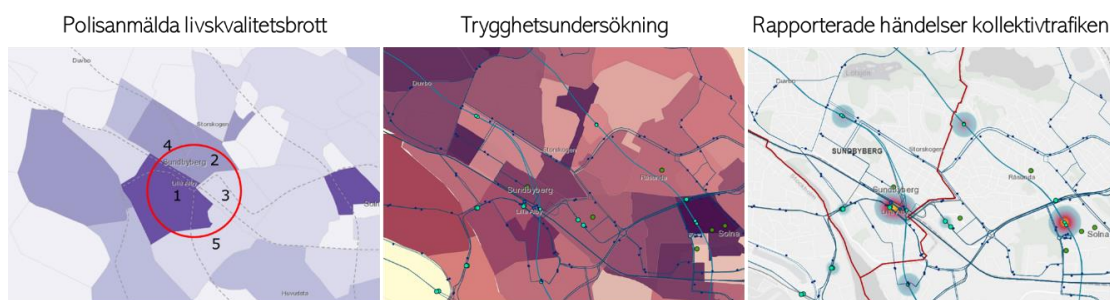
I kollektivtrafikexemplet med en del av tunnelbanans blå linje 10 visade den tidigare analysen på att de 22 basområdena utmed linjen hade sammanlagt drygt 7 000 polisanmälda livskvalitetsbrott. Den station med flest anmälda händelser var Sundbyberg station. Det går inte att direkt jämföra livskvalitetsbrotten som i basområden med andelen otrygga i DeSO, men en överblick på kartan nedan visar höga otrygghetstal utmed den norra delen av sträckningen.

Figur 44. Del av linje 10 – polisanmälda brott, trygghet samt rapporterade händelser.

I kollektivtrafiknodexemplet Sundbybergs station visar data att de flesta polisanmälda brotten består av skadegörelse och fordonsbrott. När det gäller rapporterade händelser är ordningsstörning störst. Gällande trygghet visar kartan på genomgående hög otrygghet.

Figur 45. Sundbybergs station – polisanmälda brott, trygghet samt rapporterade händelser.

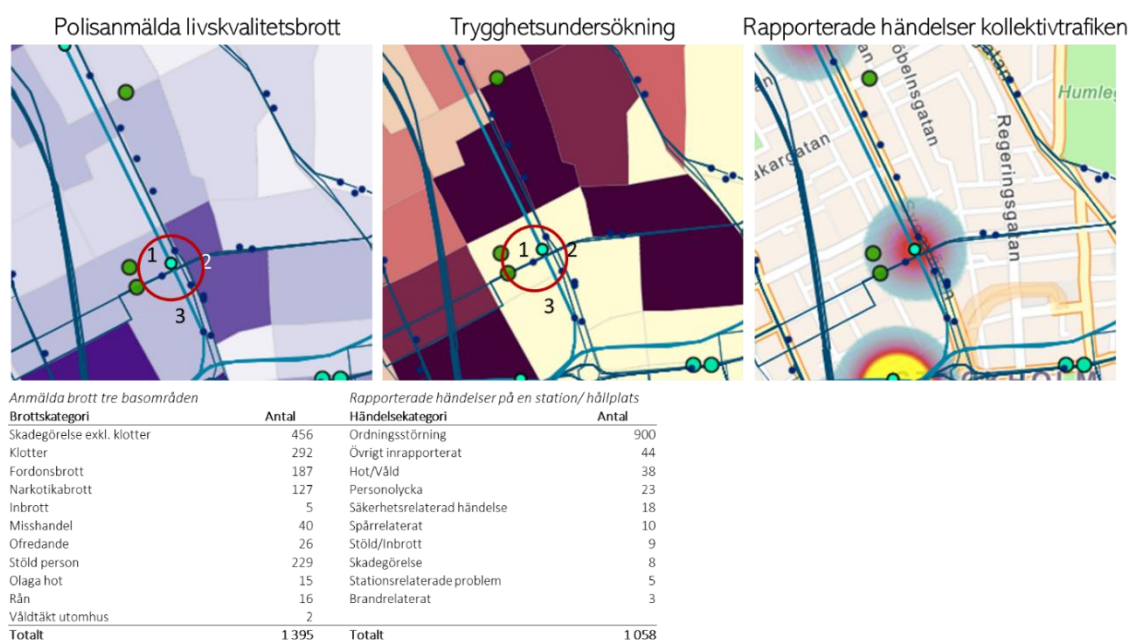
Anmälda brott fem basområden

Brottskategori	Antal	Rapporterade händelser på sex stationer/ hållplatser	Antal
Skadegörelse	1 046	Ordningsstörning	858
Fordonsbrott	458	Övrigt inrapporterat	110
Narkotikabrott	135	Hot/Väld	68
Inbrott	97	Personolycka	55
Stöld person	75	Säkerhetsrelaterad händelse	47
Misshandling	63	Spårrelaterat	20
Oredande	50	Skadegörelse	11
Olaga hot	33	Brandrelaterat	6
Rån	14	Stationsrelaterade problem	6
Väldtäkt utomhus	2	Stöld/inbrott	4
Totalt	1 973	Totalt	1 185

6.4.2 Kulturnod

Gällande kulturnodsexemplet Stockholms Konserthus på Hötorget visar data att ordningsstörningar dominerar i kollektivtrafiken medan skadegörelse och klotter är störst i området. Gällande trygghet finns det inte någon data för de tre basområdena beroende på att det inte bor tillräckligt med invånare där vilket gör att det blir vita fläckar. Dock visar trygghetsundersökningen höga otrygghetssiffror i angränsande basområden.

Figur 46. Stockholms Konserthus – polisanmälda brott, trygghet samt rapporterade händelser.

6.5 Sammanfattning

För att lättare åskådliggöra data över var i Stockholmsregionens 26 kommuner de så kallade livskvalitetsbrotten inträffar och var olika typer av ordningsstörningar och andra händelser tenderar att ske samt var invånarna är otrygga har Trygghetskommissionen, som ett första steg i en metodutveckling, tagit fram en digital hotspotkarta. Kartan bygger på statistik över polisanmälda livskvalitetsbrott samt rapporterade ordningsstörningar och andra händelser till Trygghetscentralen vid Region Stockholms trafikförvaltning. Dessutom redovisas data över otrygghet i regionen utifrån Polisregion Stockholms trygghetsundersökning.

Hotspotkartan visar att många av de polisanmälda livskvalitetsbrotten och rapporterade ordningsstörningarna är fokuserade till områden som ligger nära Region Stockholms verksamhet i form av kollektivtrafiknoder, hälso- och sjukvårdsnoder och kulturnoder. På

motsvarande sätt ligger många av de platser som beskrivs som otrygga nära kollektivtrafiknoder, hälso- och sjukvårdsnoder och kulturnoder. Det innebär att Region Stockholm påverkas och har möjlighet att tillsammans med andra aktörer i sin tur påverka de förhållanden som bidrar till en otrygghet för de som bor, vistas och verkar i Stockholmsregionen.

Hotspotkartan innehåller information om var invånarna är otrygga samt var livskvalitetsbrotten och ordningsstörningarna tenderar att ske på en regionövergripande nivå, kommunnivå samt på kommundelnivå/lokal nivå. När det gäller att tolka och analysera data i hotspotkartan är det viktigt att poängtera att det inte går att relativisera brotten, det går med andra ord inte att rakt av jämföra exempelvis antal skadegörelse och misshandel. I en analys krävs viss kunskap om vilka brottskoder som utgör de stora delarna inom vissa brottsområden respektive vilka händelsetyper som är stora inom händelsekategorierna. Som påpekats tidigare finns det även mörkertal i statistiken. Med detta sagt är det Trygghetskommissionens förhoppning att metodiken/verktyget kan komma att utgöra ett planerings- och uppföljningsstöd i det regionala och lokala brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.

Att kunna dela statistik och information till en gemensam lägesbild, för att därefter genomföra en orsaksanalys, är en förutsättning för att planera och prioritera resurser på ett effektivt sätt och ger även en möjlighet till utvärdering och lärande.

7 Otrygghet. Vem? Var? Varför?

I de två föregående kapitlen presenterades resultat på övergripande regional nivå från några offer- och trygghetsundersökningar. I undersökningarna framkommer också stora skillnader i otrygghet mellan grupper och områden. Det här kapitel går igenom vilka grupper som i störst utsträckning uppger att de är otrygga, inte bara i Stockholmsregionen utan generellt. Kapitlet diskuterar också vilken typ av platser som individer verkar vara mest otrygga på och vilka faktorer som påverkar otryggheten.

7.1 Otrygga grupper

Det som kännetecknar otrygga grupper handlar ofta om att det finns en sårbarhet där konsekvenserna av att drabbas av brott kan upplevas som övermäktiga. Grupper med ett socialt skyddsnät eller hög tilltro till sin egen förmåga att hantera utsatthet har ofta en högre trygghet än andra grupper. Till grupper som i högre utsträckning uppger att de är otrygga diskuteras här grupperna barn, unga vuxna, äldre, kvinnor och personer med funktionsnedsättning. Andra grupper som uppger en högre grad av otrygghet är storstadsbor och personer med utländsk bakgrund.

7.1.1 Barn

Barn är en grupp som ofta utesluts ur trygghetsundersökningar där åldersgränsen vanligtvis är 16 eller 18 år. I Skolinspektionens skolenkät 2020⁷³ så upp gav eleverna i årskurs 5 och i årskurs 9 en högre otrygghet än eleverna i gymnasiets årskurs 2, trots att gymnasieeleverna i större utsträckning uppgett att det fanns elever och personal på skolan som de var rädda för. Det kan tolkas som att de äldre eleverna känner en större tilltro till sig egen förmåga att hantera situationen att det finns personer de är rädda för.

I Stockholmsenkäten 2020 till elever i årskurs 9 och gymnasiets årskurs 2 upp gav ungefär 19 procent av killarna och 37 procent av flickorna att de är otrygga om de går ut ensam sent en kväll i området,⁷⁴ vilket är något högre än i polisens trygghetsundersökning 2020 där totalt 16,7 procent av männen och 34 procent av kvinnorna upp gav att de är otrygga på kvällen i sitt bostadsområde. Däremot visar Nationella trygghetsundersökningen⁷⁵ (vars yngsta respondenter är 16 år) att otryggheten i det egna bostadsområdet ökar med åren bland män i Polisregion Stockholm.

⁷³ Skolenkäten VT 2020

⁷⁴ Stockholmsenkäten 2020

⁷⁵ Brå (2020:8)

Både nationellt och regionalt visar Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2020 att det är de yngsta i undersökningen som i högst utsträckning uppgett att de blivit hotade på ett sådant sätt så att de blivit rädda. Nationellt är det i åldersgruppen 16-19 år 15 procent och i Polisregion Stockholm 17,6 procent. Det är betydligt fler än de i åldrarna 20-64 år där andelen ligger på ungefär 11,5 procent nationellt. Resultatet avviker från NTU 2017, NTU 2018 och NTU 2019 där det var störst andel i ålderskategorin 20-24 år som känt sig hotade.

Rädda Barnen genomförde 2011 en enkätstudie med drygt 24 000 personer i årskurserna 6 och 8 samt i gymnasiets årskurs 1. Undersökningen publicerades i skriften *Ung röst 2011*.⁷⁶ I enkäten fick barnen frågan om de kände sig trygga i bland annat hemmet, bostadsområdet, kollektivtrafiken, på stan samt i olika skolmiljöer. Separata frågor ställdes för tid på dygnet. Resultaten visade att kollektivtrafiken kvällstid var den plats där barnen uppgav störst otrygghet. Var tredje flicka kände sig sällan eller aldrig trygg på kvällarna i kollektivtrafiken. För pojkar var motsvarande siffra 15 procent. Andelen sjönk till 5 procent för både pojkar och flickor när tidsvariabeln ändras från kväll till dag.

När Storbritanniens Transportdepartement studerat barns upplevelser i kollektivtrafiken 2009⁷⁷ framgick bland annat att yngre barn var rädda för äldre barn och för att sitta bredvid okända personer. Att välja en trygg plats ombord på en buss föreföll för många barn vara ett återkommande problem varje gång de blev ombord. Ett annat bekymmer för unga resenärer var oron på okända platser. Det framkom även att kontakt med trafikpersonal var av mycket stor betydelse för barnens trygghet. En busschaufför kunde bidra både till ökad och minskad trygghet beroende på sitt bemötande av resenären.

7.1.2 Unga vuxna

Liksom gruppen 16–19 år uppvisar gruppen 20-24 år en trend med ökad otrygghet. Tidigare var unga vuxna den åldersgrupp som ofta uppgav högst trygghet men sedan 2016 har gruppen 20–24 år varit den mest otrygga.

De yngre grupperna är också de grupper som uppger högst brottsutsatthet. I ULF 2016-2017⁷⁸ så är det främst unga (16-24 år och 25-34 år) som uppger att de under föregående år utsatts för våld eller hot som gjort dem rädda. Bland män 16-34 år var det 11,5 procent jämfört med 5,3 procent för män mellan 55-64 år. Det hot och våld som männen 16-34 år utsatts för uppges främst ha skett på allmän plats. Våldet på allmän plats har dock minskat kraftigt för unga män sedan 1980-talet.⁷⁹ 1982–83 hade 13

⁷⁶ Rädda Barnen (2011)

⁷⁷ Department for Transport (2009)

⁷⁸ SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) 2016-2017

⁷⁹ SCB, Hot, våld och oro 1980-2017

procent av männen i åldern 16–19 år varit utsatta för våld på allmän plats, vilket hade minskat till 3 procent 2016–17.

Oron för en anhörig påverkar även den egna otryggheten. I Länsstyrelsen Stockholms medborgarundersökning 2019⁸⁰ var det 24,2 procent i åldern 18-30 som uppgav att en anhörig utsatts våld eller hot om våld de senaste 12 månaderna, jämför med 17,3 procent i åldern 31-64 år och 10,5 procent i åldern 65-85 år. Det var också dubbelt så vanligt bland de unga mellan 18-30 år att ofta oroa sig för att själv utsättas för våld eller hot om våld, jämfört med andra ålderskategorier.

Brå har funnit att yngre tenderar att uppehålla sig ute trots otrygghet men samtidigt använda sig av olika strategier för att undvika att utsättas för brott. Detta kan exempelvis innebära att ändra resväg eller byta färdmedel. Äldre däremot väljer i större utsträckning att stanna inomhus på grund av otrygghet.⁸¹

7.1.3 Äldre

I NTU 2017-2020 så är gruppen kvinnor i kategorin 65-84 år de som i högst utsträckning uppger att de känner stor oro för brottsligheten i samhället. Bland männen så är det gruppen i åldern 65-84 år som uppger störst otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet.

Äldre lyfts ofta fram som en otrygg grupp och statistik kring otrygghet bekräftar vanligtvis sambandet mellan hög ålder och ökad otrygghet. Äldres otrygghet brukar förklaras utifrån de konsekvenser en försvagad fysik (med minskad förmåga att försvara sig) och en ökad sårbarhet (i och med att kroppen blir skörare med åldern) skulle innebära vid ett angrepp.⁸² För en äldre person kan följderna av en väskryckning således bli värre än för en yngre i och med att äldre löper markant ökad risk för svårare kroppsskador vid ett eventuellt fall.⁸³

En annan hypotes beträffande äldres rädsla för brott är också att många äldre bor ensamma. Denna ensamhet skulle kunna tolkas som en risk för ökad social sårbarhet, vilket kan bli en ytterligare försvårande faktor för äldre brottsdrabbade. Dessutom kan ett ensidigt, obalanserat och negativt medialt informationsflöde om brottslighetens utveckling påverka äldres uppfattning av hur situationen i samhället ser ut.⁸⁴

⁸⁰ Nutid och framtid (2019:1)

⁸¹ Brå (2012)

⁸² Brå (2019)

⁸³ Listerborn (2002)

⁸⁴ Jönsson (2007)

Att äldre (79+) skulle vara mer otrygga än andra ålderskategorier bekräftas dock inte av ULF 2016-2017 eller Stockholms stads äldrerapport utifrån deras trygghetundersökning 2020.

7.1.4 Kvinnor

Kvinnor uppger i långt högre utsträckning än män att de är otrygga. Otryggheten korrelerar inte mot utsattheten för brott som är ungefär likvärdig som männen, med skillnader som till exempel att männen i större utsträckning uppger att de utsatts för hot och kvinnor oftare uppger att de utsatts för sexualbrott⁸⁵.

I Nationella trygghetsundersökningen 2020 uppger en mycket högre andel kvinnor än män att de är ganska eller mycket otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet. Det varierar dock också mycket mellan de redovisade polisområdena. I Polisområde Stockholm City (Norrmalm och Södermalm) är det 16 procent av männen och 29 procent av kvinnorna och i övriga länet ca 25 procent av männen och 40 procent av kvinnorna.

Det största skillnaden mellan män och kvinnor i NTU 2020 gäller de som ganska eller mycket ofta oroar sig för att utsättas för sexuella angrepp eller våldtäkt. Bland männen är andelen ca 3 procent och bland kvinnorna ca 25 procent. Det är också fler kvinnor än män som uppger att de valt en annan väg eller annat färdssätt av oro för att utsättas för brott.

I polisens trygghetsundersökning 2020 för Polisregion Stockholm var det nästan dubbelt så många kvinnor som män som uppgav att de känner sig ganska eller mycket otrygga, eller att de inte går ut på kvällen av oro för att utsättas för brott. Störst skillnad mellan män och kvinnor är det i LPO Täby (nu bytt namn till LPO Södra Roslagen) där nästan tre gånger så många kvinnor som män är otrygga. Täby är också det lokalpolisområde i länet med lägst otrygghet bland män (9 procent). Störst otrygghet bland både män (37 procent) och kvinnor (50 procent) gällande bostadsområdet kvällstid återfinns i LPO Rinkeby.

Kvinnor har en kraftig överrepresentation som otrygga i majoriteten av den forskning som bedrivits och med få undantag gäller det oavsett tid, plats, ålder och frågekonstruktion samt både i svenska och utländska studier.⁸⁶ Det generella mönstret är att ju mer specifika frågor desto starkare framträder skillnader mellan män och kvinnor.⁸⁷ Mönstret förefaller

⁸⁵ NTU 2020 (Brå 2020:8)

⁸⁶ Se t.ex. Koskela (1996); Pain (1995); Valentine (1989); Ceccato m.fl. (2019); Future Thinking (2018); Litzén (2006); Stockholms stad (2017b); Vera-Gray (2018)

⁸⁷ Litzén (2006)

gälla likartat för alla åldrar,⁸⁸ men vissa studier indikerar att rädsla för brott blir tydligt könkodat först vid 12–13 års ålder.⁸⁹

Det finns flera modeller som används för att förklara skillnaden mellan män och kvinnors (o)trygghet. Kvinnors otrygghet har bland annat förklarats utifrån deras oro att utsättas för sexualbrott, något som kallas för hypotesen om *the shadow of sexual assault*. Hypotesen handlar om att flickors och kvinnors rädsla för våldtäkt färgar deras upplevelser av andra situationer. För flickor och kvinnor kan alla typer av utsatthet innebära en risk för våldtäkt, vilket gör att all typ av utsatthet kopplas till risken för våldtäkt, något som pojkar och män inte erfar på samma sätt.⁹⁰

Mer specifika frågor om särskilda brott eller otrygghetsfaktorer tenderar att göra könsskillnaden större än vid frågor om allmän oro för brott.⁹¹ Resultatet av en mycket generell enkätfråga i den så kallade Kollektivtrafikbarometern visar till exempel att lika stor andel män (66 procent) som kvinnor (67 procent) anser att det känns tryggt att resa med sitt kollektivtrafikbolag.⁹² Studier visar också att den skillnad som finns mellan köns trygghet minskar och i vissa fall försvinner om brott som innebär direkt konfrontation utesluts.⁹³ Det går i linje med i till exempel polisens trygghetsundersökning för Polisregion Stockholm där det inte framkommer några skillnader mellan män och kvinnor gällande oro för brott som rör egendom som stöld eller skadegörelse av fordon.⁹⁴

7.1.5 Personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning är också en grupp som är överrepresenterad bland de som upplever oro. Till skillnad från många andra trygghetsmätningar så kan man i Stockholms stad trygghetsundersökning 2020⁹⁵ se resultat för personer med funktionsnedsättning. Den i sig diversifierade gruppen uppgav genomgående en större otrygghet än andra grupper i undersökningen, till exempel var de mer oroliga för rån i sitt bostadsområde. I undersökningen totalt var det 6 procent som uppger att de utsatts för hot på ett sådant sätt att de blivit rädda, medan 11 procent av de som uppgett att de har funktionsnedsättning uppger att de utsatts för hot.

Internationellt finns liknande mönster. Personer med funktionsnedsättning är även överrepresenterade bland de som "upplever generell oro att utsättas för brott eller ordningsstörningar" och de som "nyligen upplevt en oroshändelse" i kollektivtrafiken i

⁸⁸ Heber (2005); Listerborn (2002)

⁸⁹ Vera-Gray (2018)

⁹⁰ Hirtenlehner & Farrall (2014)

⁹¹ Litzén (2006)

⁹² Svensk Kollektivtrafik (2018)

⁹³ Heber (2007)

⁹⁴ Polisens trygghetsundersökning (2020)

⁹⁵ Stockholms stads trygghetsmätning (2020)

London.⁹⁶ Trots att personer med funktionsnedsättning upplever olika hinder i kollektivtrafiken så har de alla en sak gemensamt och det är att de har ett större behov av information och service.⁹⁷

7.2 Otrygga platser

Polismyndigheten använder begreppet utsatta områden och graderar områdena utifrån en tregradig skala: utsatta områden, särskilt utsatta områden och riskområden.

- o Ett utsatt område är ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på den sociala kontexten i lokalsamhället.
- o Ett särskilt utsatt område kännetecknas av en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. I området förekommer våldshandlingar och systematiska hot mot vittnen, målsägande och anmälare. Området kännetecknas även av parallella samhällsstrukturer där de boende hellre vänder sig till andra än polisen i ett utsatt läge.
- o Ett riskområde är ett område som uppfyller samtliga kriterier för ett utsatt område men inte riktigt når upp till de kriterier som kännetecknar ett särskilt utsatt område.

Boende i utsatta områden uppger en väsentligt högre otrygghet jämfört med boende i andra urbana områden. Enligt en fördjupad studie från Brå beror den höga graden av otrygghet till stor del på omfattande brotts- och ordningsproblem, vars synlighet gör att de även påverkar boende som inte själva utsätts. Öppen narkotikaförsäljning, bilbränder och nedskräpning är exempel på vanligt förekommande händelser. Brås studie pekar även på att kriminella personer i utsatta områden påverkar benägenheten att anmäla brott eller vittna och begränsar möjligheten för boende att röra sig tryggt i områdena. Det här avsnittet undersöker hur detta återspeglas i trygghetsundersökningarna.

Enligt Länsstyrelsen Stockholm⁹⁸ är kollektivtrafiken det vanligaste färdmedlet i Stockholms län. Två tredjedelar av länsborna åker med kollektivtrafiken minst en gång i veckan och hälften gör det flera gånger i veckan. De flesta länsbor upplever att tryggheten i kollektivtrafiken överlag är bra men hälften av länsborna har under det senaste året någon gång känt sig rädda eller otrygga i samband med resa i kollektivtrafiken. I det här avsnittet diskuteras därför också kollektivtrafiken som en otrygg plats.

Det är inte så enkelt som att separera kollektivtrafiken eller bostadsområdet från sin närmiljö, därför förs också ett resonemang kring hela platsens betydelse.

⁹⁶ Future Thinking (2018)

⁹⁷ Trafikanalys (2019)

⁹⁸ Nutid och framtid (2019:1)

7.2.1 Bostadsområdet

Länsstyrelsen Stockholms medborgarundersökning⁹⁹ visar att andelen tillfrågade som uppger att de upplevt rädsla eller otrygghet i sitt bostadsområde varierar mycket mellan kommuner. Dagtid varierar det mellan 9 och 31 procent och kvälls- och nattetid varierar det mellan 19 och 62 procent.

Det framkommer ingen större skillnad mellan kommuner när det gäller egen utsatthet för skadegörelse enligt polisens trygghetsundersökning 2020. Det kan jämföras med NTU 2020 som istället undersöker hur många det är som upplever problem med skadegörelse i det egna bostadsområdet. Där framkommer stora skillnader mellan olika lokalpolisområden. Även Stockholms stads trygghetsmätning 2020 följer samma mönster; de tillfrågade uppger i ungefär samma utsträckning att de själva utsatts för skadegörelse, medan det är en variation på mellan 4 och 22 procent mellan olika stadsdelar beträffande problem med skadegörelse i bostadsområdet.

En stor variation mellan stadsdelar framkom i Stockholms stads trygghetsundersökning 2020 gällande frågan om respondenten skulle vilja flytta från sitt nuvarande bostadsområde på grund av otrygghet, brott och ordningsstörningar. Det var likadana skillnader när det kom till huruvida det fanns oro för att vistas på vissa platser i bostadshuset eller dess närhet. På en flervalsföljfråga till dem som svarat att de känner sig oroliga för att vistas på platser i eller nära bostadshuset så svarade nästan 40 procent att de är oroliga när de är i källaren och nära 70 procent uppger att det är på vägen till och från bostaden som de känner oro.

Det är också stor skillnad mellan lokalpolisområdena i NTU 2020 gällande problem med gäng som uppehåller sig i området. I Polisregion Stockholm uppgav 11 procent problem i stor utsträckning med gäng i området, jämfört med 8 procent nationellt. Andelen varierar inom Polisregion Stockholm mellan 4 procent i LPO Norrmalm till 25 procent i LPO Rinkeby, vilket i sig är en minskning sedan NTU 2018 då en andel på 36 procent av de tillfrågade i LPO Rinkeby upplevde problem i stor utsträckning med gäng i det egna bostadsområdet.

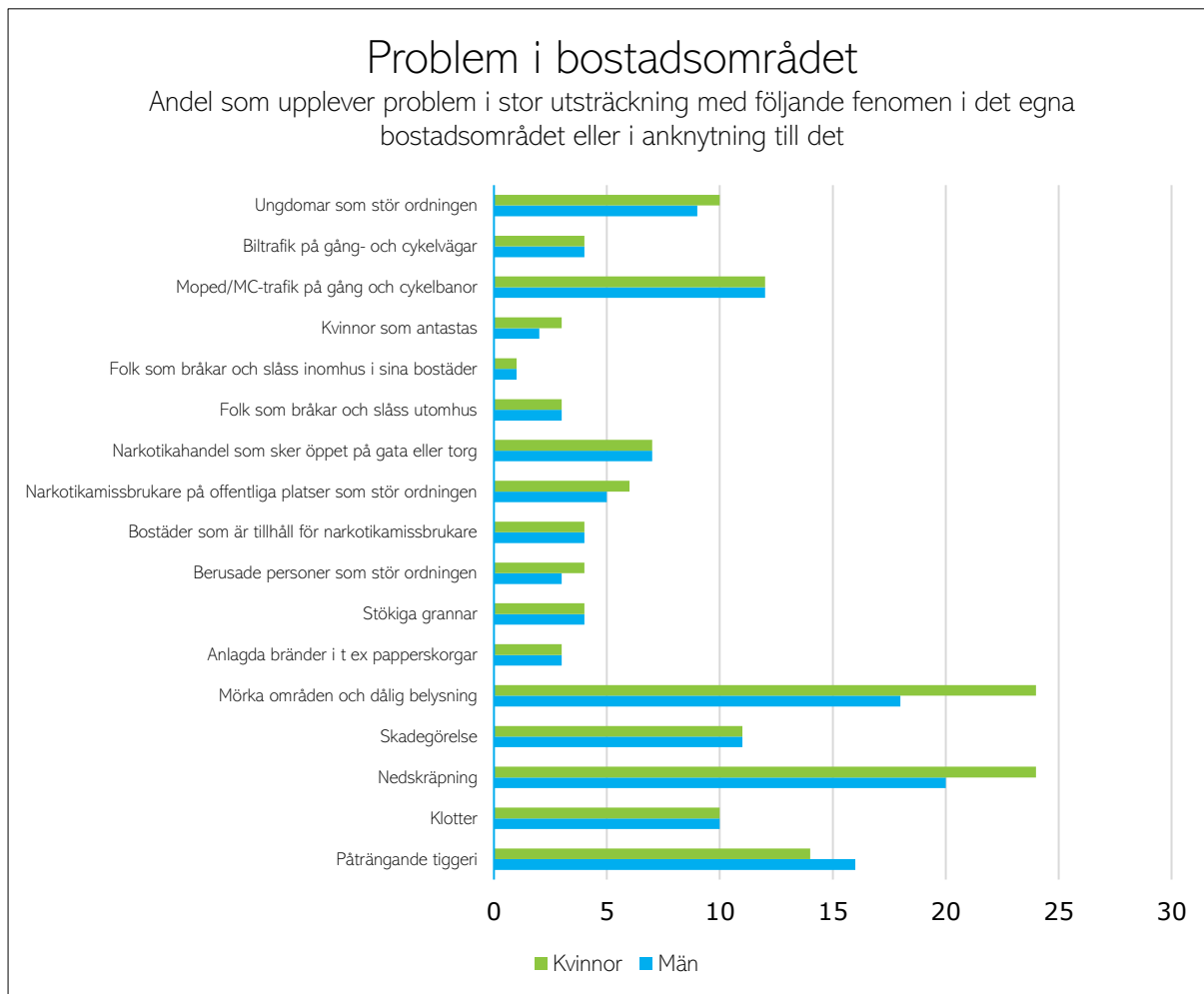
NTU 2020 visar också att andel män som uppgivit att de misshandlats minskar i flera lokalpolisområden men nästan fördubblats i andra.

Oron för inbrott i bostaden varierar också mycket mellan lokalpolisområden i polisens trygghetsundersökning. I LPO Solna är 10 procent av männen och 14 procent av kvinnorna oroliga för inbrott i bostaden medan i LPO Rinkeby är 22 procent av männen och 26 procent av kvinnorna oroliga för inbrott i bostaden. Störst skillnad mellan män och kvinnor är det i LPO Järfälla där 18 procent av männen och 25 procent av kvinnorna

⁹⁹ Nutid och framtid (2019:1)

uppger att de är ganska eller mycket oroliga för inbrott i bostaden. Det framkommer också vissa skillnader mellan män och kvinnor i polisens trygghetsundersökning gällande vad som anses vara problem i det egna bostadsområdet, se figur 47.

Figur 47. Problem i bostadsområdet enligt Polisens trygghetsundersökning 2020

Jämfört med övriga länet så upplever invånarna i Polisområde Stockholm City större problem med berusade personer och narkotikamissbrukare som stör ordningen men färre problem med till exempel narkotikahandel som sker öppet på gata eller torg.

7.2.2 Kollektivtrafiken

Flera studier tyder på att tågresor kan upplevas som otryggt. Till stor del är detta något som härrör ur den fysiska miljön ombord på tåg; resenärer kan känna sig inspärrade, med begränsade förutsättningar att hantera uppkomna obehagliga situationer¹⁰⁰. Ett tunnelbanetåg i Stockholm består exempelvis av mellan tre till åtta stängda vagnar som

¹⁰⁰ Nilay & Welch (2010)

sällan har personal närvarande. Även stationer och terminaler karaktäriseras i hög grad av just den här sortens miljöer. Andra platser som skulle kunna tänkas uppfattas som stängda rum är trappor, broar och, i viss mån, perronger, med ett begränsat antal accesspunkter. Ett annat tänkbart problem är rulltrappor som gör det svårt att vända om man upplever att man är på väg att åka i en oönskad situation.

Enligt Länsstyrelsen Stockholms medborgarundersökning så är främst de mellan 18-30 som ibland eller ofta upplevt rädsla eller otrygghet i samband med resa i kollektivtrafiken; 37 procent av dem uppger att de känt sig otrygga. Gruppen mellan 31-64 år ligger på 26 procent och de mellan 65-85 år 19 procent. Undersökningen visar samtidigt att användandet av kollektivtrafik går ned i takt med ökad ålder, vilket kan påverka resultatet. Sammantaget uppger ungefär hälften av de tillfrågade att de skulle resa mer kollektivt om tryggheten förbättrades, utan att det närmare framgår på vilket sätt som tryggheten skulle kunna förbättras eller vilka aspekter som är viktiga för tryggheten vid en resa.

En studie rörande kvinnors upplevelser i trafikrummet visar att de otryggaste miljöerna är "stängda rum", exempelvis parkeringsgarage och gång- och cykeltunnlar. Rummet behöver inte heller vara helt slutet för att det ska uppfattas som otryggt; exempelvis kan vissa gångvägar upplevas som stängda rum, svåra att fly ifrån.¹⁰¹

Svensk Kollektivtrafik och Sveriges bussföretags trygghets- och säkerhetsgrupp, Infra, har också uppmärksammat att mörker och bristande överblickbarhet orsakar otrygghet. Med den utgångspunkten anses det viktigt att arbeta med belysning men också att utforma busshållplatsernas väderskydd så att förare och resenärer kan se varandra på långt håll. Infra noterar också att hissar på svenska stationer är en typiskt svåröverskådlig miljö.¹⁰²

Infras iakttagelse angående hissar kan problematiseras ytterligare. Hissar har i stationsmiljö traditionellt placerats undagömt. Den sociala kontrollen har blivit i princip obefintlig, något som underlättat att dessa platser lätt blivit offentliga urinoarer eller tillhåll för missbrukare. Samtidigt är det framförallt de mest utsatta och sårbara resenärerna som är hänvisade till hissarna; ensamma föräldrar med barnvagnar, rullstolsburna och äldre. Hisschaktet är ofta insprängt i berget och hissen byggd i icke-transparenta material vilket eliminerar både hissanvändarens upplevda kontroll och möjlighet att förutse situationer och känslan av att vara sedd.

I en studie av VTI framkommer att placeringen av och kringmiljön vid hållplatser är bland de viktigare frågorna för ett tryggt resande. Avlägset och ödsligt placerade hållplatser, liksom hållplatser placerade intill en park eller ett skogsparti ger negativa associationer hos resenärerna.¹⁰³ Själva utformningen av hållplatsen har också betydelse. Ur svenskt

¹⁰¹ Andersson (2001)

¹⁰² Infra (2005)

¹⁰³ Alm och Lindeberg (2004)

perspektiv har det konstaterats att väderskydd är en viktig faktor för trygghet på hållplatser. I en amerikansk studie har dessutom noterats att hållplatser utan väderskydd dras med högre brottslighet än de med väderskydd.¹⁰⁴

Infra konstaterar att det saknades ett "trygghetsperspektiv" när stora delar av infrastrukturen planerades och byggdes. Problemet med de avlägset placerade hållplatserna och stationerna är att det uppstår rörelsemönster enbart på grund av resenärer och enbart kring tidpunkterna för ankomster och avgångar; istället för en kontinuerlig och naturlig genomströmning av människor.

Tryggheten på dessa avsides placerade stationer förvärras dessutom ofta av olämpligt planerade kringmiljöer.¹⁰⁵ Resonemanget om placeringen av hållplatser i ödsliga områden skulle ur en kriminologs perspektiv kunna förstås som platser med låg informell social kontroll eller brist på kapabla väktare. Enligt en studie av brott vid busshållplatser i Los Angeles sker de allvarligare brotten på ödsliga hållplatser medan livskvalitetsbrotten, så som ordningsstörningar, fickstöld, etc. sker på mer trafikerade hållplatser. Samma studie visar att de fem stationer som redovisade flest brott på plattformarna samtliga saknade insyn från omgivningen.¹⁰⁶

Ceccatos studie av rapporterade brott i Stockholms tunnelbana visar att stationer som rymmer gömställen, hörn och dålig belysning är mer drabbade av både våldsbrott och stöldbrott. Ett annat resultat är att olika typer av brott inte enbart förekommer vid olika tidpunkter utan också i olika delar av tunnelbanenätet. Stöldbrott visar sig främst vara ett problem i de centrala delarna medan våldsbrott tenderar att inträffa kring ändstationerna. Det är också dessa mer perifera delar av nätet som var hårdast belastade av brott och ordningsproblem, räknat till passagerargenomströmningen.¹⁰⁷

Även Infra har uppmärksammat att "information och orientering" är centrala parametrar för trygghet i kollektivtrafiken. Ett bra exempel är terminaler för tågtrafik. Stationerna ligger ofta inbäddade i stora trafiksystem vilket resulterar i en miljö fylld av barriärer i form av tungt trafikerade vägar, planteringar, staket och bullerplank. Här finns en viss konflikt mellan trafiksäkerhetsperspektivet och trygghetsperspektivet.

För att skapa säker framkomlighet för gångtrafikanter och resenärer byggs normalt ett myller av tunnlar, broar och trappor. Detta skapar samtidigt en svårorienterad, svåröverblickad och i slutänden otrygg miljö. Exempelvis krävs ofta att resenären måste gå ned en trappa trots att slutmålet ligger uppåt, eller gå vänster där höger är det naturliga, och så vidare. Där har logiken byggts bort. Detta, speciellt nattetid, finner Infra

¹⁰⁴ Stangeby (2004); Liggett m.fl. (2004)

¹⁰⁵ Infra (2005)

¹⁰⁶ Liggett m.fl. (2004)

¹⁰⁷ Ceccato (2011)

bekymmersamt. På samma vis riskerar en svårorienterad terminal att framkalla otrygghet och stress. Det är nödvändigt för resenärerna att veta var de befinner sig, vart de ska bege sig, hur de kommer dit och vad de möjligen vill klara av på vägen.¹⁰⁸

7.2.3 Hela platsens betydelse

Stockholms stads trygghetsundersökning 2020 visar att det är många fler som är oroliga för att gå hem från tunnelbanan, pendeltågsstationen eller tvärbanestationen än att vistas på själva stationen. Det är 4 procent av kvinnorna som mycket ofta är oroliga för att vistas på stationen men 14 procent är mycket ofta oroliga för att gå hem. Hur stor andelen är varierar dock mycket mellan stadsdelar.

Otryggheten gör sig påmind på många olika platser och under en rad olika typer av aktiviteter. Anderssons studie om kvinnor i trafikrummet framkommer att kvinnor är mest otrygga när de färdas till fots. Dels bedömer kvinnor att de har sämre chanser att ta sig ur en trängd situation när de färdas till fots, dels blir perioden då det finns en risk för utsatthet längre än om de väljer ett snabbare transportsätt. Både cykel, buss och bil anses som säkrare alternativ.¹⁰⁹ Detta tyder på att miljöerna i anslutning till hållplatser/stationer är av stor betydelse. Många resenärer går till fots till sin hållplats/station men (kortare) promenader kan också vara en del när man byter färdmedel under resans gång. Det är därför nödvändigt att ha fokus på hela resan, alltså hela vägen från det egna bostadsområdet till respektive slutmål. Beträffande de olika faserna visar statistik från trafikförvaltningen i Stockholm att kvinnliga resenärer är tryggare i än utanför själva kollektivtrafiken.¹¹⁰

I Litzéns studie från Stockholm 2006 ombads respondenterna att jämföra tunnelbana, buss och tvärbana ur ett trygghetsperspektiv (låg, medel eller hög oro) och då blev tunnelbanan det avgjort otryggaste färdmedlet. Bäst placerade sig då tvärbanan (spårvagn) där endast 5 procent valde någon av grupperna medel- eller hög oro. Motsvarande siffra för buss var 12 procent och för tunnelbana 39 procent.¹¹¹ Som kontrast till tvärbanans höga trygghets-siffror i Stockholm var spårvagnarna det trafikslag som drogs med störst trygghetsproblem i Göteborg. Spårvagnarna var den miljö där resenärer oftast oroade sig för våld, hot och besvärande situationer. I denna rapport beskrivs spårvagn återigen som stockholmarnas tryggaste trafikslag och pendeltåg och tunnelbana som de otryggaste.¹¹² SL:s erfarenhet visar en liknande bild, där pendeltåg och tunnelbana dras med större trygghetsproblem än lokalbana och buss.

¹⁰⁸ Infra (2005)

¹⁰⁹ Andersson (2001)

¹¹⁰ SL (2011)

¹¹¹ Litzén (2006)

¹¹² Alm & Lindberg (2004)

I London visar en rapport om kollektivtrafiken att själva resan ombord ofta upplevs som mer otrygg än vad väntan vid hållplatser/stationer och vägen till och från dem gör (alla tre faser var dock berörda)¹¹³. Samtidigt visar en litteraturgenomgång av internationella erfarenheter gällande "hela resan" att promenaden till/från hållplats/station är den näst otryggaste fasen av resan och där störst otrygghet upplevdes när resenären skulle gå hem från stationen efter mörkrets inbrott. Den enda del av resan som upplevdes värre var själva väntan på färdmedlet på hållplatsen/stationen under den mörka delen av dygnet.¹¹⁴

Till det ska läggas att knutpunkter i kollektivtrafiken gärna blir "hotspots" för exempelvis rån och inbrott. Allt som allt innebär detta att kollektivtrafiken, med dess stationer och hållplatser, inte kan ses som separerad från miljön som den finns i och trafikerar.¹¹⁵

7.3 Orsaker till otrygghet

Det finns många faktorer som påverkar individens trygghet. Det kan vara kännedom om brottsligheten i ett specifikt område eller egna upplevelser av utsatthet för brott. Till det kommer variabler som upplevelse av sårbarhet eller oro för att närstående ska råka illa ut. Andra variabler är huruvida det specifika området upplevs som oordnat och stökigt och vilken bild som media speglar av ett specifikt område. Vanliga orsaker till otrygghet är drog- och alkoholpåverkade personer, anonymitet och platser med dåligt rykte. Även den fysiska miljön som helhet har betydelse.

7.3.1 Drog- och alkoholpåverkade personer

Drog- och alkoholpåverkade personer har konstaterats vara en vanlig orsak till otrygghet, och då särskilt när personer inte kan undvika att möta eller träffa på berusade personer.¹¹⁶ Forskaren Anita Heber har i en undersökning konstaterat att anledningen till att alkohol-/drogpåverkade sprider rädsla är att sådana personer anses oberäkneliga. Båda kategorierna uppfattas som potentiella brottslingar. Narkotikapåverkade tros exempelvis kunna knuffa ned andra människor på tunnelbanespåret eller börja slåss helt oprovocerat. När det gäller alkoholpåverkade framhålls att överförfriskade människor är obehagliga. Berusade personer gör också att miljön upplevs som stökig, vilket inverkar negativt på individens känsla av kontroll.

Av de som uppgett sig vara otrygga på väg till hållplats i Jönköping och Göteborg hade 67 procent besvärats av berusade, vilket var betydligt fler än antalet som klagade på exempelvis belysning och gångtunnlar. Ännu starkare blev sambandet på själva hållplatsen, där 77 procent anger berusade personer som en källa till otrygghet. Även på färdmedlet är

¹¹³ Future Thinking, (2018)

¹¹⁴ Kennedy (2008)

¹¹⁵ Smith (2008); Book (2016)

¹¹⁶ Ceccato (2019); Future Thinking (2018); Heber (2007); SL (2011); Stangeby (2004)

den överlägset största orsaken (74%) till otrygghet "berusade personer". Västtrafiks undersökning ger ytterligare stöd för detta. När resenärerna fick värdera faktorer för att öka tryggheten kom "inga alkohol-/drogpåverkade ombord" på första plats.¹¹⁷

7.3.2 Platser med dåligt rykte

Trafikförvaltningen i Stockholm Stad har funnit samband mellan otrygghet och platser med dåligt rykte. Detta är ofta något som kommit att gälla för storstadsförorter i en svensk kontext. Enligt Heber kan platsers rykte ha långt större effekter på människors trygghet än den byggda och sociala miljön. Beskrivningar av "farliga platser" tenderar att stanna kvar i det mänskliga medvetandet och det faktiska mötet med dessa platser influeras då av de medburna föreställningarna.

7.3.3 Anonymitet och främlingskap

Anonymitet och främlingskap kan vara anledningar till att till exempel resenärer är otrygga. Forskaren Rolf Lidskog beskriver hur stora och tätbefolkade samhällen ständigt för med sig nya möten med okända individer och hur det skapar en känsla av anonymitet. Kontakterna blir anonyma – opersonliga, tillfälliga och ytliga – och syftar inte primärt till att etablera varaktiga relationer. Lidskog poängterar att detta ingalunda är uteslutande negativt, men anonymiteten gör också att människor kan känna minskat socialt ansvar för staden/stadsdelen hon bor i och människorna hon möter.

British Department for Transport konstaterar i en rapport att kvalitén på kontakten mellan resenärer och busschaufförer förefaller variera från plats till plats och att den sannolikt är sämre i städerna. De skriver att det har blivit svårare att etablera kontakt med föraren, vilket leder till en ökad otrygghet ombord. Anledningar till denna försämrade kontakt var bland annat att samma buss körs av olika chaufförer vilket leder till ständigt nya möten för både förare och passagerare. Därtill hade många moderna bussar försetts med ett bagageutrymme istället för sittplatser närmast bakom förarplatsen vilket skapade ett fysiskt avstånd mellan passagerarna och chauffören. Därutöver har bussar kommit att utrustas med förarskydd vilket också minskar interaktionen med resenärerna.¹¹⁸

7.3.4 Den fysiska miljön betydelse

Den fysiska miljön har betydelse för hur individer upplever en plats. Klassiska platser som ger upphov till otrygghet är gångtunnlar, parker och skogspartier. Bristfällig eller trasig belysning och att behöva vänta ensam på en station eller hållplats, är också faktorer som många relaterade till otrygghet, framför allt kvinnor.¹¹⁹

¹¹⁷ Västtrafik (2007)

¹¹⁸ British Department for Transport (2009)

¹¹⁹ Alm & Lindberg (2002)

Stiftelsen Tryggare Sverige har tagit fram en modell med nio olika aspekter kopplade till den fysiska miljön som påverkar trygghet. Varje aspekt påverkar tryggheten för olika individer på olika sätt och i olika grad, varför det är viktigt att arbeta aktivt med samtliga aspekter. I figur 48 återges modellen i korthet.

Figur 48. Den fysiska miljöns påverkan på tryggheten

<i>Mix av funktioner</i>	Byggnader och platser för olika ändamål
<i>Mix av människor</i>	Olika slags människor närvarar eller passerar
<i>Tydlighet</i>	Det ska synas om en plats är offentlig eller privat
<i>Social kontroll</i>	Människor ska kunna se och bli sedda
<i>Belysning</i>	Möjlighet att känna igen ett ansikte på 10 meter
<i>Skalskydd</i>	Väl integrerat och dimensionerat inbrottskydd
<i>Förvaltning</i>	Välvärdad plats signalerar engagemang och kontroll
<i>Information</i>	Tydlig, kunskapsbaserad och aktuell information
<i>Gestaltning</i>	Platsens utseende och utformning

Säkerheten på en plats ska prioriteras innan eventuella trygghetsåtgärder genomförs. I praktiken går det ofta att arbeta med säkerheten och tryggheten parallellt. Med en hög säkerhet som fundament kan tryggheten ökas ytterligare genom det fysiska rummets utformning. Då kan tryggheten i sin tur sedan bidra till att även öka säkerheten i ett samspel där båda förstärker varandra.

I vissa områden kan andra faktorer göra att det blir det svårt att enbart öka tryggheten utifrån de nio aspekter som beskrivs i Stiftelsen Tryggare Sveriges modell. Till exempel när området är särskilt utsatt för brott eller har platser som har tagits över och domineras av kriminella grupperingar. I dessa fall krävs ofta mer säkerhetsinriktade och polisiära insatser.

7.4 Sammanfattning

Otrygghet kan leda till en försämrad livskvalitet genom de begränsningar i vardagslivet och till det offentliga rummet som otryggheten för med sig. Till grupper som är mer otrygga än andra hör till exempel barn, unga vuxna, äldre, kvinnor, storstadsbor och personer med funktionsnedsättning. Platser som är otrygga, på en generell nivå, är bostadsområdet och kollektivtrafiken och områdena runt dessa ställen (hela platsens betydelse). Faktorer som påverkar tryggheten är påverkade personer, platser med dåligt rykte, anonymitet och den fysiska miljön.

Trygghet innebär alltid en subjektiv bedömning som är flerdimensionell och inbegriper värderingar, tolkningar, individens mentala bilder, erfarenheter, berättelser, sociala förutsättningar och det fysiska rummets utformning. Utifrån ovanstående utkristalliserar fyra områden som påverkar individens trygghet.

1. Individens känsla av kontroll. Detta område handlar om formell och informell social kontroll, lämplig utformning av den fysiska miljön och bra information.
2. Tillit till samhället och andra människor. Med detta avses bland annat att man upplever en god förvaltning och skötsel och även att det finns bra stöd till de individer som drabbas av brott i samhället.
3. Anhörigas och andras säkerhet. Det är inte enbart individens egen livssituation som påverkar huruvida en person är trygg eller inte, utan även hur individen upplever risken för att anhöriga och andra personer i samhället ska utsättas för brott och ordningsstörningar. En viktig del i detta avseende är medias rapportering av brottsändelser.
4. Individens tro på sin egen och andras förmåga att förhindra brott och hantera eventuella konsekvenser av att utsättas. Här handlar det om såväl uppväxtförhållanden som om individens fysiska eller psykiska förutsättningar och socioekonomiska status.

Det går sällan att isolera någon enskild variabel som viktigare än de andra, utan de är ofta beroende av varandra och är olika viktiga för olika individer.

Graden av otrygghet under samtliga faser av en kollektivtrafikresa är det som avgör om en resa blir av eller inte. En sådan insikt ställer nya krav på de som arbetar med trygghetsfrågor inom kollektivtrafiken, då de inte själva förfogar över vare sig problemen eller lösningarna. För att på ett effektivt sätt kunna motverka otryggheten under hela resan krävs alltså en samverkan med de olika aktörer som är ansvariga för miljöerna runt omkring kollektivtrafiken.

8 Referenser

- Beck, U. (1998). Risk society. Towards a new modernity. Bath: Sage Publications.
- Berggren, N. & Bergh, A. (2021). Urholkad rättsstat ett slag mot ekonomin. SvD Debatt 2021-01-25.
- Brantingham, P. & Brantingham, P. (1991). Environmental Criminology Prospect Heights (Ill.), Waveland Press.
- Brottsförebyggande rådet (2013:20). Polisens syn på utredning av mängdbrott. Stockholm, Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (2017:3). Nationell trygghetsundersökning 2016. Teknisk rapport. Stockholm, Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (2018:3). Nationella trygghetsundersökningen 2006-2017. Regionala resultat. Stockholm, Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (2019:10). Tystnadskulturer. En studie om tystnad mot rättsväsendet. Stockholm, Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet. (2020). Kommunernas brottsförebyggande arbete och identifierade problem.
- Brottsförebyggande rådet (2020:8). Nationell trygghetsundersökning 2020. Stockholm, Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (2021). Statistikdatabasen. Stockholm, Brottsförebyggande rådet.
- Curtis-Ham, S., Bernasco, W., Medvedev, O. & Polaschek, D. (2020). A framework for estimating crime location choice based on awareness space. Hämtad på <https://crimesciencejournal.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s40163-020-00132-7.pdf>
- Eck, J.E., Chainey, S., Cameron, J.G., Leitner, M. & Wilson, R.E. (2005). Mapping crime: understanding hot spots. Research report. National Institute of Justice, US.
- Ekonomistyrningsverket. (2021). Polisens regleringsbrev 2021. Hämtat från <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=20568>
- EMCDDA. (2020). European Drug Report. Trends and Developments. Hämtad från https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13236/TDAT20001ENN_web.pdf
- Felson, M. (1994). Crime and Everyday Life: Insights and Implications for Society. Thousand Oaks, CA, Pine Forge Press.
- Felson, M. & Eckert, M. (2018). Introductory Criminology. The Study of Risky Situations. London, Routledge.
- Giddens, Anthony (1990). The Consequences of modernity. Cambridge, Polity Press.
- Heber, A. (2007). Var rädd om dig! Rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Holmberg, S. & Rothstein, B. (2020). Minskar mångkulturella samhällen den sociala tilliten? Hämtad från <https://www.gu.se/sites/default/files/2020-08/027-040%20Holmberg%20o%20Rothstein.pdf>
- Ju(2009/3950/Å). Inriktningsbeslut avseende organisationen för mängdbrottshanteringen.
- Ju(2019:14). Utredningen om kommunernas brottsförebyggande ansvar.

- Jönson, H. (2007). Äldre människor som offer för våld och brott i red Åkerström, M, & Sahlin, I, Det motspänstiga offret. Studentlitteratur. Lund.
- Koskela H. (1996). Rädsla och kontroll i ett könsbundet stadsrum. Nordisk samhällsgeografisk tidskrift. vol. 22.
- Ceccato, V., Sundling, C., Näsman, P. & Langefors, L. (2019). Trygghet i kollektivtrafiken i Stockholm i ett internationellt perspektiv: En handlingsplan mot sexuella trakasserier och brott i transitmiljöer (TRITA-ABE-RPT 1923). Stockholm: Kungliga tekniska högskolan.
- Lindgren, M. (2004). Brottsoffer i rättsprocessen. Akademisk avhandling. Stockholm, Jure.
- Listerborn, C. (2000). Om rätten att slippa skyddas. En studie av trygghetsskapande och brottsförebyggande projekt och kvinnors rädsla för att röra sig i stadens rum. [Licentiatuppsats] Chalmers Tekniska Högskola.
- Litzén, S. (2006). Oro för brott i urban miljö. Trygghetsundersökningar med anknytning till Stockholm. Rapport 2006:1. Kriminologiska Institutionen, Stockholms universitet.
- Litzén, S. (2007). Komplicerad relation mellan brott och trygghet. i: Brottsförebygganderådet (2007) En dokumentation från Trygghetskonferens 12-13 juni 2007. Hämtad från <https://docplayer.se/117567051-En-dokumentation-fran-trygghetskonferens-juni-2007.html>
- Länsstyrelsen Stockholm. (2010). Sammanställning av kommunernas Stockholmsenkät. Stockholm, Länsstyrelsen.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2011). Medborgarundersökning. Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholms län.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2019). Medborgarundersökning. Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholms län.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2020). Sammanställning av kommunernas Stockholmsenkät. Stockholm, Länsstyrelsen.
- Länssamarbetet för ANDT-frågor i Stockholms län. (2018). Metoder kring arbetet med öppna drogscener Stockholm. https://www.lansstyrelsen.se/download/18.26f506e0167c605d5693cf5e/1551096020979/metoder_kring_arbetet_med_oppna_drogscener_stockholm.pdf
- Migrationsverket. (2016). Årsredovisning 2016. Norrköping, Migrationsverket.
- Nilsson, I. (2013). Utanförskapets pris. Lund, Studentlitteratur.
- NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) är en administrativ indelning av den Europeiska unionen för att underlätta statistiska regionala jämförelser. Indelningen är uppdelad i tre nivåer, NUTS1, 2 och 3.
- Polismyndigheten. (2019:4). Lokalt brottsförebyggande arbete mot våldsbejakade extremism. Tillsynsrapport 2019:4. Stockholm, Rikspolischefens kansli.
- Polismyndigheten. (2019). Kriminell påverkan i lokalsamhället – En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden. Hämtat från https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/kriminell-paverkan-i-lokalsamhallet.pdf
- Polismyndigheten. (2020). Polisregion Stockholms trygghetsundersökning. Stockholm, Polisregion Stockholm.

Polismyndigheten. (2021). Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten. Hämtad från https://polisen.se/siteassets/dokument/organiserad_brottslighet/myndigheter-i-samverkan-mot-organiserad-brottslighet_2020.pdf

Prop. 1997/98:1, utgiftsområde 4, s. 21

Regeringen. (2017). Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program, Skr 2016/17:126.

Regeringskansliet. (2017). Nationell säkerhetsstrategi. Statsrådsberedningen, Regeringskansliet.

Region Stockholm. (2019). SLL Mål och budget 2019. LS 2017-1455.

Region Stockholm. (2020). Regionstyrelsens beslut att inrätta Trygghetskommissionen, RS 2019-1061.

Riksrevisionen. (2020:20). Rätt insats på rätt plats – polisens arbete i utsatta områden. En granskningsrapport från Riksrevisionen. Stockholm, Riksrevisionen. RPSFS 2014:5, FAP 403-5.

SCB. (2010-2011). Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Statistiska centralbyrån, Örebro.

SCB. (2020). Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Statistiska centralbyrån, Örebro.

SCB (2010-2020) Medborgarundersökning

Skolinspektionen. (2020). Skolenkät vt 2020.

SOU 2002:45. Snabbare lagföring 4 - Ett snabbförfarande för brottmål.

SOU 2015:56. Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet.

Statskontoret. (2018:18). Ombildningen till en sammanhållen polismyndighet. Slutrapport. Stockholm, Statskontoret.

Stiftelsen Tryggare Sverige. (2018:1). Trygghet i samhället. Stockholm, Stiftelsen Tryggare Sverige.

Stiftelsen Tryggare Sverige. (2020). Sammanfattning av Nationella Brottsofferveckan 2020. Stockholm, Stiftelsen Tryggare Sverige.

Stockholms stad. (2020). Trygghetsundersökning 2020.

Svensk Handel. (2021). Trygghetsbarometern Första kvartalet 2021

Svenskt Näringsliv. (2020). Lokalt företagsklimat. Ranking 2020. Stockholm, Svenskt Näringsliv

Säkerhetsbranschen. (2021). Organisation. Hämtat från <https://sakerhetsbranschen.se/om-oss/>

The Global Village. (2020). Perspektiv 2020.

Trädgårdh, L., Wallman Lundåsen, S., Wollbeak, D. & Svedberg, L. (2013). Den svala svenska tilliten. Förutsättningar och utmaningar. Stockholm, SNS Förlag.

Vera-Gray, F. (2018). The Right Amount of Panic - How women trade freedom for safety. Policy Press, Bristol.

Warr, M. (1985). Fear of rape among urban women. Social problems. vol 32.

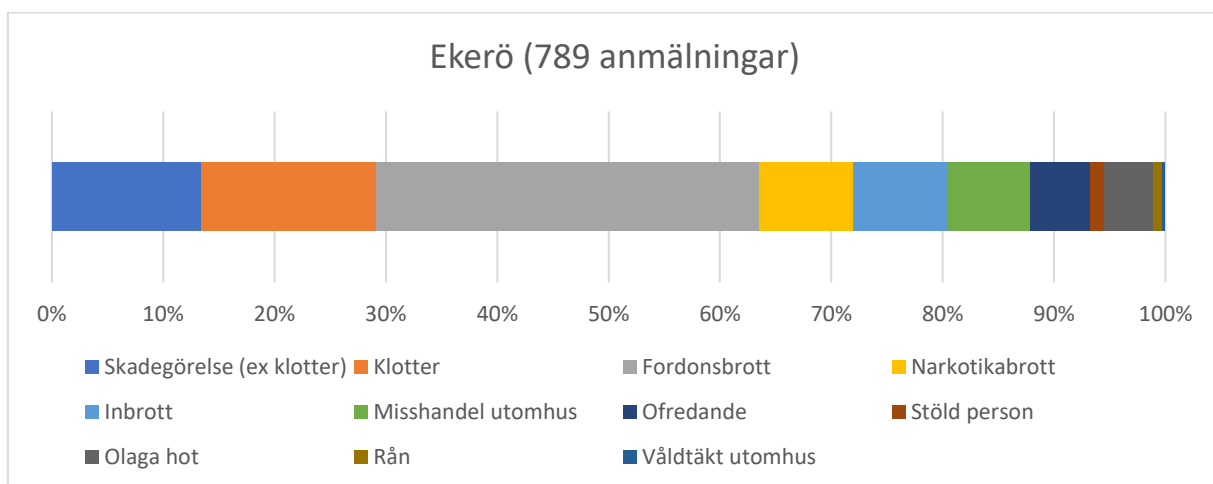
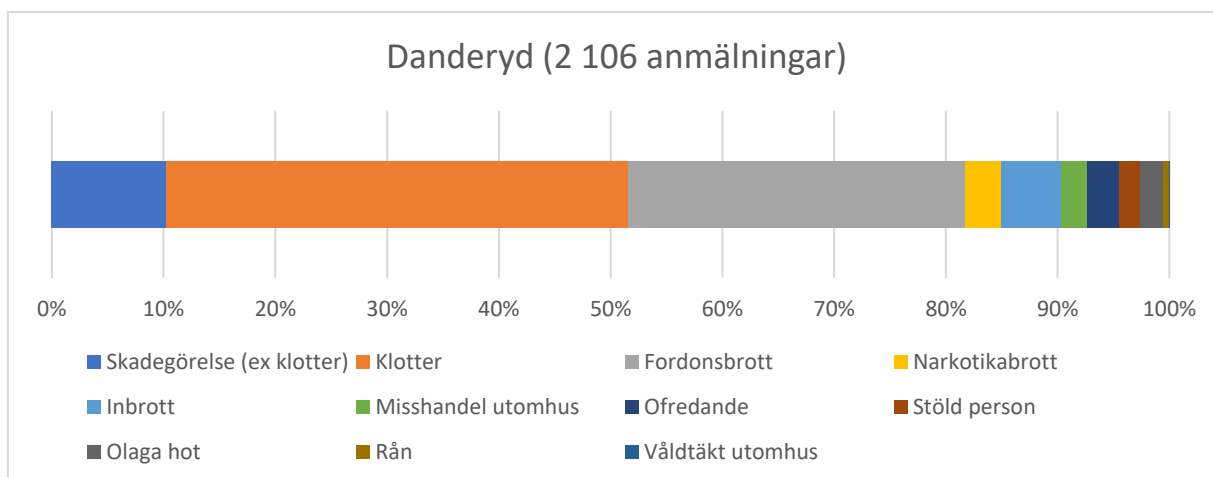
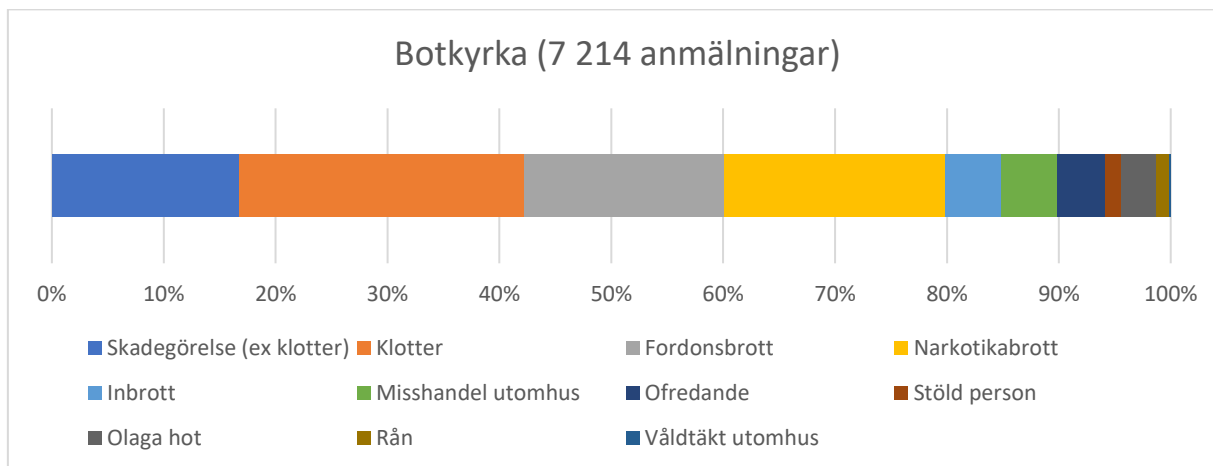
Villaägarna (2020) Trygghetsrapport 2020

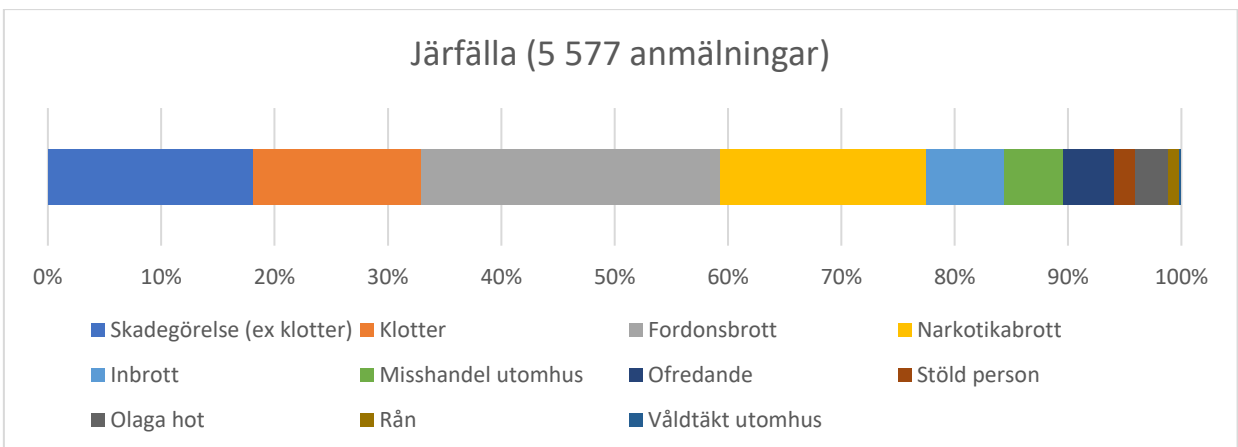
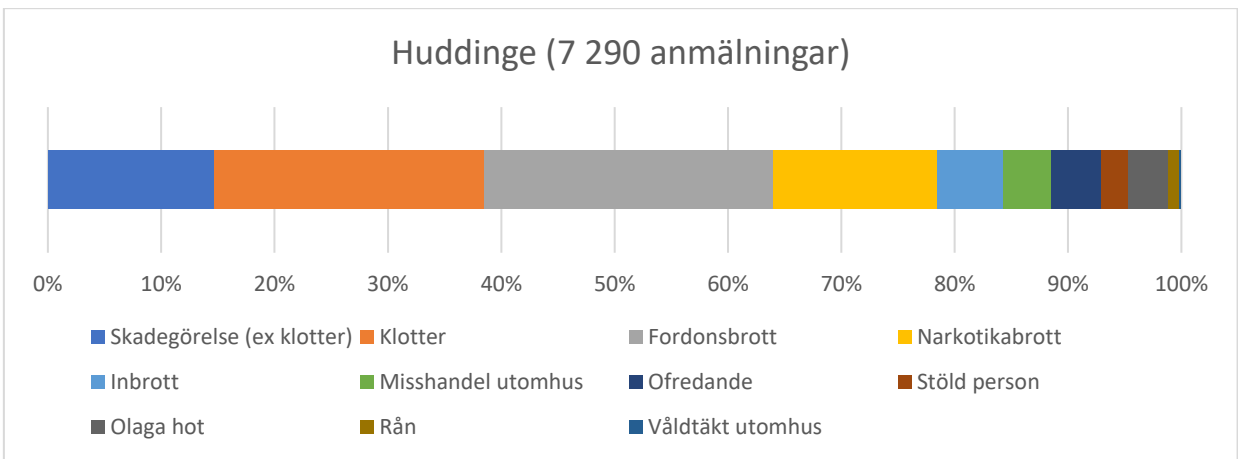
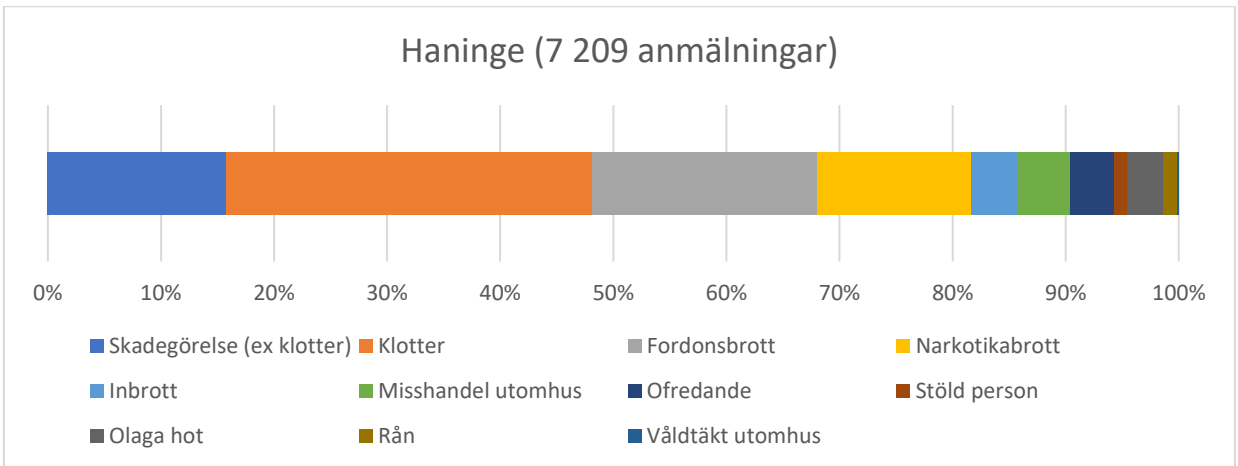
ÅFS (2017:3). Åklagarmyndighetens föreskrifter om ändring i Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (FFS 2005:9) om ledning av förundersökning i brottmål. Stockholm, Åklagarmyndigheten.

Åklagarmyndigheten. (2021) Åklagarmyndighetens ordlista. Hämtad från www.aklagare.se/ordlista/t/tillgreppsbrott

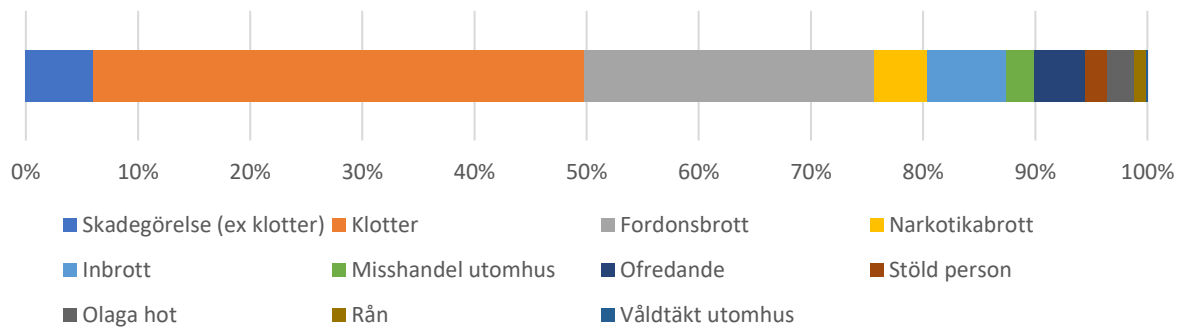
Bilaga 1

Kommunprofil för polisanmälda livskvalitetsbrott för länets 26 kommuner år 2020.

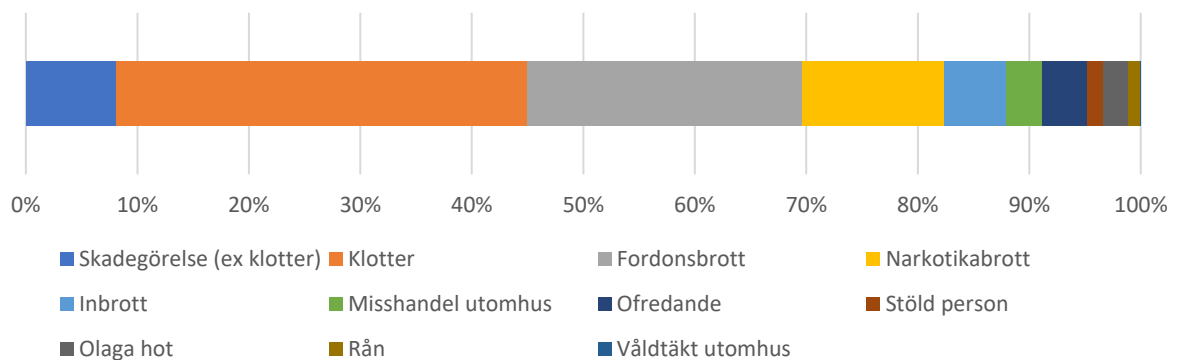

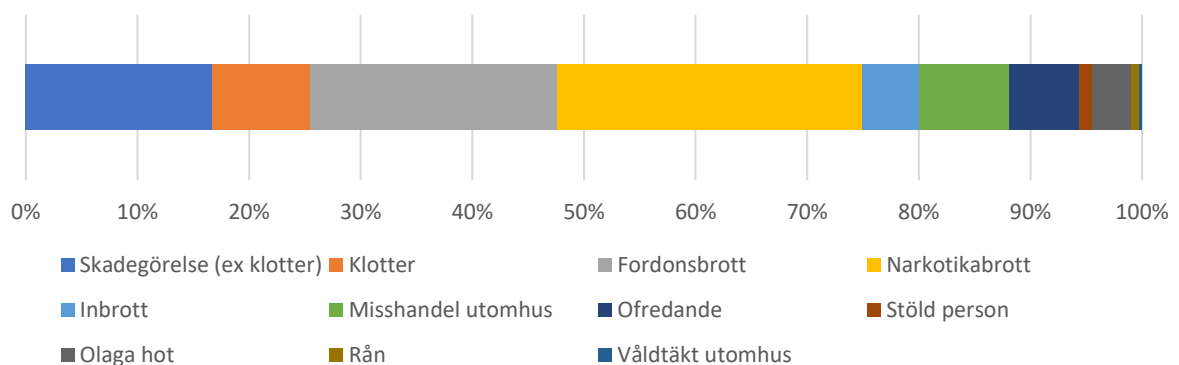
Lidingö (1 784 anmälningar)

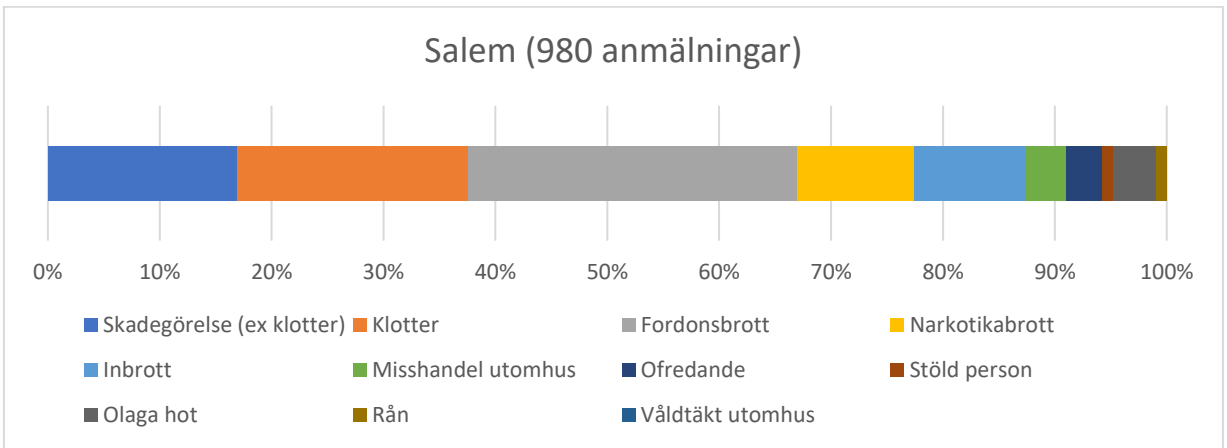
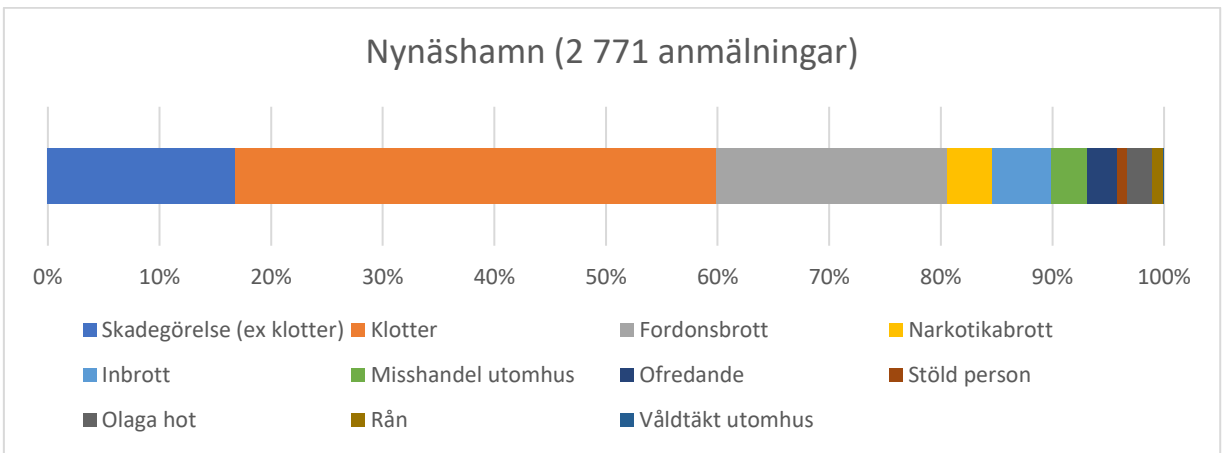
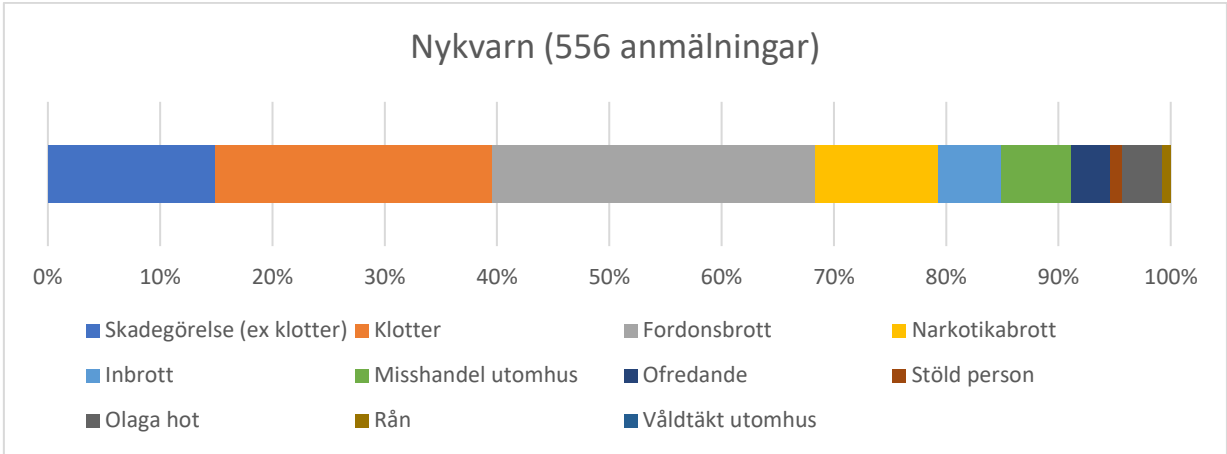

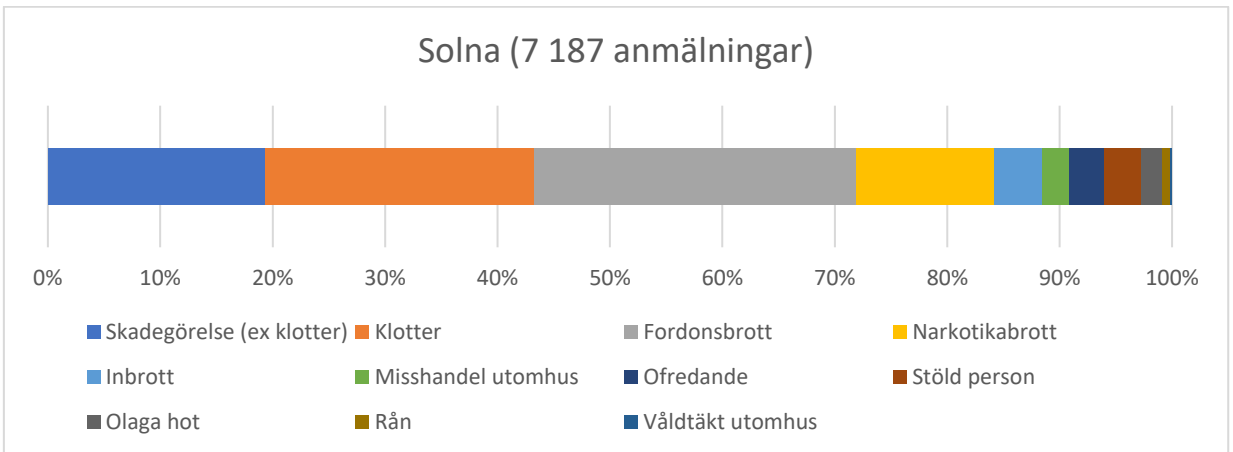
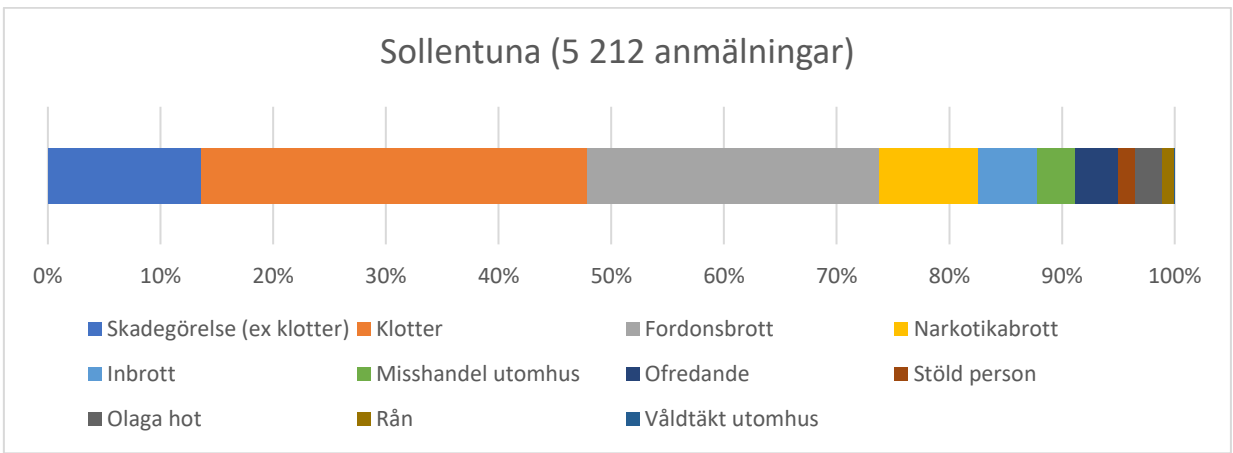
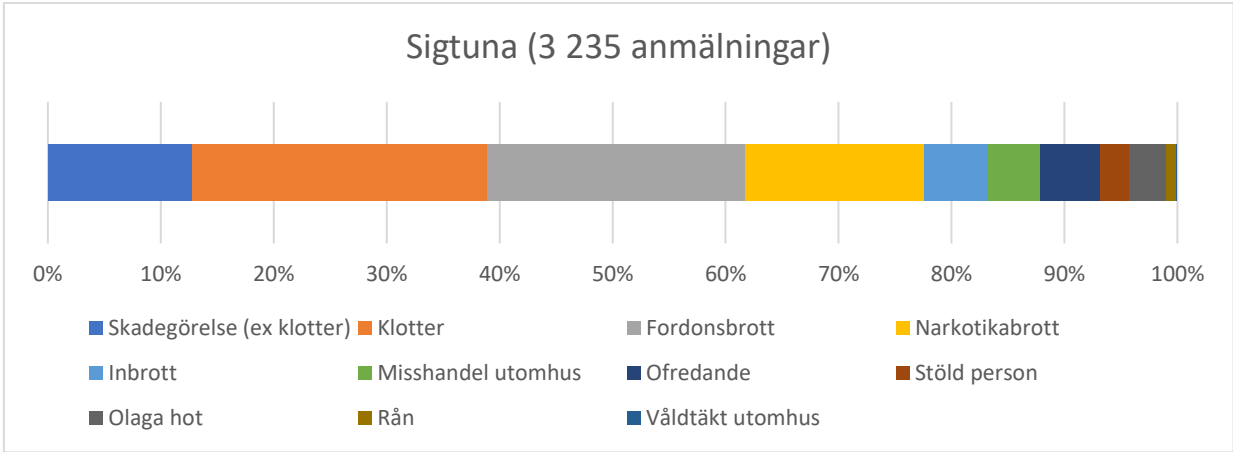
Nacka (5 917 anmälningar)

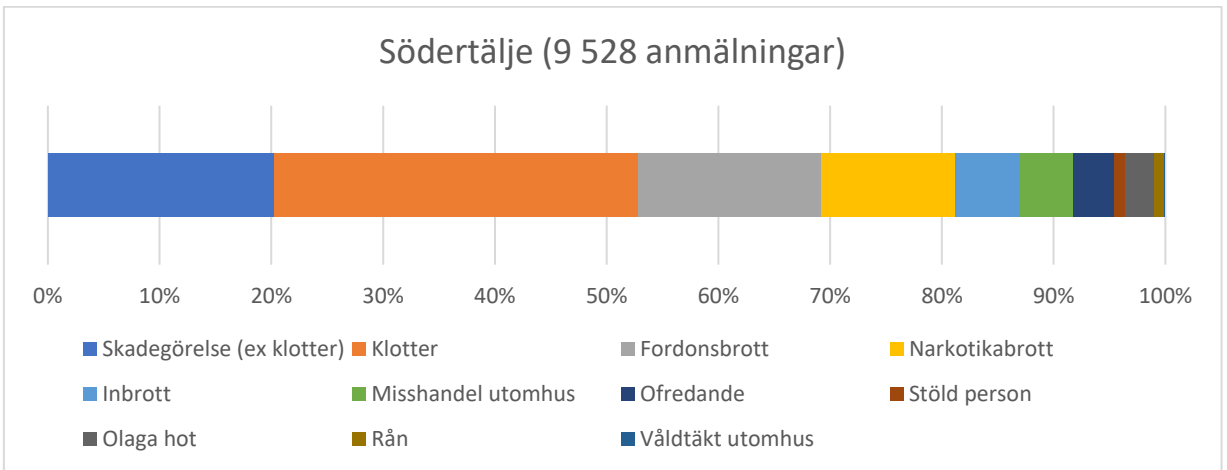
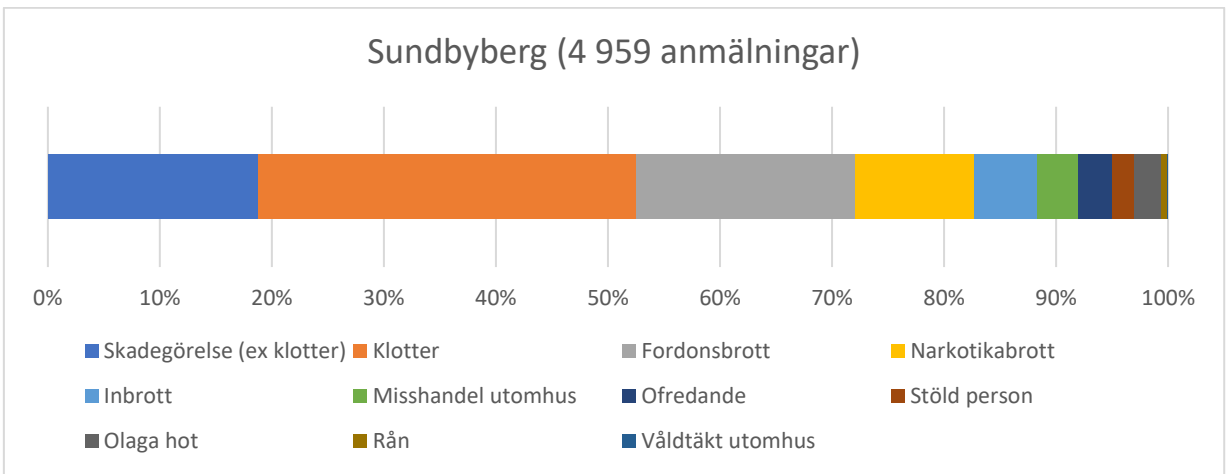
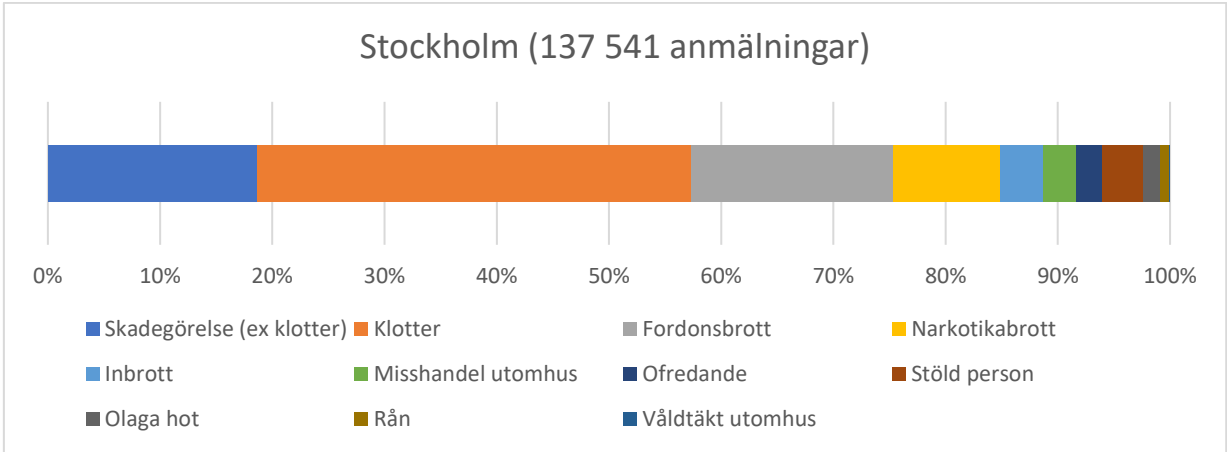

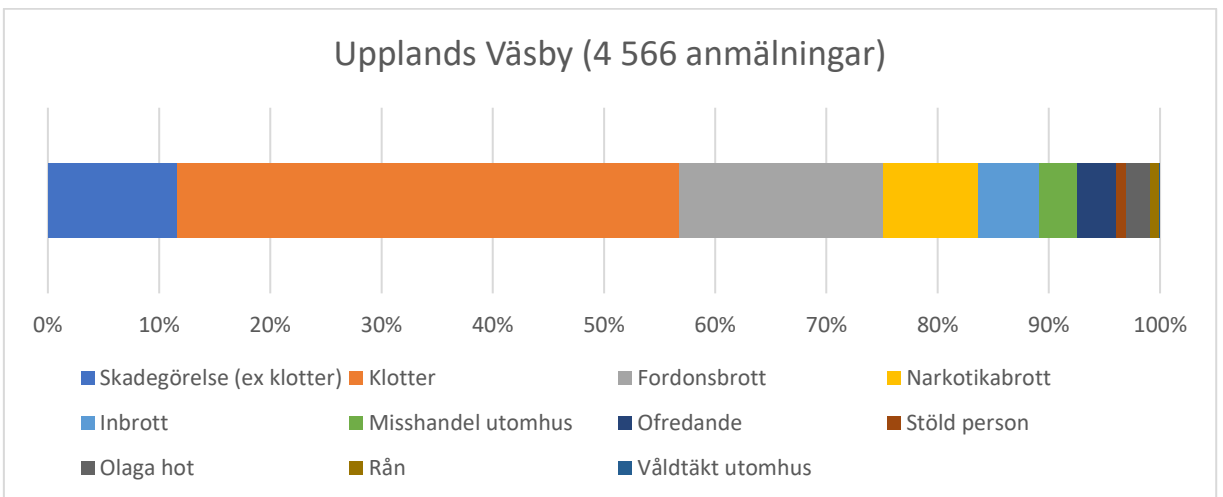
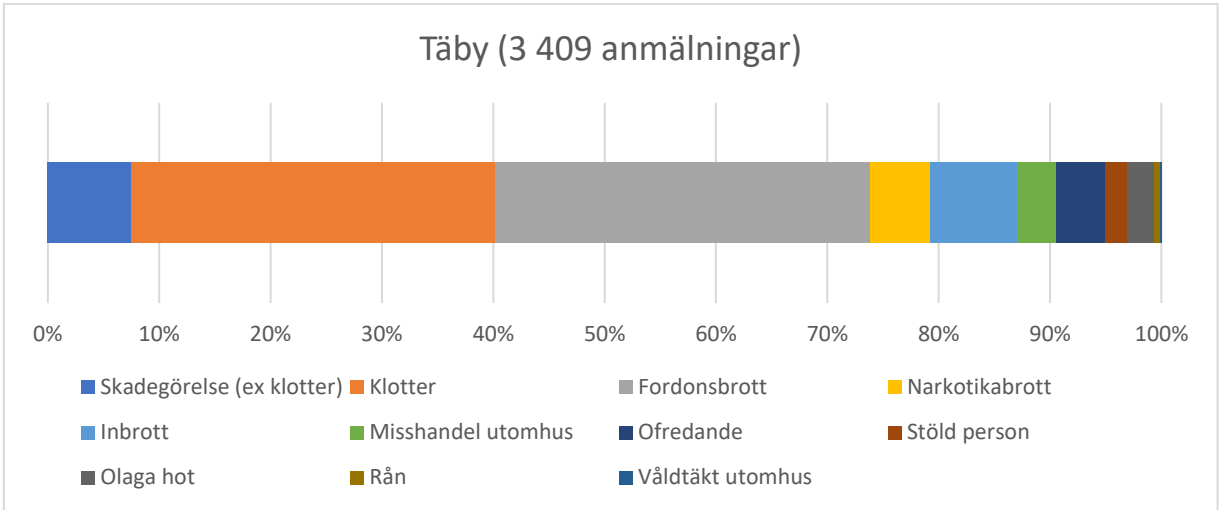
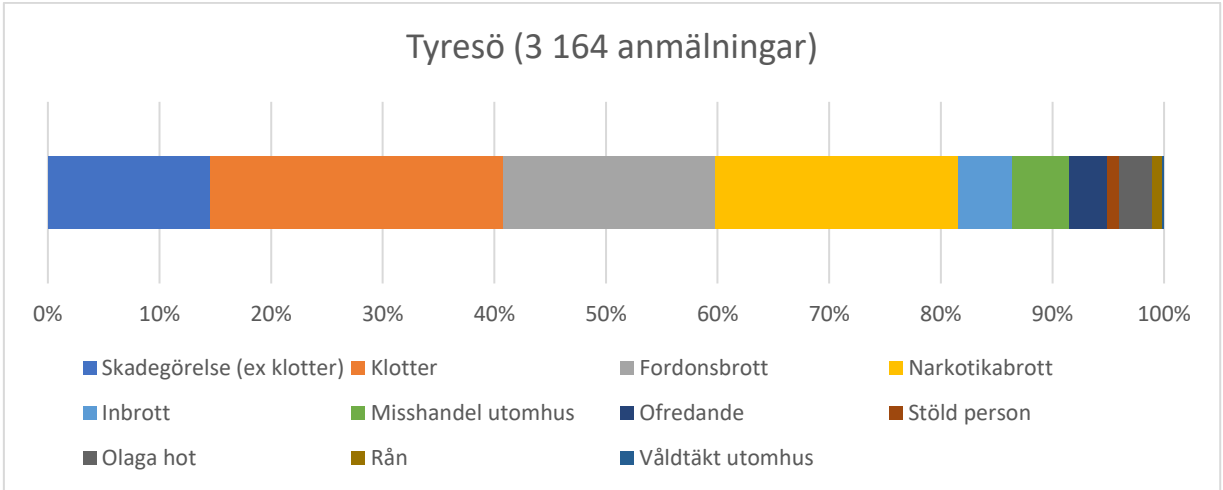
Norrtälje (3 176 anmälningar)

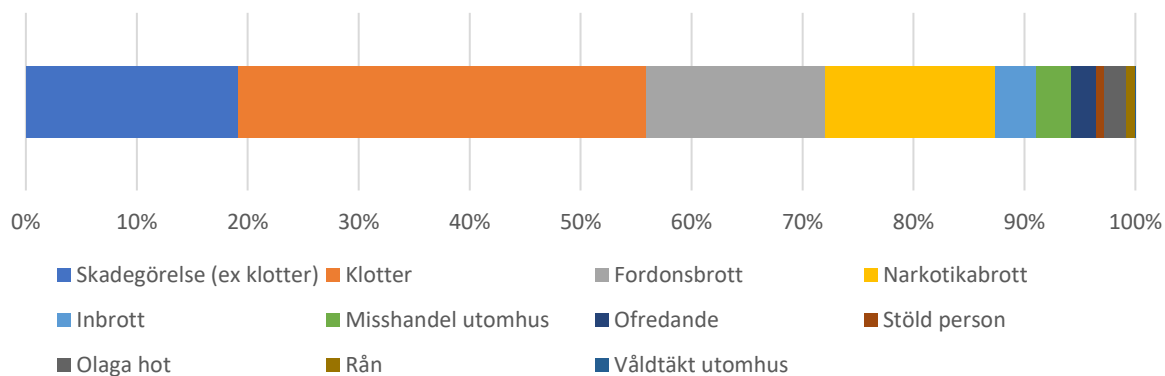

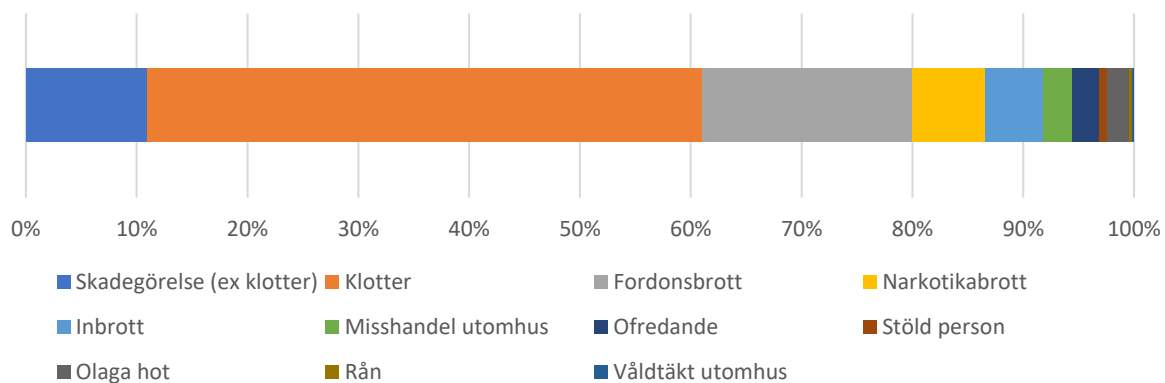

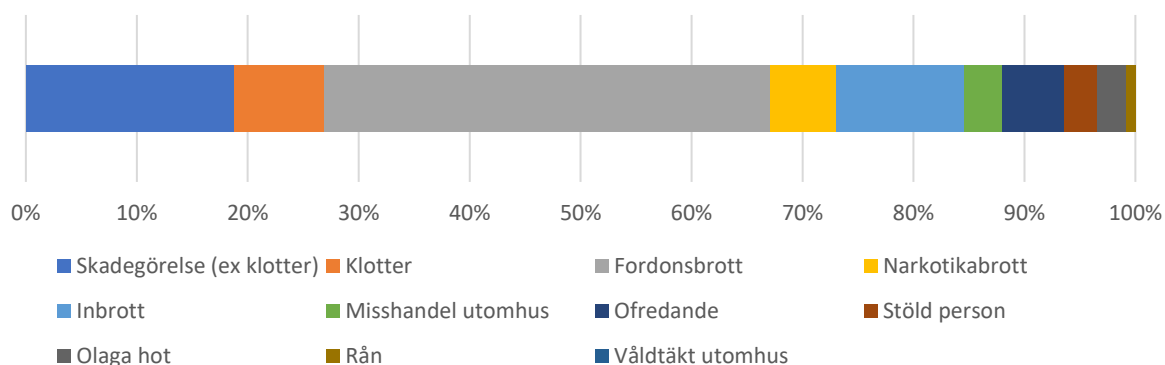
Upplands-Bro (2 815 anmälningar)

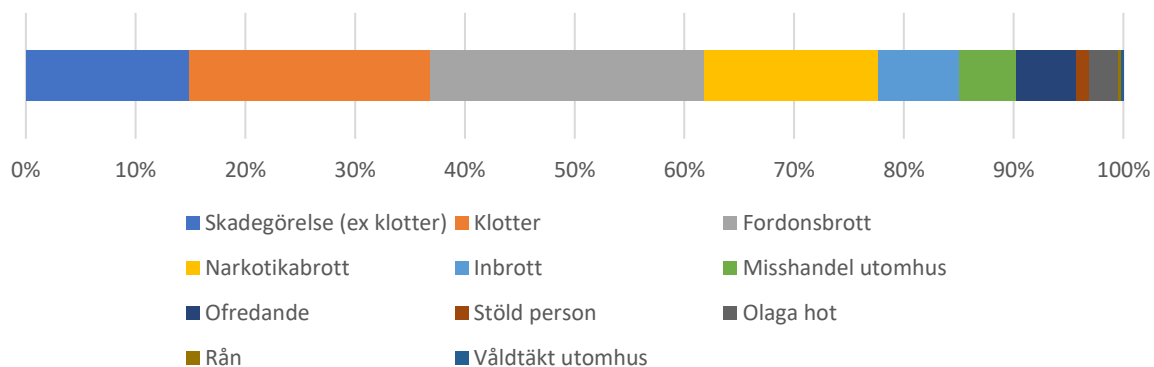
Vallentuna (2 199 anmälningar)

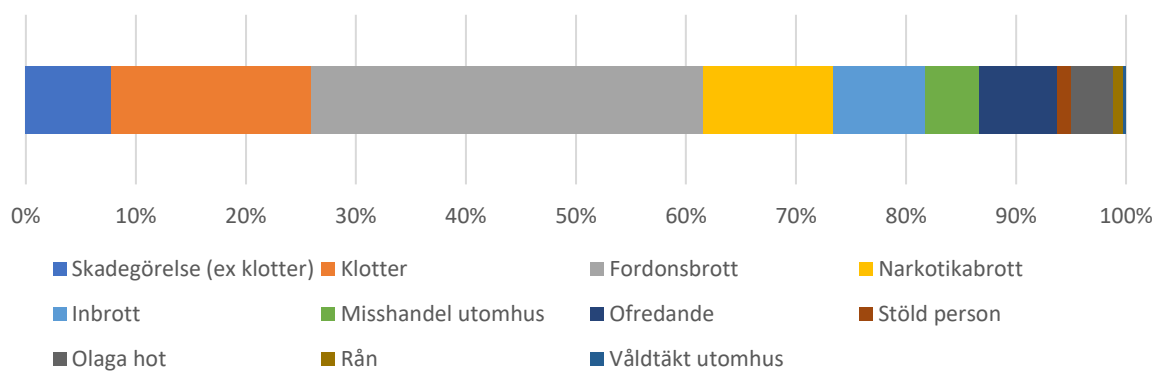
Vaxholm (234 anmälningar)

Värmdö (1 960 anmälningar)

Österåker (1 811 anmälningar)

Bilaga 2

Polisregion Stockholm relaterar på följande vis till kommunindelningen (2021)

Polisområde	Lokalpolisområde	<i>Kommun/stadsdel</i>
Stockholm City	Norrmalm	Lidingö och Stockholms stads stadsdelar Norrmalm, Östermalm och Kungsholmen
	Södermalm	Stockholms stads stadsdel Södermalm
Stockholm Nord	Järfälla	Järfälla och Upplands-Bro
	Norrtälje	Norrtälje
	Rinkeby	Stockholms stads stadsdelar Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta
	Sollentuna	Sollentuna, Sigtuna och Upplands Väsby
	Solna	Solna och Sundbyberg
	Södra Roslagen	Täby, Danderyd, Vallentuna, Österåker och Vaxholm
	Vällingby	Ekerö och Stockholms stads stadsdelar Hässelby-Vällingby och Bromma
Stockholm Syd	Botkyrka	Botkyrka
	Farsta	Stockholms stads stadsdelar Farsta och del av Enskede-Årsta-Vantör
	Globen	Stockholms stads stadsdelar Älvsjö, Skarpnäck och del av Enskede-Årsta-Vantör
	Haninge-Nynäshamn	Haninge och Nynäshamn
	Huddinge	Huddinge
	Nacka	Nacka, Tyresö och Värmdö
	Skärholmen	Stockholms stads stadsdelar Skärholmen och Hägersten-Liljeholmen
	Södertälje	Nykvarn, Salem och Södertälje
Gotland	Gotland	Gotland

Bilaga 3

SCB:s Medborgarundersöknings Trygghetsindex 2010 – 2020 för kommunerna i Stockholms län. Resultaten räknas om till ett indexvärde på en skala som går från 0 till 100. Ju högre indexvärde desto nöjdare är medborgarna med området.

Enkättagarna har uppskattat följande områden.

- hur tryggt och säkert de kan vistas utomhus om kvällar och nätter,
- hur trygg och säker de kan känna sig mot hot, rån och misshandel,
- hur trygg och säker de kan känna sig mot inbrott i hemmet.

Kommuner	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Upplands Väsby	47,0	48,0	..	51,0	53,0	48,0	39,0	44,0	43,0
Vallentuna	..	61,0	..	57,0	..	61,0	..	56,0	..	55,0	..
Österåker	..	50,0	..	53,0	..	50,0
Värmdö	65,0	..	64,0	64,0	66,0	67,0	62,0	60,0	..	62,0	60,0
Järfälla	52,0	..	53,0	54,0	50,0	56,0	49,0	43,0	45,0	43,0	43,0
Ekerö	72,0	..	72,0	..	74,0	..	70,0	..	69,0	..	64,0
Huddinge	..	54,0	..	56,0	..	57,0	..	55,0	..	51,0	..
Botkyrka	..	46,0	..	46,0	..	47,0	..	42,0	..	44,0	..
Salem	..	66,0	..	69,0	68,0	68,0	63,0	55,0	60,0	56,0	54,0
Haninge	..	51,0	52,0	53,0	53,0	52,0	50,0	46,0	..	41,0	..
Tyresö	..	60,0	..	59,0	62,0	..	62,0	..	58,0	57,0	50,0
Upplands-Bro	..	56,0	..	57,0	..	54,0	..	39,0	..	41,0	..
Nykvarn	..	70,0	71,0	69,0	70,0	67,0	64,0	66,0	66,0	55,0	54,0
Täby	63,0	64,0	64,0	..	69,0	65,0	66,0	64,0	62,0	60,0	60,0
Danderyd	..	70,0	..	70,0	68,0	72,0	70,0	66,0	..	60,0	62,0
Sollentuna	58,0	..	58,0	..	61,0	..	51,0	..	53,0	..	44,0
Stockholm
Södertälje	..	37,0	..	41,0	..	45,0	..	44,0	..	46,0	..
Nacka	65,0	63,0	67,0	67,0	68,0	67,0	68,0	64,0	61,0	61,0	60,0
Sundbyberg	55,0	59,0	53,0	..
Solna	61,0	..	62,0	61,0	62,0	62,0	65,0	61,0
Lidingö	67,0	..	66,0	..	66,0	..
Vaxholm	..	79,0	77,0	77,0	78,0	76,0	75,0	76,0	78,0	76,0	71,0
Norrtälje	..	57,0
Sigtuna	54,0	51,0	53,0	55,0	53,0	48,0	41,0	38,0	43,0	41,0	39,0
Nynäshamn	..	57,0	..	58,0	..	57,0	59,0	53,0	..	53,0	..

